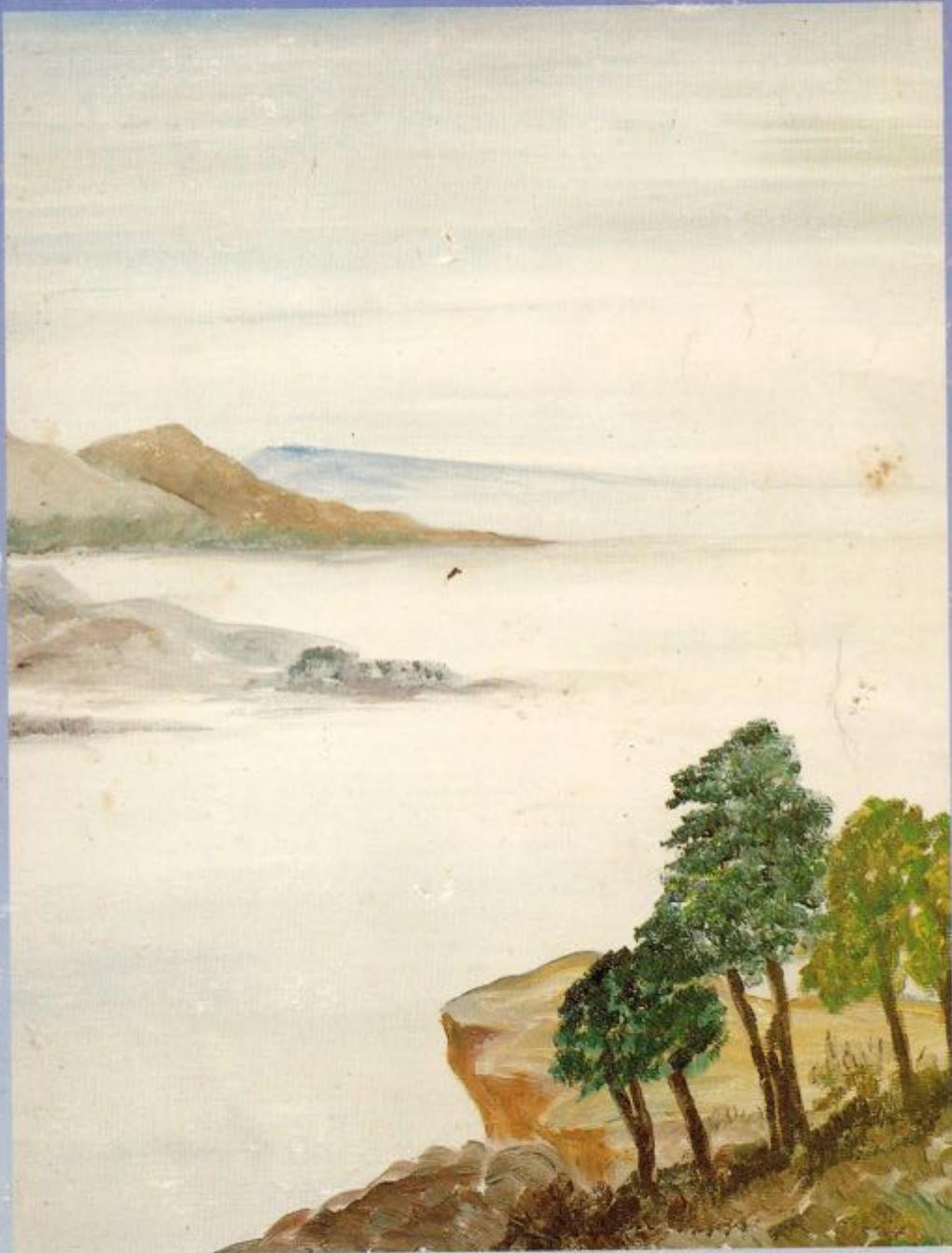

ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน

“เฉลิมราชกุมารี”

อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕

ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน
“เฉลิมราชกุมารี”

อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕

มาร่วมกันทำให้ชาวโลกอ่านออกเขียนได้
Let's join in making a literate world

วิจิตร ๒๕๕.

นพรัตนราชธานี

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ ๑ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ ๑

ฉันทเขลาแปลานหนังสือ ลือลา

...หนังสือเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ต่างๆ นักปราชญ์ในสมัยโบราณได้ใช้หนังสือบันทึกความรู้และความคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ได้เป็นสมบัติตกทอดมาถึงสมัยปัจจุบันเป็นอันมาก เช่น กฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นต้น เพราะความรู้ของคนสมัยโบราณนั้นเกิดขึ้นจากความสังเกต เขาเหล่านั้นได้สังเกตความเป็นไปของโลกและสัดขั้ลความต่างๆ ในแง่ความคิดเห็นของเขาได้ คนในสมัยต่อมาได้อ่านขั้ลความเหล่านั้นและคิดตามค้นคว้าเพิ่มเติม ทำให้ความรู้ของมนุษย์กว้างขวางยิ่งขึ้น

...นับว่าฉันทเป็นผู้โชคดีที่มีโอกาสศึกษาหนังสือที่มีหนังสือทั้งผู้แต่งได้แต่งไว้เพื่อให้ผู้อื่นได้ค้นคว้าหาความรู้มากมาย

หนังสือนี้ มีมากมาย หลายชนิด	นาดวงจิต เรืองร้อน ชื่นสดใส
ให้ความรู้ สว่างแจ้ง บันเทิงใจ	ฉันทจึงได้ ไล่ตามอ่าน ทุกวัน
มีวิชา หลายอย่าง ต่างลาพวง	ล้วนละเอียด ค้นได้ ทั่วทุกด้าน
วิชาการ สรรมา สารพัน	ขั้ลขั้ลวัน ฉันทอ่านได้ ไม่เบื่อเลย

(บทพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ขณะทรงศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พ.ศ. 2512)

ห้องสมุดในทัศนะของข้าพเจ้า

ความรู้ของมนุษย์ เป็นมรดกตกทอดกันมาแต่ครั้งโบราณ เมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้นตัวอักษรขึ้นผู้มีความรู้ก็ได้บันทึกความรู้ของตน สิ่งที่ตนค้นพบ เป็นจารึกหรือเป็นหนังสือทำให้บุคคลอื่นในสมัยเดียวกันหรืออนุชนรุ่นหลังได้มีโอกาสศึกษาทราบถึงเรื่องนั้นๆ และได้ใช้ความรู้เก่าๆ เป็นพื้นฐานที่จะหาประสบการณ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นความก้าวหน้า เป็นความเจริญสืบต่อไป

ห้องสมุดเป็นสถานที่เก็บเอกสารต่างๆ อันเป็นแหล่งความรู้ตั้งกล่าวแต่สิ่งเรียกว่าเป็นครู เป็นผู้ชี้แนะให้เราแก้ปัญหาวิเคราะห์วิจารณ์ให้รู้สิ่งควรรู้อันชอบธรรมด้วยเหตุผลได้

ข้าพเจ้าอยากให้เราทั้งหลายห้องสมุดที่ดี มีหนังสือครบทุกประเภทสำหรับประชาชนหนังสือประเภทที่ข้าพเจ้าคิดว่าสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือ หนังสือสำหรับเด็กวัยเด็กเป็นวัยเรียนรู้ เด็กๆ ส่วนใหญ่สนใจที่จะทราบเรื่องราวต่างๆ แปลกๆ ใหม่ๆ อยู่แล้ว ถ้าเรามีหนังสือที่มีคุณค่าทั้งเนื้อหา และรูปภาพให้เขาอ่าน ให้ความรู้และความบันเทิง เด็กๆ จะได้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ ที่รอบรู้ มีธรรมะประจำใจมีความรักบ้านเมือง มีความต้องการบรรณาสงหาแต่ประโยชน์ที่สมควร

(เฉลิมพระเกียรติและรอมพระราชนิพนธ์ (พ.ศ. 2510-2520)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ พ.ศ. 2521)

คำนำ

หนังสือฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ ที่ระลึกเนื่องในพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ในวโรกาสที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธาน ในวันเสาร์ที่ 22 กุมภาพันธ์ 2535 นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้สร้างความปิติยินดีแก่พสกนิกรชาวจังหวัดสมุทรสงครามเป็นล้นพ้น

หนังสือนี้ได้รวบรวม บทพระราชนิพนธ์ ทศนะต่อห้องสมุดและการอ่าน ภาพฝีพระหัตถ์ บทความเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจและพระปรีชาสามารถของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการจัดสร้างห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

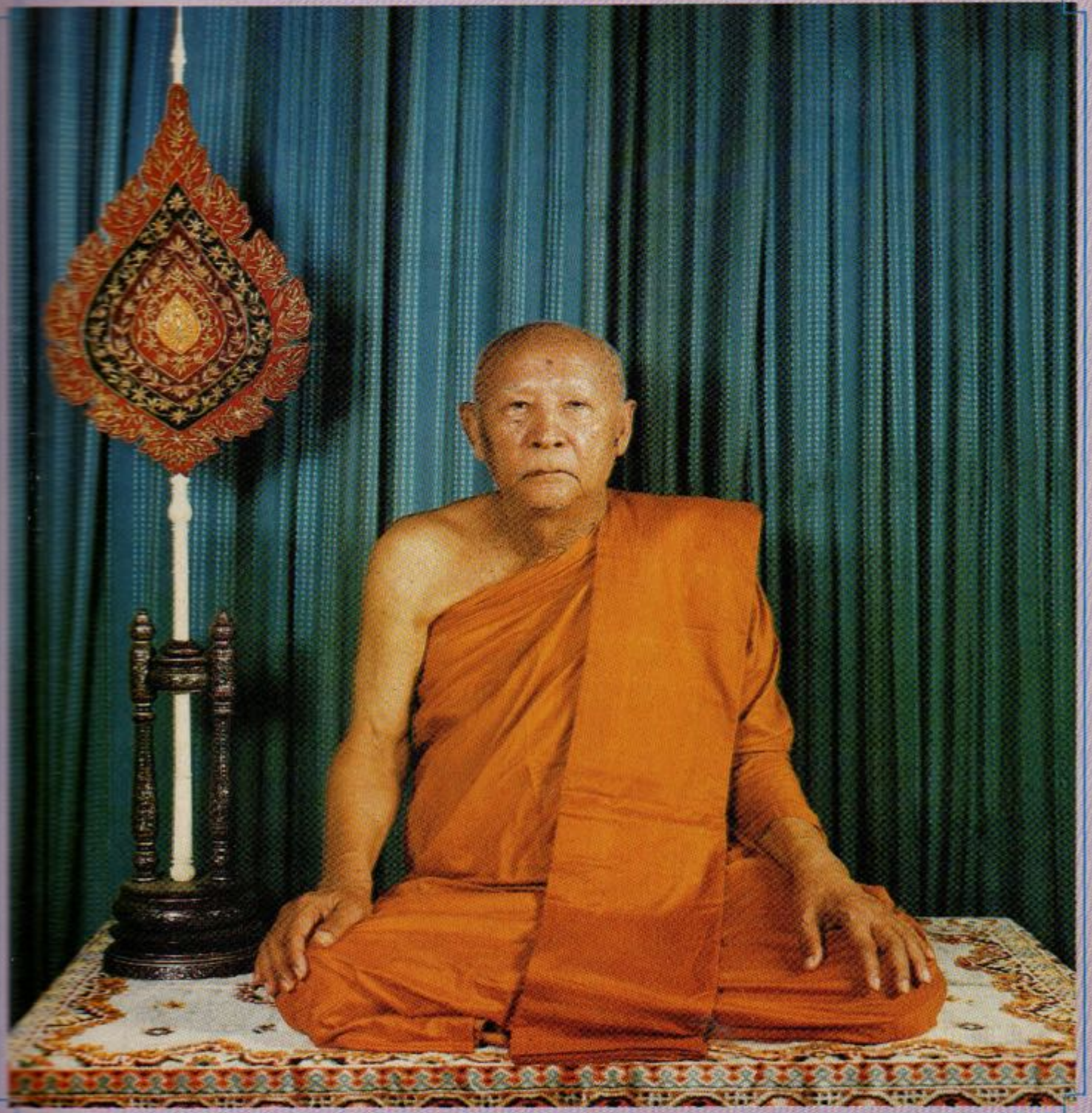
เพื่อมอบไว้แก่ท่าน สำหรับรำลึกถึงวันแห่งความภาคภูมิใจ หากมีข้อผิดพลาด บทพร่องประการใด ขอได้โปรดให้อภัยด้วย

คณะผู้จัดทำ

28 มกราคม 2535

พจนานุกรมศัพท์

วัดโพธิ์

“พระสงฆ์ ๑๐๐ รูป”

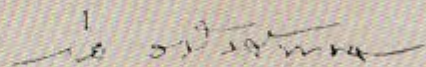
พระธรรมโกศาจารย์
วัดโพธิ์

ข้อคิดเห็น
นายก้อ สวัสดิ์พานิชย์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
เนื่องในโอกาสเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2535

อันวิชาความรู้ นั้น อาจจะได้ศึกษาได้ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เช่น โดยการอ่าน การเขียน การฟัง การสังเกต ขบคิดหรือเข้ารับการฝึกอบรม แต่การใฝ่หาความรู้ นั้น จะมีผลสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อผู้ที่ศึกษามีความเข้าใจแจ่มแจ้งเสียก่อน ปัจจัยแรกในการศึกษานั้น คือ การอ่าน และนับได้ว่าเป็นแก่นแท้ของการศึกษาทีเดียว เมื่ออ่านมากย่อมมีความรู้กว้างไกล สามารถนำความรู้ นั้นไปใช้ได้ทันยุค ทันสมัย ทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

การที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนและจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร่วมมือกันจัดสร้าง ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" ครั้งนี้ นับได้ว่า ได้สร้างสมบัติอันล้ำค่าและเป็นสิ่ง ซึ่งเป็นคุณประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง ผมขอแสดงความยินดีในความสำเร็จและขอยกย่องสรรเสริญไว้ ณ โอกาสนี้

ขออวยพรให้คณะผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชนนี้ ทุกท่านจงประสบแต่ความสุข ความเจริญ มีกำลังกาย กำลังใจที่กล้าแข็ง พร้อมที่จะดำเนินงานทั้งปวงให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนาทุกประการ

(นายก้อ สวัสดิ์พานิชย์)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

นายก้อ สวัสดิ์พาณิชย์

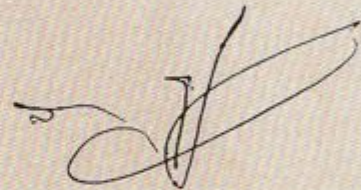
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ข้อคิดเห็น

นายสมชัย วุฑฒิปรีชา ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
เนื่องในโอกาสกรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดทำหนังสือที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน
“เฉลิมราชกุมารี” จังหวัดสมุทรสงคราม วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2535

ผมขอแสดงความชื่นชมยินดีและสนับสนุนอย่างจริงใจ ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน และจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร่วมมือกันจัดสร้างห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ในครั้งนี้ การที่บุคคลจะมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความรู้ทันสมัย ทันโลก ทันเหตุการณ์ แน่นอน จะต้องอาศัยการอ่านหนังสือเป็นพื้นฐาน ดังคำกล่าวที่ว่า “ยิ่งอ่านมากยิ่งรู้มาก” ดังนั้น ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จึงเป็นถาวรวัตถุที่มีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับชาวจังหวัดสมุทรสงคราม เพราะเป็นสถานที่รวบรวมวิชาความรู้สาขาต่าง ๆ ไว้มากมาย จึงควรใช้ห้องสมุดในการศึกษาหาความรู้ ค้นคว้าให้เป็นประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะวิชาความรู้คือทรัพย์สินสมบัติที่ใช้ไม่มีวันหมดสิ้น นับได้ว่ากรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ชุมชน สมควรได้รับการสรรเสริญไว้ในที่นี้

ขอถือโอกาสอันเป็นมงคลนี้ อวยพรให้คณะกรรมการดำเนินงาน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน จงประสบแต่ความสุข ความเจริญ มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญาที่เฉียบคม และสมปรารถนาในสิ่งที่พึงปรารถนาทุกประการ

(นายสมชัย วุฑฒิปรีชา)
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

นายสมชัย วุฑฒิปรีชา

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ข้อคิดเห็น

ดร.สุรัฐ ศิลปอนันต์

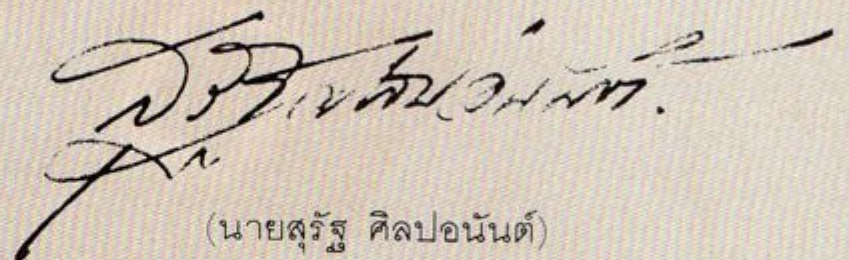
อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

เนื่องในโอกาสเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2535

สิ่งทีวิเศษที่สุดที่มนุษย์พึงให้กันได้คือ “โอกาส”

การที่ชาวสมุทรสงคราม และรัฐบาล ร่วมกันสร้างห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” นอกจากเป็นการ “น้อมเกล้าถวายหัวใจ” แต่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี แล้วยังเป็นการหยิบยื่นโอกาสให้แก่เพื่อนมนุษย์หลากหลายซึ่งมีอาจประมาณจำนวนได้ ถือเป็นคุณค่าทีวิเศษสุด

สิ่งวิเศษนี้จะคงอยู่คู่แผ่นดินและเป็นมรดกอันวิเศษสำหรับลูกหลานไทย อย่างไม่เสื่อมคลาย ชั่วนิรันดร์

(นายสุรัฐ ศิลปอนันต์)

อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

นายสุรัฐ ศิลปอนันต์
อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ข้อคิดเห็น

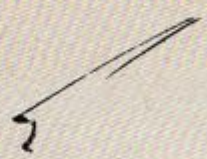
นายวิธาน สุวรรณทัต

ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม

เนื่องในโอกาสเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2535

ปัจจุบัน วิทยาการสมัยใหม่ได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างกว้างขวางและเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ในการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างมากมาย การศึกษาค้นคว้าความรู้ จากการอบรมสั่งสอนของครูในโรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ เท่านั้นไม่เป็นการเพียงพอ นับเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนจะต้องขวนขวายหาทางเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ เพิ่มขึ้นตลอดเวลา ห้องสมุดประชาชนที่มีการจัดตั้งในที่ต่าง ๆ เพิ่มจำนวนมากขึ้นเป็นลำดับมานั้น นับว่าได้ร่วมส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชนได้อย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน เขตท้องที่ชนบท ซึ่งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้ขยายตัวเข้าไป เป็นส่วนประกอบของการดำรงชีวิตในสังคมอย่างทั่วถึง เกือบไม่แตกต่างจากความเป็นอยู่ ของคนในเขตเมืองโดยทั่วไปแล้ว ดังนั้นห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอบางคนที ซึ่งได้ก่อสร้างขึ้นภายใต้การอำนวยการของกรมการศึกษานอกโรงเรียนโดยความร่วมมือของ ภาครัฐและเอกชนแห่งนี้ จะก่อประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนชาวอำเภอบางคนทีและใกล้เคียง ในการศึกษาค้นคว้าความรู้ เพิ่มพูนสมรรถนะและทักษะด้านต่าง ๆ ของตนเองให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมที่พัฒนารุดหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ได้เป็นอย่างดีตลอดไป อีกประการหนึ่งที่น่าจะสำคัญยิ่งก็คือประชาชนจังหวัดสมุทรสงคราม ได้มีโอกาสในวาระที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 36 พรรษา แสดงออกถึงความจงรักภักดีและได้ร่วมเฉลิมพระเกียรติในมิ่งมงคลสมัยครั้งนี้อย่างพร้อมเพรียง กัน ขอให้ห้องสมุด “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอบางคนที จรุงเรืองวัฒนาถาวร เป็นแหล่ง ประสิทธิ์ประสาทสติปัญญาความรอบรู้ให้แก่ประชาชนยาวนานตลอดไป

(นายวิธาน สุวรรณทัต)

ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม

นายวิธาน สุวรรณทัต

ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม

ข้อคิดเห็น

ดร.กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา
รองอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

เนื่องในโอกาสเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2535

ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" เพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ ครบ 3 รอบ เกิดจากความจงรักภักดีของประชาชนในแต่ละพื้นที่และความมุ่งมั่นที่จะสนองพระราชโอรบายในอันที่จะส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนมีแหล่งศึกษาค้นคว้าความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและชุมชน

อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เข้าร่วมโครงการภายหลังอำเภออื่น ๆ เกือบทั้งหมด แต่ด้วยความเมตตาสนับสนุนของ พระครูประจิตสุตญาณ เจ้าอาวาสวัดเจริญสุขารามวรวิหาร ที่มอบทุนประเดิมในการก่อสร้างและด้วยความร่วมแรงร่วมใจของคณะสังฆาธิการ คณะข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ภายใต้การนำของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม (นายวิธาน สุวรรณทัต) จึงสามารถดำเนินงานลุล่วงจนมีความพร้อมที่จะเปิดบริการได้เป็นลำดับแรก ๆ

ในฐานะผู้ประสานงาน ดิฉันมีโอกาสรับทราบและเกิดความชื่นชมในลักษณะการทำงานที่เด่น ๆ ในการจัดสร้างห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" ที่อำเภอบางคนที นี้หลายประการ นับตั้งแต่ความเพียรพยายามที่จะค้นหาสถานที่ที่เหมาะสมและเป็นศรีสง่าที่สุด จนได้รับความอนุเคราะห์จากวัดเกาะใหญ่ ให้ใช้ที่ดินใจกลางเมือง บนถนนใหญ่ติดกับโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นแหล่งให้บริการหลักการตัดสินใจที่จะไม่สร้างรั้วกั้นระหว่างโรงเรียนและห้องสมุดเพื่อให้เชื่อมต่อเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความสมัครสมานสามัคคี ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาในสังกัดต่าง ๆ ทั้งภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง ที่ร่วมรับผิดชอบจัดกิจกรรมภายในห้องสมุด ตามกำลังและความชำนาญเฉพาะความศรัทธาของประชาชนในทุกหมู่เหล่าที่ร่วมบริจาคเงิน กำลังแรงงานตลอดจนให้ความคิดเห็นเพื่อปรับบริการและกิจกรรมให้สนองตอบต่อสภาพปัญหาและความสนใจเฉพาะในพื้นที่

ลักษณะการทำงานที่สำคัญเหล่านี้ประกอบกับความกระตือรือร้นและความภาคภูมิใจที่ฉายอยู่ในแววตาของทุกคนที่มีส่วนร่วมในการเตรียมการ ล้วนเป็นเครื่องบ่งบอกให้เกิดความมั่นใจได้ว่าห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" ที่อำเภอบางคนที ตั้งอยู่บนรากฐานที่แน่นแฟ้นและมั่นคง

ในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอบางคนที ในวันนี้จึงนับเป็นโอกาสที่เป็นสิริมงคลสูงสุดและนำความปลื้มปิติยินดีอย่างหาที่สุดมิได้ มาสู่ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดสร้างห้องสมุดแห่งนี้ถ้วนทั่วทุกคน อีกทั้งยังก่อให้เกิดพลังที่จะผูกพันดวงใจของประชาชนในพื้นที่ให้ร่วมกันพัฒนาห้องสมุดแห่งนี้ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้สู่สมบูรณ์แบบ ที่จะช่วยสร้างเสริมความเจริญให้แก่อำเภอบางคนทีสืบต่อไป

กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา

(นางกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)
รองอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน
ผู้อำนวยการโครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"

นางกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา

รองอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้อำนวยการโครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"

ข้อคิดเห็น

นายธงชัย ทรงประศาสน์

รองผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม

เนื่องในโอกาสเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2535

ห้องสมุด “เฉลิมราชกุมารี” ได้สร้างขึ้นในนามมงคลสมัยที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ครบ 3 รอบ ในปีพุทธศักราช 2534

สถานที่นี้จะเป็นแหล่งสำคัญที่รวมไว้ซึ่งสรรพวิชาการ ที่นักเรียน นักศึกษา และประชาชน สามารถค้นคว้าหาความรู้ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น นอกเหนือจากสถานศึกษาอื่น ๆ

ทุกคนสามารถแสดงออก ซึ่งความจงรักภักดี แต่องค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ด้วยการร่วมมือร่วมแรงใจในการบำรุงรักษาและพัฒนาสร้างเสริมให้ห้องสมุดแห่งนี้มีความสมบูรณ์ และทันสมัยยิ่งขึ้นตลอดเวลา

ขอให้ห้องสมุด “เฉลิมราชกุมารี” อำนวยอำนวยแก่ทุกคนที่ มีความเจริญรุ่งเรือง เป็นแหล่งประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และเจริญสติปัญญาแก่มหาชนและอนุชนรุ่นหลังตลอดไป

ร้อยตรี

Om

(ธงชัย ทรงประศาสน์)

รองผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม

ร้อยตรี ชงชัย ทรงประศาสน์

รองผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม

ข้อคิดเห็น

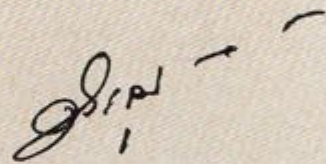
นายประชุม พลเดช

ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรสงคราม

เนื่องในโอกาสเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2535

ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม แห่งนี้ สร้างขึ้นด้วยแรงศรัทธาของพสกนิกรที่มีความจงรักภักดี แต่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทำให้จังหวัดสมุทรสงคราม มีห้องสมุดที่ดีที่สุดเพิ่มขึ้น อีกแห่งหนึ่ง ผมมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ห้องสมุดแห่งนี้ ก่อสร้างเสร็จอย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งจะบริการสื่อทางปัญญาแก่ประชาชนทุกสาขาอาชีพ และหวังอย่างยิ่งว่า ชาวจังหวัดสมุทรสงครามทุกคน ได้ใช้โอกาสอันมีค่านี้ ค้นคว้าหาความรู้ สร้างเสริมประสบการณ์ และใช้ประโยชน์จากห้องสมุดแห่งนี้ให้มากที่สุด

(นายประชุม พลเดช)

ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรสงคราม

นายประชุม พลเดช

ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรสงคราม

ประกาศจังหวัดสมุทรสงคราม

เรื่อง การจัดตั้งห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"

ตามที่จังหวัดสมุทรสงคราม ได้รับความเห็นชอบจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน ให้จัดสร้างห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" ที่อำเภอบางคนที ประจำปีงบประมาณ 2534 นั้น อาศัยระเบียบกรมการศึกษานอกโรงเรียน ว่าด้วยห้องสมุดประชาชน พ.ศ. 2529 หมวด 2 ข้อ 6 และข้อ 8 จังหวัดสมุทรสงคราม จึงประกาศจัดตั้งห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" ขึ้นโดยชื่อห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอบางคนที ตั้งที่ถนน แมกกลอง - บางนกแขวก ตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งแต่วันประกาศนี้เป็นต้นไป

จึงประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2534

(นายวิธาน สุวรรณเทต)
ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม

ที่ สศ 0030/ 16765

ศาลากลางจังหวัดสมุทรสงคราม
ถนนเอกชัย อำเภอเมืองฯ 75000

30 ตุลาคม 2534

เรื่อง ขอพระราชทานกราบบังคมทูลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นองค์ประธาน
ในพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

เรียน ราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนผังบริเวณสร้างห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" 1 ชุด

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับพระราชทานพระราชานุญาตให้ดำเนินการโครงการจัดตั้งห้อง
สมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ใน
วโรกาสทรงมีพระชนมายุ 3 รอบพระนักษัตร นั้น

จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้ดำเนินการตามโครงการจัดตั้ง ห้องสมุดประชาชน
"เฉลิมราชกุมารี" ที่อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม การก่อสร้างอาคารห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราช
กุมารี" คาดว่าจะแล้วเสร็จสมบูรณ์ ภายในเดือนมกราคม 2535 ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด
สมุทรสงคราม มีความพร้อมที่จะดำเนินการเปิดบริการให้ประชาชน นักเรียน นักศึกษา ใช้บริการห้องสมุด
ประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" ให้ทันที

เพื่อความเป็นสิริมงคล และความจงรักภักดีที่หสนิกกรชาวจังหวัดสมุทรสงคราม มีต่อสมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้ทรงเป็นมิ่งขวัญของชาวไทย จังหวัดสมุทรสงครามจึงขอ
พระราชทานกราบบังคมทูล สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นองค์ประธานในพิธี
เปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" จะเป็นวัน เวลา ไท แล้วแต่จะทรงโปรดฯ

จังหวัดสมุทรสงครามจึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาว่าความขึ้นกราบบังคมทูลทรง
ทราบฝ่าละอองพระบาทด้วย หากมีพระราชดำริเป็นประการใดขอได้โปรดแจ้งให้จังหวัดสมุทรสงครามทราบ
เพื่อดำเนินการต่อไป จะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิธาน สุวรรณาค)

ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม

ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด

โทร. 034 - 711443

จ้ รช 00071 ๒๙๖3

สำนักพระราชพิธีการ

สวนจิตรลดา กทม. 10303

14

มกราคม 2535

เรื่อง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำวันเสด็จฯ ทรงเป็นองค์ประธานเปิดห้องสมุดประชาชน
"เฉลิมราชกุมารี"

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม

อ้างถึง หนังสือที่ รล 0007/10973 ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2534

ตามหนังสือที่อ้างถึง แจ้งเรื่อง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นองค์ประธานเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอบางคนที
จังหวัดสมุทรสงคราม ในวันจันทร์ ที่ 24 กุมภาพันธ์ 2535 ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

บัดนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำวันเสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นองค์ประธาน
เปิดห้องสมุดประชาชนดังกล่าว เป็น วันเสาร์ ที่ 22 กุมภาพันธ์ 2535 ส่วนเวลา ขอให้ไปปรึกษาคู่
กับเจ้าหน้าที่กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง และเจ้าหน้าที่กรมราชองครักษ์ เพื่อร่วมกันพิจารณา
จัดทำกำหนดการต่อไปด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ท่านผู้หญิงมนัสสินีย์ วชิรกุล)

ราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป

กองราชเลขาธิการในพระองค์

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

โทร. 2811202, 2811111 ก่อ 21

กระทรวงมหาดไทย
 25 ธ.ค. 2534

24848
 23 ธ.ค. 2534

ที่ รล 00071/2475

สำนักราชเลขาธิการ
 สวณจิตรลดา กทม. 10303

12 พฤศจิกายน 2534

เรื่อง เสด็จ ฯ ทรงเป็นองค์ประธานเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม

อ้างอิง หนังสือที่ สส 0030/16765 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2534

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม
 เลขที่ 6345
 วันที่ 24 ธ.ค. 2534

ตามที่มีหนังสือขอให้หน้าความกราบบังคมทูล ขอพระราชทานอัญเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นองค์ประธานเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ส่วนจะเป็นวันและเวลาใดสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น
 ใต้น้ำความกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองพระบาทแล้ว ทรงรับเชิญเสด็จ ฯ ในวันจันทร์ ที่ 24 กุมภาพันธ์ 2535 ส่วนเวลาขอได้โปรดติดต่อกับเจ้าหน้าที่กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง และเจ้าหน้าที่กรมราชองครักษ์ เพื่อร่วมกันพิจารณาจัดทำกำหนดการต่อไปด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ท่านผู้หญิงมนัสสินีย์ วณิชกุล)

ราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป

กองราชเลขานุการในพระองค์
 สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
 โทร. 2811202, 2811111 ต่อ 21

23 ธ.ค. 2534

โครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ที่มา

ในมิ่งมงคลสมัยที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะทรงมีพระชนมายุ 3 รอบพระนักษัตร ในปีพุทธศักราช 2534 เพื่อสนองพระราชปณิธานและแนวทางพระราชดำริในการส่งเสริมการศึกษาสำหรับประชาชนตามที่ทรงประสงค์ไว้ในโอกาสต่าง ๆ

กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ขอพระราชทานพระราชนุญาตดำเนินโครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน ซึ่งได้รับพระราชทานนามว่าห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" โดยจะเริ่มก่อสร้างห้องสมุดรุ่นแรกจำนวน 3 แห่ง เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสมีพระชนมายุ 3 รอบพระนักษัตร ในปี 2534 และจะวางแผนดำเนินการจัดตั้งอย่างต่อเนื่องจนครบทุกอำเภอภายในระยะเวลา 10 ปีระหว่างปี 2534 - 2543 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่องค์การสหประชาชาติ ได้ประกาศให้เป็นทศวรรษแห่งการส่งเสริมการรู้หนังสือ ห้องสมุดประชาชนแต่ละแห่งจะสร้างขึ้นจากความจงรักภักดี และความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ประชาชนในท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชน จะพร้อมใจร่วมมือเกื้อหนุนเพื่อสนองพระราชปณิธานให้ทุกชุมชนมีแหล่งความรู้ที่พร้อมพร้อมสมบูรณ์ ซึ่งจะเป็นแบบอย่างของความสำเร็จห้องสมุดสืบต่อไป

หลักการและเหตุผล

หนังสือ เป็นเครื่องมือสื่อสาร ที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ส่งเสริมปัญญา ปลุกฝังความสนใจใฝ่รู้ ให้ความบันเทิงและเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนจรรยาวัตรและศีลธรรมเกี่ยวกับความก้าวหน้าทางวิชาการและความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์บ้านเมือง

แม้ว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จะมีส่วนช่วยกระจายโอกาสในการรับข่าวสารข้อมูลให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยผ่านทางวิทยุ โทรทัศน์และสื่อต่างๆ แต่วิชาการเหล่านี้ ย่อมไม่สามารถทดแทนบทบาทของหนังสือและ เอกสารสิ่งพิมพ์ได้

ทั้งหมดเพราะความสามารถในการอ่านและเขียน ไม่ใช่เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อการรับรู้ข่าวสารจากภายนอกเท่านั้น แต่ยังช่วยในการเก็บรักษา - วิเคราะห์พัฒนา ถ่ายทอด และสื่อสาร ข่าวสารข้อมูลให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดด้วย

ด้วยความตระหนักในความสำคัญของการส่งเสริมการอ่าน ประเทศไทย ได้ดำเนินการจัดตั้งห้องสมุดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2457 จนปัจจุบันมีห้องสมุดประชาชน 507 แห่ง เป็นห้องสมุดระดับจังหวัด 72 แห่ง ระดับอำเภอ 403 แห่ง และระดับตำบล 32 แห่ง

ด้วยเหตุนี้ในปี 2534 ซึ่งเป็นปีที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 3 รอบ ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ อันเนื่องด้วยงานการศึกษาศาสนา และศิลปวัฒนธรรมของชาติ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้พิจารณา เห็นสมควรริเริ่มโครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" เพื่อเป็นการสนองแนวพระราชดำริ ในการส่งเสริมให้ชุมชนได้มีห้องสมุด เพื่อเป็นแหล่งความรู้ อย่างทั่วถึงและพึง ปรารถนาให้จังหวัดสมุทรสงครามดำเนินการจัดสร้างห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบของห้องสมุดประชาชนอำเภอ เพื่อสนองตามแนวพระราชดำริในการส่งเสริมให้ชุมชนได้มีห้องสมุด
2. เพื่อเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ประชาชนในชนบทให้มากขึ้น
3. เพื่อให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ในชนบท ได้มีแหล่งศึกษาค้นคว้าหาความรู้อย่างทั่วถึง
4. เพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมการรู้หนังสือ ตลอดจนทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรณรงค์ในการส่งเสริมการอ่าน
5. เพื่อมุ่งเน้นให้ห้องสมุดประชาชนอำเภอเป็นศูนย์กลาง สนับสนุนเครือข่ายการเรียนรู้ในระดับหมู่บ้าน และเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการศึกษา นอกโรงเรียน
6. เพื่อกระตุ้นให้ประชาชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เห็นความสำคัญของการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน ตลอดจนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการ และใช้ประโยชน์จากห้องสมุดให้มากที่สุด

รูปแบบของห้องสมุดประชาชนอำเภอ

ห้องสมุดประชาชนอำเภอที่จัดสร้างขึ้นนี้จะเป็นแหล่งความรู้ของประชาชน ทุกเพศทุกวัยและจะเป็นศูนย์กลางสนับสนุนเครือข่ายการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นโดยจะมีบริการที่หลากหลาย ดังนี้

1. เป็นแหล่งรวมสรรพความรู้ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ในรูปของ
 - 1.1 สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ กฤตภาค แผ่นพับแผ่นปลิว โปสเตอร์
 - 1.2 สื่อวัสดุทัศนศึกษา เช่น วีดิทัศน์ แถบบันทึกเสียง ภาพนิ่ง ฟิล์ม
 - 1.3 สื่อนิทรรศการ
2. เป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียน และศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ
3. เป็นศูนย์กลางส่งเสริมและสนับสนุนเครือข่ายการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในระดับหมู่บ้านด้วยการผลิต รับผิดชอบ และเผยแพร่เอกสารสิ่งพิมพ์และสื่อการศึกษาประเภทต่างๆ

ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" จะมีบริการห้องสมุดที่ครบถ้วน เป็นระบบมีห้องปฏิบัติการทางภาษาและวัสดุทัศนศึกษา มุมเด็ก มุมวิทยาศาสตร์ มุมพิพิธภัณฑ์ เพื่อแสดงศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ ศูนย์รับบริจาคหนังสือ และบริเวณจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียน

เพื่อเป็นหลักชัยและมิ่งมงคลในการดำเนินงาน ตัวอาคารจะมีสัญลักษณ์ซึ่งเป็นลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ความว่า "ร่วมกันทำให้ชาวโลกอ่านออกเขียนได้" ประดิษฐานไว้เหนือทางเข้า และจะมีมุมหนังสือพระราชนิพนธ์ทุกเล่มอย่างครบถ้วนบริบูรณ์

รายละเอียดในการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม มีดังนี้คือ

1. เนื้อที่ 2 งาน 6 ตารางวา ตั้งอยู่ใกล้ชุมชน ที่ตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที
2. อาคาร เป็นอาคาร 2 ชั้น พร้อมครุภัณฑ์ที่จำเป็น มีเนื้อที่ใช้สอยประมาณ 320 ตารางเมตร ชั้นล่างจัดเป็นห้องเอนกประสงค์ มีมุมต่างๆ เช่น มุมเด็ก มุมวิทยาศาสตร์ มุมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ชั้นที่สอง เป็นห้องบริการหนังสือ และห้องวัสดุทัศนศึกษา รูปแบบของอาคารจะปรับให้สอดคล้องกับท้องถิ่น บริเวณ

ภายนอกอาคารจัดให้มีไม้ดอก ไม้ร่มเงา ชุมนอ่านหนังสือ สนามเด็กเล่น และลานเล่นกอล์ฟ เพื่อจัดนิทรรศการภายนอก ทั้งนี้อาจมีการพัฒนารูปแบบอาคารในลักษณะอื่นๆ ให้เหมาะสมกับขนาดและสภาพพื้นที่ที่จะจัดตั้งแต่รูปแบบที่ว่าจะต้องมีประโยชน์ใช้สอยสมบูรณ์ดังกล่าวข้างต้น

3. บุคลากร ห้องสมุดประชาชนอำเภอในโครงการแต่ละแห่งตามกรอบอัตรากำลังเต็มรูปจะมีเจ้าหน้าที่ 7 คน เป็นบรรณารักษ์ 1 คน เจ้าหน้าที่ห้องสมุด 3 คน เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด 1 คน นักการภารโรง 1 คน และยาม 1 คน อย่างไรก็ตามในระยะเริ่มต้นจะจัดให้มีเจ้าหน้าที่อย่างน้อย 3 คนคือ บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดและภารโรง

วิธีการดำเนินงาน

1. ติดต่อประสานงานระหว่างกรมการศึกษานอกโรงเรียน และจังหวัดสมุทรสงคราม
2. จัดทำโครงการฯ และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
3. จัดหาสถานที่ในการจัดสร้างห้องสมุด
4. ประชาสัมพันธ์โครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"
5. ดำเนินงานจัดหางบประมาณ และเงินบริจาคสมทบ
6. จัดพิธีวางศิลาฤกษ์
7. ดำเนินการก่อสร้างห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" ตามรูปแบบแปลนของกรมการศึกษานอกโรงเรียน
8. ประสานงานกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน และสำนักราชเลขาธิการ ขลพระราชทานกัญทิณสมเด็จพะเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นองค์ประธานเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"
9. จัดพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอบางคนที
10. เปิดบริการแก่สมาชิกและประชาชนทั่วไป

งบประมาณ

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดสร้างห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราช
กุมารี" อำเภอบางคนที ใช้งบประมาณรวมทั้งสิ้น

1. ค่าก่อสร้างอาคาร	2,289,791	บาท
2. ค่าถมดิน	100,000	บาท
3. ค่าครุภัณฑ์ภายในห้องสมุด	400,000	บาท
4. ค่าหนังสือ	330,000	บาท
5. ค่าจัดทำรั้ว ประตู และป้ายห้องสมุด	136,000	บาท
6. ค่าสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก	50,920	บาท
7. ค่าตกแต่งบริเวณภายนอกสวนหย่อม และทางเข้า	30,000	บาท
8. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	30,000	บาท

โดยได้รับเงินจาก

1. เงินงบประมาณสนับสนุนของรัฐบาล	1,750,000	บาท
2. เงินสนับสนุนสมทบ จากส่วนราชการ คณะสงฆ์ มูลนิธิ ภาคเอกชน บริษัท ห้างร้าน สมาคม ชมรม และประชาชนชาวสมุทรสงคราม	1,750,711	บาท

สถานที่

ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 ตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที

ผู้รับผิดชอบโครงการ

1. จังหวัดสมุทรสงคราม
2. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรสงคราม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

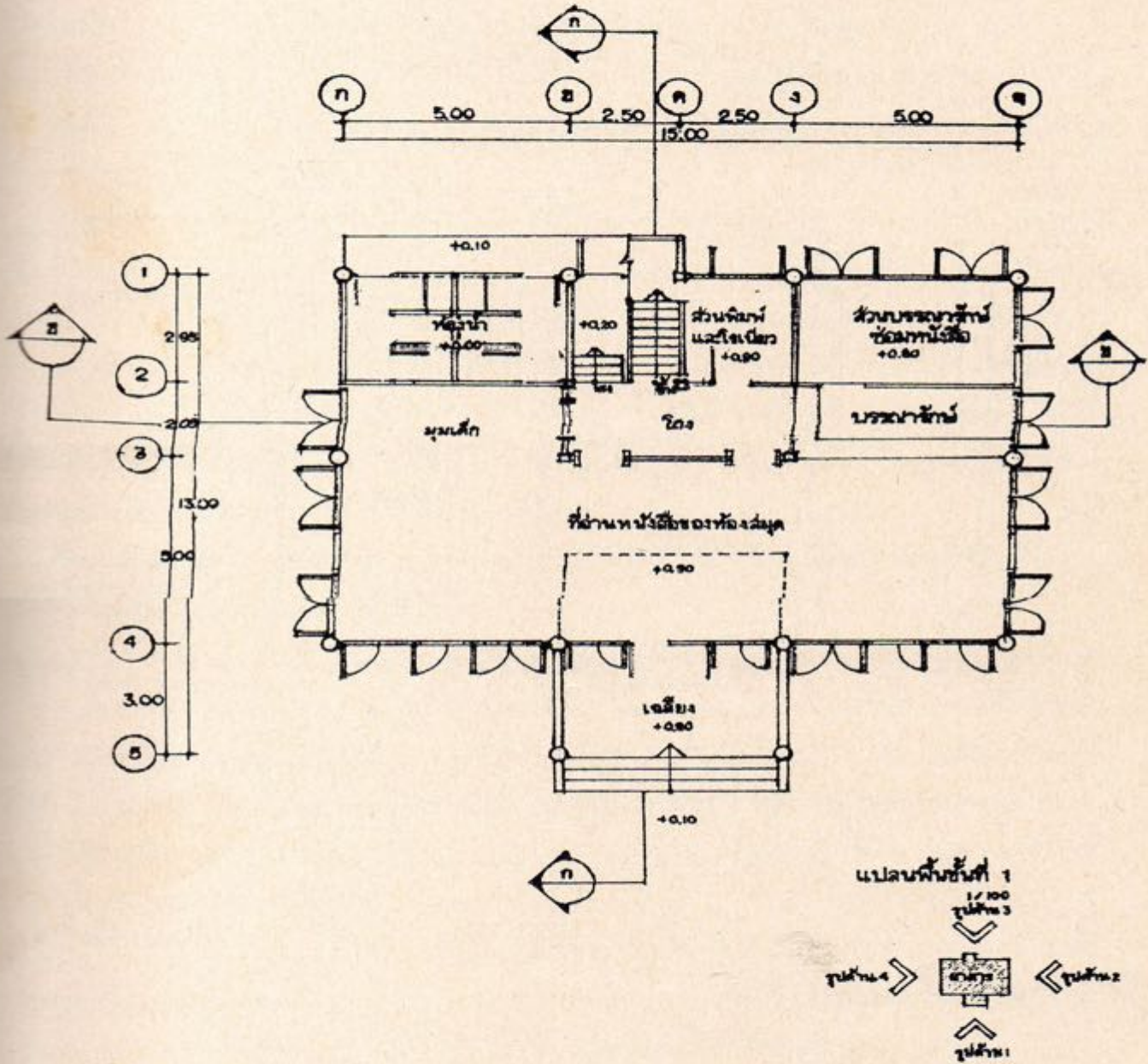
1. สสนองพระมหากรุณาธิคุณสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม
ราชกุมารีในวโรกาสทรงเจริญพระชนมายุ 36 พรรษา
2. ได้รูปแบบของการร่วมพลังระหว่างภาครัฐบาล เอกชน และ
ประชาชนทั่วไป ในการจัดสร้างห้องสมุดประชาชนอำเภอที่มีลักษณะพิเศษแตกต่าง
จากห้องสมุดประชาชนอำเภอทั่วไป เพื่อเทอดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราช

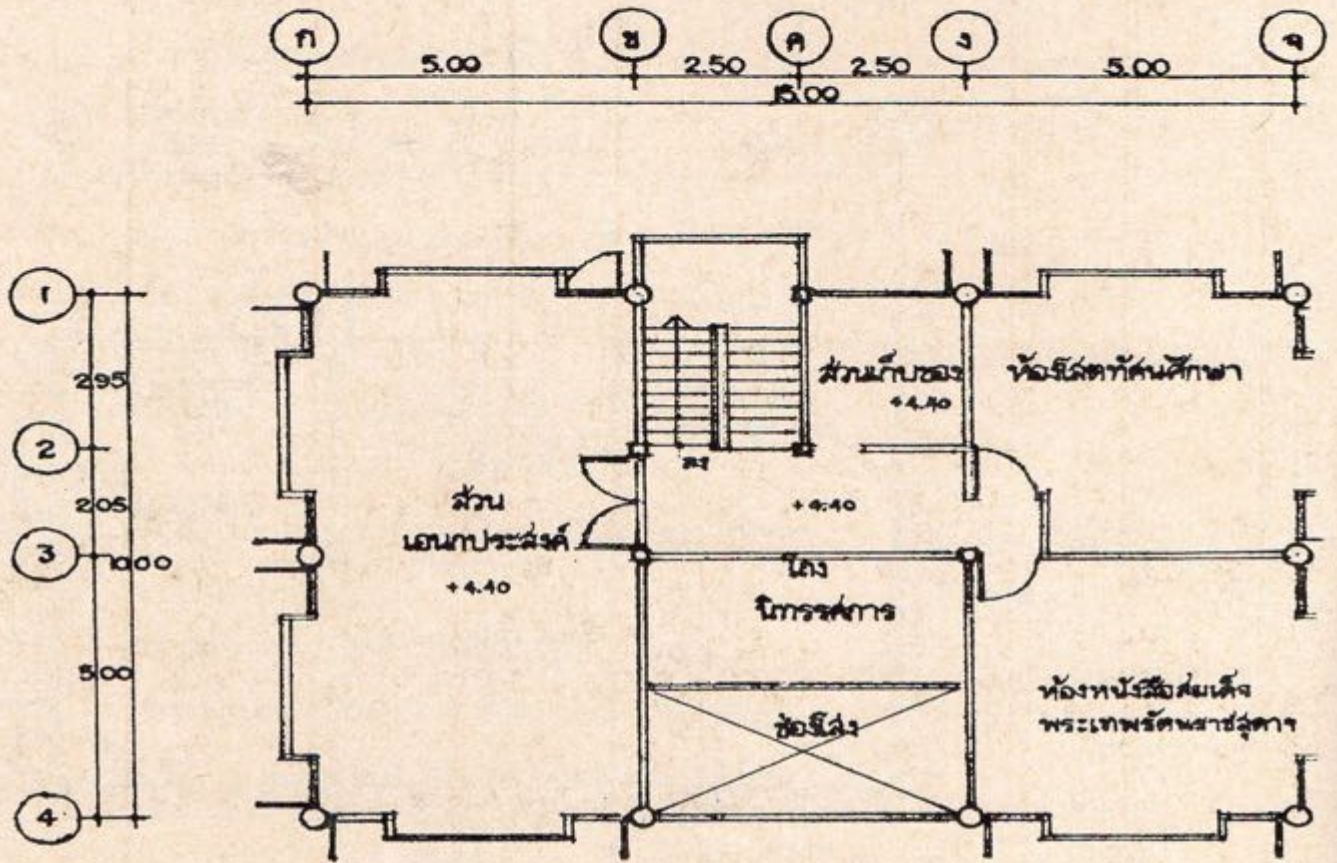
ลุดาฯ สยามบรมราชกุมารีจำนวน 1 แห่ง ซึ่งจะ เป็นแบบอย่างของการพัฒนา
ห้องสมุดครั้งต่อไป

3. ประชาชนอำเภอบางคนที และประชาชนทั่วไป ได้มีโอกาสศึกษาหา
ความรู้อย่างต่อเนื่องตามความจำเป็น เสริมคุณภาพการเรียนการสอนทั้งในและนอก
ระบบโรงเรียน เพื่อสร้างสังคมการเรียนรู้ และลักษณะนิสัยการแสวงหาความรู้
นอกจากนี้ประชาชนในอำเภออื่นๆ ทั่วประเทศที่มีการปรับปรุงห้องสมุดจะมีโอกาสได้
รับบริการส่งเสริมการอ่านที่หลากหลายและมีคุณภาพขึ้น

4. ร่วมสนองเจตนารมณ์ของ UNESCO ในการประกาศทศวรรษแห่ง
การส่งเสริมการรู้หนังสือ

แปลนพื้นที่ 2
1/100

ข้อมูลอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม

1. ประวัติ อำเภอบางคนที่เดิมเป็นตำบลหรือชุมชนเล็ก ๆ และเป็นส่วนหนึ่งของแขวงเมืองราชบุรี ในสมัยนั้นคือเมืองราชบุรีเป็นศูนย์กลาง ครั้นปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาต่อสมัยกรุงธนบุรี จังหวัดสมุทรสงครามได้แยกออกจากแขวงเมืองราชบุรี บริเวณที่เป็นอำเภอบางคนทีในปัจจุบันจึงเป็นปลายเขตจังหวัดราชบุรีต่อกับจังหวัดสมุทรสงคราม

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนแปลงระเบียบบริหารราชการแผ่นดินเสียใหม่ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคและเมื่อได้จัดตั้งมณฑลราชบุรีแล้ว อำเภอบางคนทีในชั้นเดิมยังคงเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอคลองแพ่งพวย (อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในปัจจุบัน) ต่อมาในปี พ.ศ. 2440 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 อำเภอคลองแพ่งพวย ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งที่คลองดำเนินสะดวกอำเภอบางคนทีจึงได้ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอมีชื่อว่า "อำเภอสี่หมื่น" ตามชื่อตำบลที่ตั้งที่ว่าการอำเภอและยังคงขึ้นอยู่กับจังหวัดราชบุรี ในชั้นแรกอำเภอสี่หมื่นได้แบ่งการปกครองเป็น 19 ตำบล

ในปี พ.ศ. 2454 จึงได้โอนอำเภอสี่หมื่นและอำเภอแม่น้ำอ้อม (อำเภอปากท่อจังหวัดราชบุรี) ไปรวมขึ้นกับจังหวัดสมุทรสงคราม สำหรับอำเภอสี่หมื่นได้ย้ายที่ว่าการอำเภอมาตั้งอยู่ที่ธรณีสงฆ์วัดใหม่พิเรนทร์ (วัดร้าง) ริมแม่น้ำแม่กลองฝั่งตะวันออก ตำบลกระดังงาเหนือปากคลองบางน้อย ได้ปากคลองบางคนที และเปลี่ยนชื่อเป็น "อำเภอบางคนที" ในปีพ.ศ. 2457 และในชั้นนี้อำเภอบางคนทียังแบ่งการปกครองออกเป็น 19 ตำบล

ในปี พ.ศ. 2432 ได้ดำเนินการก่อสร้างที่ว่าการอำเภอถาวรบริเวณที่ธรณีสงฆ์วัดใหม่พิเรนทร์ (วัดร้าง ม. 6 ต. กระดังงา) คือบริเวณที่ตั้งที่ว่าการอำเภอเก่านั่นเองและได้ใช้เป็นที่ตั้งอำเภอบางคนที่มาจนถึงปัจจุบันนี้

ต่อมาทางราชการพิจารณาเห็นว่าอำเภอบางคนทีเป็นอำเภอเล็กแต่แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 19 ตำบลนั้นมากเกินไป จึงได้มีการยุบและรวมตำบลเสียใหม่เป็นลำดับเพื่อความเหมาะสมเหลือเพียง 12 ตำบล 101 หมู่บ้าน และเพิ่มเป็น 13 ตำบล 101 หมู่บ้านในปัจจุบัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2531 ได้รื้ออาคารไม้เดิมซึ่งชำรุดทรุดโทรมเป็นอย่างมากเพราะได้สร้างมาเป็นเวลานาน และได้ก่อสร้างเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กแทนจนถึงปัจจุบัน

2. ที่ตั้ง อาณาเขต เนื้อที่ ที่ว่าการอำเภอบางคนที ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบล กระดังงา ริมฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลอง ห่างจากที่ตั้งศาลากลางจังหวัดสมุทรสงครามไปทางทิศเหนือตามถนนสายแม่กลอง - อัมพวา - บางนกแขวก ประมาณ 12 กิโลเมตร มีอาณาเขตและเนื้อที่ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และอำเภอ บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

ทิศใต้ ติดต่อกับเขตอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และ อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม อำเภอ วัดเพลงจังหวัดราชบุรี

มีเนื้อที่ทั้งหมด 77 ตารางกิโลเมตร (48,125 ไร่)

3. ลักษณะภูมิประเทศและสภาพอากาศ ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มไม่มีป่า ไม้ และภูเขา พื้นดินและดินร่วนที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำสวนผลไม้และปลูกพืช ผัก สภาพอากาศมีสภาพปกติตามฤดูกาล 3 ฤดู คือ

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนตุลาคม

ฤดูแล้ง เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงกุมภาพันธ์

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง เดือนพฤษภาคม

4. การคมนาคม

4.1 การคมนาคมทางน้ำ มีแม่น้ำแม่กลองและลำคลองต่างๆ เป็นเส้นทางสัญจรไปมาประกอบธุรกิจของประชาชน

4.2 การคมนาคมทางบก มีทางหลวงชนบท 2 สาย คือ

ก. สายจากตำบลบางพรหมถึงตำบลบางนกแขวก ทางสายนี้เป็นทางตัดต่อผ่านอำเภออัมพวาถึงตัวจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นถนนราดยางขนาดผิวจราจรกว้าง 6 เมตร

ข. สายตำบลกระดังงา ไปตำบลบางกระบือเชื่อมต่อทางหลวงแผ่นดินสายแม่กลอง - ดำเนินสะดวก เป็นถนนราดยาง ส่วนแยกเข้าตำบลบางกระบือและตำบลดอนมะนาว เป็นถนนลูกรัง

5. การปกครอง อำเภอบางคนที แบ่งการปกครองออกเป็น 13 ตำบล 101 หมู่บ้าน สุขาภิบาล 2 แห่ง คือ สุขาภิบาลกระดังงาและสุขาภิบาลบางนกแขวก มีสภาตำบล 12 แห่งคือ

1. สภาตำบลกระดังงา	2. สภาตำบลบางยี่รงค์
3. สภาตำบลบางคนที	4. สภาตำบลโรงหีบ
5. สภาตำบลบางพรม	6. สภาตำบลดอนมะโนรา
7. สภาตำบลบางสะแก	8. สภาตำบลบางกุ่ม
9. สภาตำบลจอมปลวก	10. สภาตำบลบ้านปราโมทย์
11. สภาตำบลยายแพง	12. สภาตำบลบางกระบือ

6. จำนวนประชากร และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

6.1 จำนวนประชากร เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2534 มีจำนวนครัวเรือนแยกเป็นชาย 17,649 คน หญิง 19,489 คน รวม 37,138 คน

6.2 จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2534 แยกเป็นชาย 8,343 คน หญิง 10,048 คน รวมทั้งสิ้น 18,391 คน

7. การศึกษาและศาสนา

ก. การศึกษา

1. มีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางคนที จำนวน 26 โรงเรียน นักเรียน 3,020 คน ครู 320 คน

2. โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาธิการ จำนวน 3 โรงเรียน นักเรียน 489 คนครู 77 คน

3. โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 3 โรงเรียนนักเรียน 1,016 คน ครู 50 คน

4. ห้องสมุดประชาชนอำเภอบางคนทีจำนวน 1 แห่ง (เป็นอาคารชั่วคราวซึ่งจะย้ายมาเปิดบริการ ณ ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี") ตั้งอยู่ที่ตำบลกระดังงา มีเจ้าหน้าที่ห้องสมุด 1 คน ผู้ประสานงานการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอบางคนที 1 คน ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน 13 คน

ข. การศาสนา

1. วัดในพุทธศาสนา จำนวน 25 วัด มีวัดหลวง 2 วัด คือ วัดเกตการาม และวัดเจริญสุขารามวรวิหาร

2. โรงเรียนปริยัติธรรม 9 แห่ง

3. วัดโรมันคาทอลิก 3 แห่ง (ศาสนาคริสต์)

4. ศาลเจ้า 4 แห่ง

8. การสาธารณสุข มีโรงพยาบาล 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลนภลัย ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลกระดังงา มีสถานอนามัย 12 แห่ง

9. การสหกรณ์ มีสหกรณ์การเกษตร 1 แห่ง สมาชิก 1,397 คน (28 กลุ่ม) มีเงินทุนหมุนเวียน 5,422,398.92 บาท ให้ความช่วยเหลือสมาชิกในการทำกู้เงินทั้งระยะสั้น ระยะยาว และระยะปานกลาง

10. การรักษาความสงบเรียบร้อย มีสถานีตำรวจภูธรอำเภอ 1 แห่ง ตั้งอยู่ติดกับที่ว่าการอำเภอบางคนที มีอัตรากำลังนายตำรวจ 3 นาย กำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ 47 นาย มีจุดสกัด จำนวน 1 แห่ง ที่พักสายตรวจ 4 แห่ง

11. การสาธารณสุขภาค

11.1 มีไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในทุกตำบล สำนักงานไฟฟ้า 1 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลกระดังงา

11.2 การไปรษณีย์โทรเลข มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข 1 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลกระดังงา

11.3 การโทรศัพท์ มีอาคารชุมสายโทรศัพท์ 1 แห่ง การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ มีโทรศัพท์ใช้อยู่ทุกตำบล หมู่บ้าน ประมาณ 900 เลขหมาย

12. การประกอบอาชีพและธุรกิจ

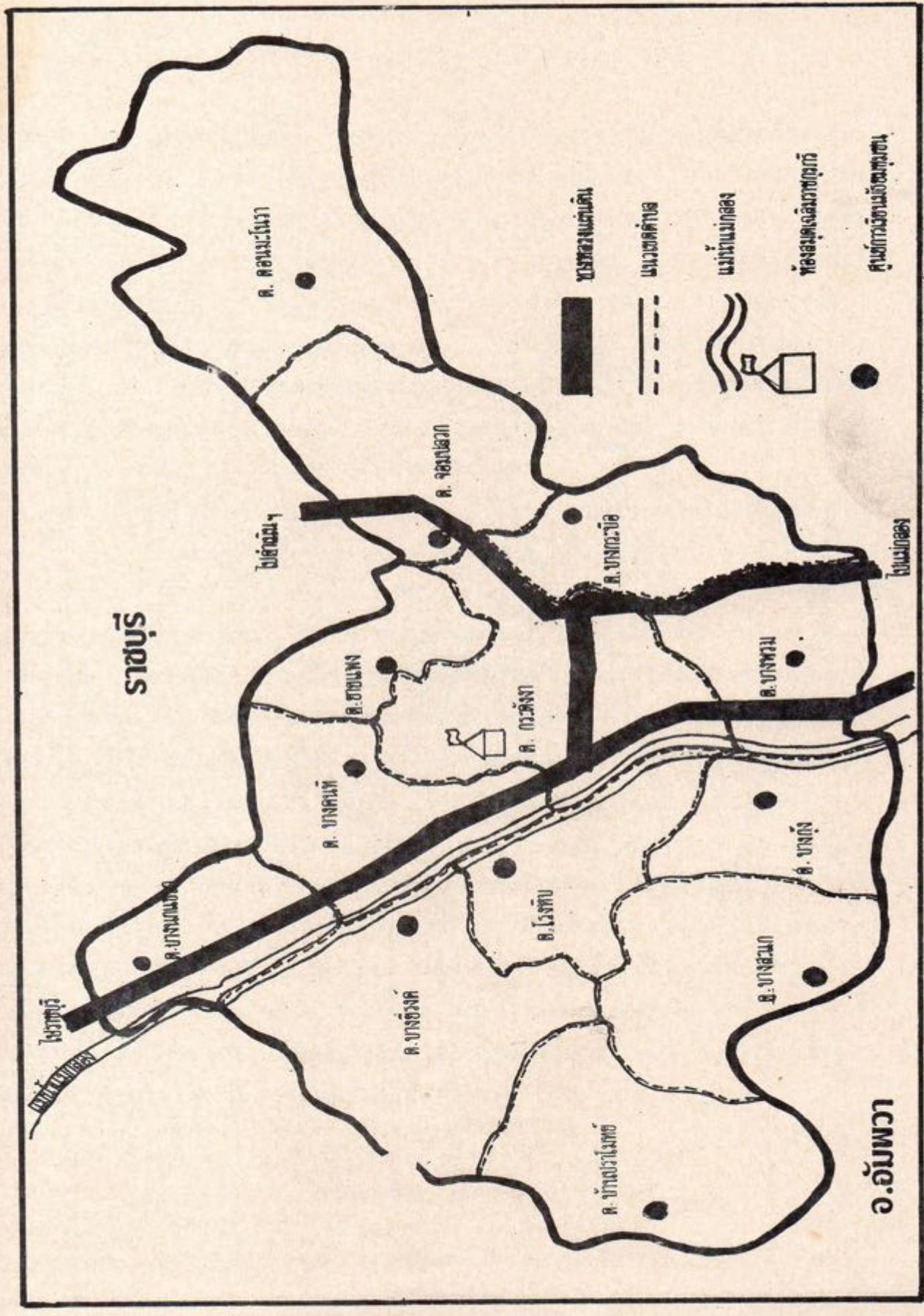
ก. การเกษตรกรรม ประชาชนประกอบอาชีพในทางเกษตรโดยการปลูกพืชผลไม้ล้มลุก ไม้ยืนต้นได้แก่ มะพร้าว หนาก ลินจี่ ลำไย ส้ม องุ่น พริก กระเทียม เป็นต้น

ข. การอุตสาหกรรม มีโรงเลื่อย 2 โรง โรงงานทอวงกบหน้าต่าง 2 โรง โรงงานผลิตกาแพ 1 โรง มีการผลิตน้ำตาลมะพร้าวเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนในท้องที่ตำบลบางพรหมและตำบลบางกระบือ แหล่งผลิตน้ำตาลมะพร้าวที่มีชื่อเสียงที่ชาวต่างประเทศมาแวะชม เช่น เตาทวยเดิม เตาทาหวาน เตากาหลง เตาทวี เตาดาลดี

ค. การพาณิชย์กรรม มีตลาดสด 2 แห่ง (สุขาภิบาลกระดังงาและสุขาภิบาลบางนกแขวก) มีตลาดน้ำซึ่งเป็นตลาดนัด 1 แห่ง คือ ตลาดน้ำบางน้อย

ง. การธนาคาร มีธนาคาร 1 แห่ง คือ ธนาคารออมสินสาขาบางคนที ตั้งอยู่ ม.6 ต.กระดังงา และธนาคารพาณิชย์ อีก 1 แห่ง คือ ธนาคารกรุงเทพจำกัด ที่ ม.6 ต.กระดังงา

แผนที่สี่เหลี่ยมอำเภอบางคันทิ

ภาพผิพระหัดต์

เทพรัตนศิลปินแห่งสยาม

เป็นที่ประจักษ์โดยทั่วกันว่า พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ในพระบรมราชจักรีวงศ์หลายพระองค์ ทรงพระปรีชาสามารถทางศิลปะ และมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์งานศิลปะทั้งดงามไว้เป็นมรดกแก่คนรุ่นหลัง พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงแกะสลักบานประตูพระวิหารพระศรีศากยมุนี วัดสุทัศน์ฯ ร่วมกับช่างฝีมือชั้นเยี่ยมในสมัยนั้น ทรงปั้นหุ่นพระพักตร์พระพุทธธรรมมิศรราชโลกธาตุดิลก พระประธานในพระอุโบสถวัดอรุณราชวราราม ทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเพลง "บุหลันลอยเลื่อน" ซึ่งเป็นเพลงไทยที่ไพเราะมากเพลงหนึ่งทั้งได้ทรงพระราชนิพนธ์วรรณคดีร้อยกรองบทละครนอก บทละครใน เรื่องต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก และเฝ้าพระราชหฤทัยในการทำนุบำรุงศิลปะแขนงต่างๆ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชนิพนธ์งานวรรณกรรมไว้เป็นจำนวนมากทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ทั้งได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครประเภทแสดงบนเวที ทั้งทรงแสดงละครบางเรื่อง ทรงแปลวรรณกรรมต่างๆ ของตะวันตกออกเป็นภาษาไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงสนพระราชหฤทัยในงานศิลปะอย่างยิ่ง ได้ทรงงานทั้งด้านดนตรี จิตรกรรมและการถ่ายภาพ ทรงได้รับการยกย่องเป็น "อัครศิลปิน" พระปรีชาสามารถทางด้านศิลปะของพระบรมราชจักรีวงศ์ได้สืบทอดอย่างไม่ขาดสายมาตลอด จนถึงสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้ทรงเป็นประจักษ์เพชรน้ำงาม ซึ่งพระบรมราชจักรีวงศ์ได้พระราชทานแก่พลสกนิกรชาวไทย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็น กวี ร่วมสมัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ผู้ทรงสืบทอดความเฝ้ารักในวรรณศิลป์ไทยไว้อย่างดีเลิศทรงเริ่มฝึกฝนแต่งคำประพันธ์ตั้งแต่เมื่อมีพระชนมายุเพียง 12 พรรษา และพระปรีชาสามารถเพิ่มพูนยิ่งขึ้นเรื่อยมา ดังจะเห็นได้ว่า ทรงสามารถทรงพระราชนิพนธ์บทกวีสั้นๆ และบทกวีนิพนธ์ขนาดยาวอันเมื่อถึงการทางวรรณศิลป์ เห็นได้จากพระราชนิพนธ์คำฉันท์ดุชฎีสังเวยและกาพย์ขับไม้ไว้หลายฉบับ

พระราชนิพนธ์ร้อยกรองบทสั้นๆ นั้นมีหลายเรื่องหลากหลายตั้งแต่คำประพันธ์เกี่ยวกับความรักชาติ บ้านเมือง บทชมธรรมชาติ บทพระราชทานพรปีใหม่ และบทที่แสดงพระราชดำริในเรื่องต่างๆ ลักษณะเด่นของงานประพันธ์เหล่านี้คือ ทรงใช้ลีลาภาษาอันไพเราะ คำกระชับชัดเจน และความคิดหรือข้อแนะนำอันเป็นการสอนใจคนโดยทางอ้อมอย่างละมุนละม่อม หรือทรงสอดแทรกพระอารมณ์ขันสนุกสนาน นอกจากนี้ยังมีโคลงกลอนเกี่ยวกับพุทธศาสนาสุภาษิตจำนวนมากซึ่งสะท้อนให้เห็นทั้งข้อธรรมอันประณีตที่ทรงแสดงไว้ด้วยภาษาอันสุนทร ก่อให้เกิดปิติศรัทธาแก่ผู้อ่านอย่างเต็มเปี่ยม

พระปรีชาสามารถของพระองค์ปรากฏเด่นชัดยิ่งขึ้น ในพระราชนิพนธ์คำฉันท์ดุชฎีสังเวยสมโภชพระพุทธรูปมหาธรรมิกราชอันเป็นพระราชนิพนธ์ขนาดยาวในรูปแบบฉันทลักษณ์อันเคร่งครัดต่อกฎเกณฑ์การแต่งฉันท์หลากหลายชนิด พร้อมด้วยโคลงและกาพย์ ท่วงทำนองอันสง่างามของพระราชนิพนธ์นี้ กอปรด้วยถ้อยคำเป็นภาษาประณีตงดงาม เรียบง่าย สมควรอย่างยิ่งที่เป็นฉันท์ดุชฎีสังเวยสมัยใหม่ ซึ่งทรงคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ โดยมีได้ละเลย "ขนบ" ของวรรณคดีไทยอันสั่งสมมาช้านาน

พระราชนิพนธ์พระราชทานพรปีใหม่ทรงรักษา "ขนบธรรมเนียม" ในการอวยพร คือ การอาราธนาคุณพระรัตนตรัยมาปกป้องคุ้มครองและให้พรแก่ผู้รับแต่บางครั้งก็ทรง "ปรารภธรรม" ในคำอวยพร เช่น

สักวาท่องไปในพิภพ

ได้ประสบัติชั่วทั่วทิศา
ทั้งสุขทุกข์สรรเสริญและนินทา
ธรรมค้าย่อมมีทุกวี่วัน
อย่าระทมท้อแท้มองแต่ทุกข์
ทำใจสุขหาทางที่สร้างสรรค์
ขอกุศลลลสุขทุกสิ่งอัน
สารพันสำเร็จได้ตั้งใจเออ

ได้ทรงพระราชนิพนธ์สักวากลอนสดไว้จำนวนหนึ่ง ซึ่งสะท้อนถึงความ เป็นปฏิภาณกวีของพระองค์ ทรงมีลีลาของถ้อยคำกวีที่เฉียบคม กอปรด้วยพระอารมณ์ขันอันเป็น "รส" ทางวรรณศิลป์ ที่ถูกใจผู้ฟังทั้งหลายเป็นที่ยิ่ง พระองค์เคยทรงเข้าร่วมบอกสักวากลอนสด เรื่อง "สังข์ทอง ตอนเลือกคู่" ทรงรับบทเป็น นางรจนาและทรงแต่งกลอนตอนหนึ่งว่า

สักวาเร็วเกินไปลูกไม่พร้อม

ขึ้นไปยอมอนาคตไม่สดใส

คาบิราณท่านว่านารีใด

จะออกเรือนต้องให้ศึกษาดี

หนึ่งวิชาหมัดมวยช่วยสงบ

โดยเตรียมรบพร้อมพร้อมศึกศัตรู

ทั้งกฎหมายอีกงานการบัญชี

คุมสามีให้เรียบร้อยเปรียบเอย

พระปรีชาสามารถทางด้านวรรณศิลป์นี้ เมื่อประสานเข้ากับพรสวรรค์ทาง สังคีตศิลป์ ก็ได้ก่อให้เกิดงานพระราชนิพนธ์เนื้อร้องเพลงไทยจำนวนมากบท ที่ได้พระราชทานแก่บุคคลและวงดนตรีต่างๆ ในต่างวาระ ต่างโอกาสกันตลอดมา

การประพันธ์บทร้องสำหรับ เพลงเถา ทรงใช้หลักวิชาทางวรรณคดีมาช่วย เพราะในสมัยที่ทรงศึกษาอยู่ในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทรงเรียนวิชาวรรณคดีและดนตรีไทยกับอาจารย์เด่นดวง พุ่มศิริ จึงได้ทรงใช้หลักวิชาที่เรียนในครั้งกระนั้นในการพระราชนิพนธ์เพลงเถาชื่อต่างๆ ในเวลาต่อมาจะเห็นได้ว่าในบทพระราชนิพนธ์เนื้อร้องเพลงเถา เช่น ลมพัดชายเขาเถา วิหคเห็นเถา บทเพลงสามชั้นที่ทรงพระราชนิพนธ์เป็นการเสนาภาพรวม บูพื้นฐานบทร้องในอัตราสองชั้น จะมีตัวละครหรือผู้ดำเนินเรื่อง บทร้องสำหรับเพลงชั้นเดียว จะเป็นการหักมุมหรือหันเหแนวคิดของเรื่องอันเป็นหลักการกว้างๆ ในการประพันธ์เรื่อง โดยทั่วไป บทร้องสำหรับเพลงเถาที่ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้น จึงเป็นบทประพันธ์ที่มีการผูกเรื่องไว้เป็นอย่างดี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทร้องสำหรับ เพลงตับไว้อุทิศหนึ่งอันมีประวัติว่า นายสังเวียน เกิดผล ได้ขอพระราชทานเนื้อร้องที่จะนำไปบรรเลงเพลงตับ นายสังเวียนเพียงแต่กราบบังคมทูลว่า ต้องการบทร้องสำหรับ เพลงดอกไม้ไทร ดอกไม้ไพร ดอกไม้ร่วง ไทรทวน มาสีทวน เพลงละ 4 คาบกลอน เมื่อได้ทรงพิจารณาจากชื่อเพลง ก็ทรงผูกกลอนเป็นเรื่องที่มีการเรียงลำดับเหตุการณ์ มีตัวละคร มีเรื่องราว เมื่อทรงพระราชนิพนธ์จบแล้ว ยังได้พระราชทานชื่อตัวให้ด้วยว่า "ตับขมสวนขวัญ"

พระราชนิพนธ์เพลงลามีอยู่กับหลายเพลง คือ พระอาทิตย์ชิงดวง ออกทะเล 3 ชั้น ปลาทองเถา เต่ากินผักบึ้ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการดำเนินตามขนบการแต่งเพลง ล่า คือ พรรณาถึงความอาลัยที่ต้องพลัดพรากจากกัน เช่น เนื้อร้องบทหนึ่งใน เพลงเต่ากินผักบึ้ง ว่า

"ดอกเอ๋ย เจ้าดอกรัก
 หัวอกจะหักเสียแล้ว เอ๋ย
 เสียงไก่อันขาน
 เสียงกังวานหวานแจ้ว
 ไม่เทียมเทียบเสียงเพื่อนแก้ว
 หวานสุดแล้วยามพาที่เอ๋ย"
 หรือใน เพลงออกทะเล 3 ชั้น
 "ได้อู่ไกลใจคลายทุกข์เป็นสุขศรี
 จนดนตรีที่ได้ยินจะสิ้นเสียง
 ตัวจากไปใจยังอยู่เป็นคู่เคียง
 คอยมองเมียงพบกันวันหน้าเอ๋ย"

แต่ใน เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง ได้ทรง "แหวกขนบ" การแต่งเพลงลา เพราะตามขนบของเพลงลาจะกล่าวถึงดอกไม้ อารมณ์รักอาลัยและความรู้สึกของผู้ร้อง เช่น "ดอกเอ๋ย เจ้าดอกเสเฝ้าขม้อยคอยแล" แต่ใน เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง นี้ทรง "แหวกขนบ" ด้วยการกล่าวถึงขมแทนดอกไม้แสดงถึงพระอารมณ์ร่ำ เริงของพระองค์

"....."

เจ้าขมครองแครงเอ๋ย หม้อแกง ขมถ้วย
 ขมชั้นขมกล้วย กินด้วยกัน
 สามแชน้แชน้่อม บลากริมไข่เต่า
 กล้วยแยกข้าวเม่า มาแบ่งกัน
 อร่อยทั่วกัน ทั้งวงเอ๋ย...."

ด้วยประการฉะนี้จึงกล่าวได้ว่า พระองค์ทรงมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อันก่อให้เกิดความบันเทิงในหมู่นักร้องและนักดนตรีเป็นอย่างมาก เพราะพระองค์ ทรงทำให้การเล่นดนตรีไทยมีชีวิตชีวาขึ้น

การประพันธ์เนื้อร้องเพลงไทยเดิมนั้น นอกจากจะต้องมีความสามารถ ในเชิงวรรณศิลป์แล้ว ยังต้องอาศัยความสามารถอย่างอื่นอีกหลายด้าน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงพระปรีชาสามารถรอบด้าน ทรงเป็น ทั้งกวี นักวรรณคดี นักร้อง นักดนตรี ผู้ทรงเข้าพระทัยทั้งในขนบและแบบแผนของการประพันธ์กลอนที่ดี ทรงรอบรู้ลักษณะของ เพลงไทยแต่ละประเภท จึงทรงสามารถใช้คำที่เหมาะสมกับการเอื้อน การออกเสียงคำร้องและทำนองดนตรีในการบรรเลง ดนตรีไทยได้อย่างไพเราะงดงาม

นอกจากทรงพระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทยต่างๆ แล้ว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังทรงสามารถขับร้องเพลงไทยอีกด้วย ทรงสนพระทัยและทรงเล่นเครื่องดนตรีได้หลายประเภททั้งของไทยและของสากล เช่น ขอด้วง จะเข้ ระนาดเอก ระนาดฝรั่ง โปงลาง และทริมเบต

ในด้าน จิตรกรรม สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเล่าว่า ทรงได้รับแรงบันดาลใจจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขณะนั้นทรงศึกษาอยู่ในชั้นประถมปีที่ 3 เพราะได้ทอดพระเนตรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวาดภาพก็มีพระราชประสงค์จะทรงวาดบ้าง จึงขอพระราชทานสีจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและได้ทรงวาดไว้หลายภาพ แต่เหลืออยู่ถึงปัจจุบันเพียงภาพเดียว คือ ภาพแจกันดอกไม้สีม่วง ตั้งอยู่ริมฝาผนังสีแดง นอกจากนั้นยังมีภาพที่ทรงวาดด้วยสีเทียนคือ ภาพต้นหางนกยูง ที่ทรงวาดภาพนี้เพราะโปรดต้นหางนกยูงซึ่งออกดอกสีส้มสวย แม้ว่าทั้งสองภาพจะทรงวาดขึ้นในขณะที่ยังทรงพระเยาว์แต่ก็ภูมิใจที่คิดว่า ทั้งการให้สีและจังหวะของภาพ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้ทรงเล่าเรื่องเบื้องหลังการวาดภาพ การเขียนภาพของพระองค์ไว้ในหนังสือของกรมศิลปากรว่า หลังจากที่ยบ ม.ศ. 3 แล้ว ก็ไม่ได้ทรงเรียนวาดรูปอีก นอกจากทรงวาดภาพสัตว์เล่นสนุก ๆ มาเมื่อปี 2526 นี้เองที่มีพระราชดำริวาดภาพอย่างจริงจัง โดยที่มีได้ทรงเรียนจากใคร มิได้มีครูสอน แต่ทรงฝึกวาดด้วยพระองค์เอง เมื่อมีผู้ติชม ก็ทรงพยายามปรับปรุงการเขียนภาพของพระองค์ ตามคำแนะนำของผู้หวังดีทรงทราบคำวิจารณ์จากเจ้าของร้านทำกรอบรูปที่ทรงส่งภาพไปเข้ากรอบเป็นประจำ ทั้งนี้เพราะมีอาจารย์ที่สอนด้านศิลปะจากมหาวิทยาลัยศิลปากรบางคนไปใช้บริการที่ร้านนี้ด้วย เมื่อได้เห็นภาพเขียนฝีพระหัตถ์ก็ได้กล่าววิจารณ์ไว้

ภาพสีน้ำมันภาพแรกของพระองค์นั้น ตรัสว่า ทรงได้รับความบันดาลใจมาจากบทกวีจีนโบราณสมัยราชวงศ์ถังที่กล่าวว่า "บทกวีคือรูปภาพที่ไม่มีสี รูปภาพคือบทกวีที่ไม่มีเสียง" จึงทรงลองวาดรูปสีน้ำมันเป็นรูปแรก โดยทรง"ให้จินตนาการให้เกิดภาพตามบทกวีบทหนึ่งทีกล่าวถึงการล่องเรือในยามเช้า มีเมฆแปรเป็นสีต่างๆได้ ยืนเสียงลึงร้องตลอดทาง และผ่านช่องเขาพันช่อง ภาพนี้ตรงส่วนที่เป็น แม่น้ำและพื้นดินทรงใช้สีมีดาทิวเขาแม้ว่าจะมีสีมืด แต่ก็ดูเหมือนแสงเงินแสงทองขึ้น ด้วยทรงแต้มสีฟ้า ชมพู และเหลืองลงไปเล็กน้อย ส่วนท้องฟ้าทรงใช้สีแดง สีส้มผสมผสานกับสีเหลืองและสีฟ้า อันแสดงถึงลักษณะของท้องฟ้าในยามรุ่งอรุณ

แม้ว่าภาพนี้จะ เป็นภาพสีน้ำมันภาพแรกของพระองค์ แต่เมื่อพิจารณาดูแล้วจะเห็นว่า ทรงวาดได้ดี อารมณ์ขันและความน่ารักของภาพอยู่ที่สิงสองตัวหนอนอยู่บนต้นไม้ช่วยทำให้ภาพคลายความ "เหงาและโดดเดี่ยว" ไปได้มากทีเดียวส่วนภาพอื่นๆ เช่น ภาพหน้าตักที่นราธิวาส และ ภาพทิวทัศน์ที่ทรงใช้จินตนาการเองโปรดให้พระสหายบางคนช่วยดูและถวายคำติชม รับสั่งอย่างขันขำว่า ภาพหน้าตักเพื่อนก็ดูเป็นถนน ภาพถนนที่เสียบผ่านทิวทัศน์ต่างๆ ก็เห็นเป็นคลองชลประทาน แสดงว่าพระองค์ทรงยอมรับว่าภาพเขียนฝีพระหัตถ์ของพระองค์ยังมีบางส่วนที่ผู้ดูเข้าใจยาก แต่ก็ทรงสนพระทัยกับคำติชม เพื่อจะได้ทรงนำมาแก้ไขปรับปรุงงานของพระองค์

ปัจจุบันได้ทรงหัตวาดภาพ Abstract ภาพหนึ่งที่คุ้นตาประชาชนคือ ภาพปกหนังสือรวมบทพระราชนิพนธ์ "มณีพลอยร้อยแสง"

เป็นที่ทราบกันดีในหมู่พสกนิกรชาวไทยว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีพระราชภารกิจมากล้น หากทรงมีเวลาว่างพอที่จะเรียนจิตรกรรมมีพระอาจารย์แนะนำถวายตั้งที่ทรงพระราชปรารภไว้ เป็นที่เชื่อกันอย่างแน่นนอนว่า จะทรงเป็นศิลปินเยี่ยมยอดทางจิตรกรรมพระองค์หนึ่ง

งานศิลปะของพระองค์อีกประเภทหนึ่งที่คุ้นตาประชาชนมากคือ ภาพการ์ตูนฝีพระหัตถ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ โปรดการวาดการ์ตูนเป็นอย่างยิ่ง เมื่อทรงศึกษาอยู่ที่โรงเรียนจิตรลดา ได้ทรงเรียนการวาดการ์ตูนกับครูในชั้นเรียนและด้วยเหตุที่โปรดการวาดภาพการ์ตูนมาก แม้ในเวลาต่อมาจะทรงไม่มีโอกาสเรียนเพิ่มเติมอีก ก็ได้ทรงฝึกฝนด้วยพระองค์เองมาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบันทรงวาดเพื่อความเพลิดเพลินจากจินตนาการของพระองค์เองบ้าง หรือจากสิ่งต่างๆ ที่ได้ทรงพบเห็นบ้าง ทรงสามารถวาดการ์ตูนได้อย่างรวดเร็วในทุกๆ ที่ แม้กระดาษที่ทรงใช้วาดบางครั้งก็เป็นซองเอกสาร แผ่นกระดาษธรรมดา ในสมุดแบบฝึกหัดสมุดจดงาน สมุดบันทึก สมุดวาดเขียน ทรงวาดภาพบนเครื่องเคลือบต่างๆ ไม้หลากหลาย แต่ภาพที่โปรดเป็นพิเศษและมักจะทรงวาดอยู่เสมอคือ ภาพช้าง

ได้ทรงวาดภาพการ์ตูนถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ในโอกาสต่างๆ ทั้งพระราชทานแก่หน่วยงานต่างๆ เพื่อจัดทำสื่ออัดพิมพ์เอกสารกล่องดินสอ และของที่ระลึกอื่นๆ ้วยายในงานกุศล ภาพการ์ตูนที่คุ้นตาประชาชนและทรงวาดไว้มากพอสมควรคือ การ์ตูนประกอบพระราชนิพนธ์สารคดีในการเสด็จเยือนประเทศต่างๆ มีการ์ตูนภาพหนึ่งอันเป็นเสมือน "สาร่าจากใจ" ถ่ายทอดความหมายและความรู้สึกอันไม่อาจพรรณนาได้ด้วยภาษาอื่นใดได้งดงามเท่านั้นก็คือ ภาพกระต่ายเล่นดนตรีคู่กับช้างน้อย

ภาพการ์ตูนนี้มีเกร็ดประวัติว่า ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 60 พรรษา เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530 นั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้ทรงพระวิริยะอุตสาหะเย็บกระเป๋าสำหรับใส่แผ่นโน้ตดนตรีด้วยพระองค์เอง เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ในการนี้ได้ทรงวาดภาพการ์ตูนขึ้น 2 ภาพ คือ ภาพกระต่ายเป่าทროมโบน และภาพช่างน้อยเป่าทรัมเปต เพื่อนำมาเดินเส้นเป็นลายบนกระเป๋า แต่เดิมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงตั้งพระทัยจะทรงวาดภาพกระต่ายเป่าแซกโซโฟน เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดทรงชมท่วงทิว และทรงพระราชมงคลในเปลวแดดภาพแซกโซโฟนวาด ได้ยาก เครื่องดนตรีที่กระต่ายเป่าจึงออกมาเป็นทროมโบนแทน ส่วนภาพช่างน้อยเป่าทรัมเปตนั้นทรงหมายแทนองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เพราะพระองค์ทรงเรียนการเป่าทรัมเปตจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และโปรดการเขียนรูปช่าง จึงทรงวาดภาพนี้เป็นพระสัญลักษณ์ของพระองค์

นอกจากงานศิลปะด้านต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังทรงงานทางด้าน การปั้น อีกด้วย เคยทรงเริ่มงานปั้นสมัยที่ทรงเรียนอยู่โรงเรียนจิตรลดา ต่อจากนั้นทรงฝึกฝนด้วยพระองค์เอง โดยทรงรับคำแนะนำจากอาจารย์ ไพฑูรย์ เมืองสมบูรณ์ ประติมากรผู้ได้รับยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ งานปั้นนี้มักทรงที่พระตำหนักเมื่อทรงมีเวลาว่าง ทรงปั้นรูปหมี่แพนด้าข้างตึกภาคเบ็ด เมื่อครั้งที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสด็จฯ สรรพศิลป์

นอกจากจะทรงเป็นนักไวโอลิน นักแต่งเพลงทั้งเนื้อร้องและทำนอง นักร้อง นักวาดรูปนักปั้นแล้วสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ยังทรงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อบ้านเมืองในด้านที่ทรงเป็นอุปถัมภ์งานช่างสิบหมู่ พระราชภารกิจที่ทรงคุณค่ายิ่งประการหนึ่งคือ ทรงเป็นประธานกรรมการอำนวยการซ่อมบูรณะวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวังในคราวสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี เมื่อ พ.ศ. 2525 นอกจากจะต้องทรงตรวจงานซ่อมอยู่เป็นนิจ ยังทรงปิดทองบริเวณหลังคาบุษบก ที่ซุ้มพระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 5 ซุ้มที่ 3 ด้วยพระองค์เองแม้ว่างานซ่อมบูรณะครั้งนั้นจะเป็นพระราชภาระอันหนักยิ่ง แต่ก็ทรงปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายทันเวลา สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี และต่อจากนั้นยังทรงคุมงานซ่อมพระบรมราชานุสาวรีย์ประจำรัชกาลต่างๆ ของกรุงรัตนโกสินทร์ และยังโปรดเกล้าฯ ให้ซ่อมบุษบกทองคำ และฉัตรทองคำที่ฐานซุ้มที่ประจำพระพุทธรูปมหาเศวตฉัตรหน้าพระศรีรัตนศาสดาราม อันเป็นงานที่มีคุณค่าสูงส่งทั้งวัตถุและศิลปะอันวิจิตรของบ้านเมือง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเล็งเห็นความสำคัญของงานช่างและ ทรงพยายามสืบทอดวิชาช่างไว้ ทรงตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่วะศานักสวนกุหลาบหรือที่รู้จักกันว่า วิทยาลัยในวัง ตั้งอยู่ที่ท้ายพระบรมมหาราชวัง เพื่อสอนงานช่างสตรีต่างๆ เช่น วิชาช่างดอกไม้สด วิชาช่างปักสะตึง วิชาอาหารและขนมทรงพื้นฟู เปิดสอนวิชาช่างสิบหมู่ขึ้นในพระบรมมหาราชวัง เพราะทรงมีพระราชหฤทัยห่วงใยในวิชาช่างของไทยเป็นอย่างยิ่ง มิให้เสื่อมสูญไป

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวถึงความเป็นศิลปินแห่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ไว้ในบทกวีในหนังสือสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับการอนุรักษ์มรดกไทยตอนหนึ่งว่า

"ทูลกระหม่อมฯ ได้มีพระราชสมภพมาในแวดวงแห่งความรักชาติ และการเสียสละเพื่อชาติ อันจักเห็นได้โดยชัดแจ้งจากสมเด็จพระบรมชนกนาถและสมเด็จพระราชชนนี ได้ทรงพระเจริญเติบโตขึ้นมาในที่ ที่เป็นแหล่งศิลปะและวัฒนธรรมทั้งปวงตามธรรมเนียมที่เคยมีมาแต่ก่อนคือราชสำนัก ทรงได้รับการศึกษาในอักษรศาสตร์ ศิลปศาสตร์โบราณคดี และสรรพวิชาอื่นๆ อันจักเอื้ออำนวยให้บำเพ็ญพระราชกรณียกิจในทางอนุรักษ์และสร้างสรรค์ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้มาก ประกอบกับพระราชหฤทัยอันเด็ดเดี่ยวกล้าหาญที่จะเข้ารับภาระแห่งการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปะและวัฒนธรรมไทยนี้ไปเป็นพระราชภาระของพระองค์ และได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจในข่ายแห่งพระราชภาระนี้มาเป็นเวลานานหลายปี

หน้าที่ในการรักษาและส่ง เสริมศิลปวัฒนธรรมของชาตินี้เป็นภาระอันหนัก หากขาดความกล้าหาญและการตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยวแล้ว ก็ไม่มีผู้ใดจะรับได้ นอกจากนั้นก็ยังต้องการความเสียสละในเกือบจะแทบทุกทาง ต้องการเวลา ต้องการความอดทน และที่สำคัญที่สุดก็คือจะละเว้นการศึกษาเสียมิได้ ต้องอยู่ในลิกขาตลอดไป ทั้งหมดเหล่านี้เป็นพระคุณลักษณะของทูลกระหม่อม สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เพราะฉะนั้นผู้ใดที่ได้ทราบและสำนึกในพระบารมีของทูลกระหม่อมแล้ว ความมั่นใจก็จะเกิดขึ้นว่าสมบัติของชาตินั้นคงจะไม่สูญไปโดยง่ายพร้อมกับความภาคภูมิใจที่จะต้องเกิดขึ้นว่าตัวเรานั้นก็เป็นคนไทย เป็นเจ้าของสมบัติอันล้ำค่าที่ทูลกระหม่อมทรงรักษาไว้ด้วยอีกผู้หนึ่ง"

๗ มหามงคลวโรกาสครบสามรอบแห่งพระชนมายุของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี ขอพระราชทานน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายพระพรชัยให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนานทรงเป็นหลักชัยของศิลปะและศาสตร์อันเป็นสมบัติมีค่าของชาติไทย ให้ดำรงถาวรตลอดไป

(ประพันธ์โดย ผศ.ดร.ศิราพร วิตะฐาน และ ผศ.ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล)

พระทรงเป็นมิ่งขวัญของคนไทย

"เจ้าฟ้าแม็กไชไซ" พระองค์แรก

เป็นที่ปลาบปลื้มกันทั้งประเทศที่ "มูลนิธิรามอน แม็กไชไซ" พระบิดา
ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลแม็กไชไซ ประจำปี 2534 แต่ สมเด็จพระเทพรัตนราช
สุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในสาขาบริการสาธารณะ

ทั้งนี้ เนื่องจากพระองค์ทรงเป็น "เจ้าฟ้า" พระองค์แรกที่ทรงรับ
พระเกียรติดังกล่าว

สำหรับประกาศพระเกียรติคุณกับสมบูรณที่มูลนิธิรามอนแม็กไชไซ เกิดขึ้น
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้ทรงเป็นผู้ได้รับรางวัลแม็ก
ไชไซสาขาบริการสาธารณะซึ่งทำให้ประชาชนชาวไทยได้มีโอกาสปลาบปลื้มกับพระ
ราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีดังต่อไปนี้

เป็นที่ยอมรับกันว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงเป็นผู้ที่ให้ความเป็นพระราชวงศ์เป็นเครื่องมือในการสร้างให้เมืองไทยประสบ
ความสำเร็จและทรงทำสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับคนไทย

เมื่อไม่นานมานี้ การเป็นกษัตริย์ หรือเชื้อพระวงศ์หมายถึง การมี
อำนาจความสง่ามแต่เดี๋ยวนี้ไม่ใช่เช่นนั้นอีกแล้ว ราชวงศ์ต่างๆ ในทวีปเอเชีย
ปัจจุบันมีเพียงไม่กี่ราชวงศ์ที่สามารถยืนยงอยู่ได้และสำหรับราชวงศ์ที่เหลืออยู่ การ
จะได้รับความเคารพ หรือได้รับการยกย่องชมเชยไม่ใช่สิ่งที่ได้มาอย่างถาวรแล้ว
อีกต่อไป

แต่ราชวงศ์จะต้องทำงาน จึงจะได้รับการยอมรับ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งทรงมีบทบาทเป็น
"เจ้าฟ้าหญิง" แห่งราชวงศ์จักรี ที่ได้สร้างประเทศไทย ให้เจริญรุดหน้าเข้าสู่ยุค
ปัจจุบันและช่วยรักษาประเทศไว้แก่ประชาชนชาวไทย

แม้ต่อมาในอดีตสถาบันพระมหากษัตริย์ จะได้สละพระราชอำนาจสูงสุด
เพื่อให้มีการปกครองโดยกฎหมายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่
หัว พระราชบิดาทรงเป็นประมุขของประเทศที่ได้รับความเคารพรักสืบเนื่องมา
โดยตลอดก่อให้เกิดความมั่นคง

แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลชุดแล้วชุดเล่าแต่ประเทศไทยก็ยังคงอยู่ ทุกวันนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอยู่เคียงข้างพระวรกายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา "พ่อ" และ "ลูก" ทำงานด้วยกันอย่างดี

ทั้งสองพระองค์ เปรดความเป็นธรรมดา และทรงเอาใจใส่ในสวัสดิภาพของประชาชนชาวไทยอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอุทิศพระวรกายเพื่อสรรสร้างที่เป็นไทย ไม่ว่าจะการอนุรักษ์วัฒนธรรม การกู้ศิลปะหัตถกรรมที่กำลังจะสูญหายให้กลับฟื้นคืนมาอีกครั้งหนึ่ง ทรงทำให้มีการถ่ายทอดฝีมือจากศิลปินที่เชี่ยวชาญลงมาสู่ช่างฝึกหัด

นอกจากนี้ทรงฟื้นฟูการเล่นหนังใหญ่ การบูรณะปฏิสังขรณ์วัดเก่าแก่ และบันทึกเพลงไทยเดิมอันคลาสสิกเอาไว้ด้วย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สามารถทรงดนตรีไทยได้หลายประเภทที่ทรงชอบมากที่สุด คือการเดี่ยวระนาดเอก พระองค์ได้ทรงร้องเพลง ได้แสดงในที่สาธารณะต่อหน้าคนไทยทุกชนชั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่คาดไม่ถึงสำหรับสุภาพสตรีในราชสำนัก พระองค์ทรงเป็นผู้ฟื้นฟูดนตรีไทยอย่างไม่เคยมีมาก่อน

ในด้านการศึกษา ทรงเรียนในเมืองไทยมาตลอดตั้งแต่ชั้นประถมหนึ่งจนถึงระดับปริญญาเอก

พระองค์ทรงศึกษาในวิชาการต่างๆ ตั้งแต่ภาษาศาสตร์ท้องถิ่นในทวีปเอเชียไปจนถึงการศึกษาวិชาการสมัยใหม่ ทรงศึกษาเทคโนโลยีในการถ่ายภาพแพนที่ด้วยดาวเทียม ซึ่งวิชานี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาสภาพแวดล้อมของประเทศ

ปัจจุบันทรงสอนประวัติศาสตร์ที่ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และจากการที่ เสด็จประพาสประเทศต่างๆ ทรงนำเมืองไทยไปเผยแพร่ในต่างประเทศ หนังสือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ทรงพระนิพนธ์นั้นกลายเป็นหนังสือ "เบสต์เซลเลอร์" พระองค์ได้นำรายได้จากการขายหนังสือ มาเป็นทุนในการดูแลเด็กอนาถา

เรื่องเด็ก เป็นสิ่งที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ความสนใจพระทัยมากมีการตั้งมูลนิธิเพื่อให้เด็กกำพร้าและเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ได้รับการดูแลเอาใจใส่ได้มีบ้านใหม่ทั้งนี้รวมถึงเด็กๆ ที่เป็นผู้อพยพหนีพม่า คนได้รับความช่วยเหลือผ่านสภากาชาดไทย ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงดูแลอยู่ด้วย

แม้แต่เด็กพิการตาบอดในประเทศไทย ก็ได้มีโรงเรียนพิเศษเป็นของตัวเอง เด็กนักเรียนในชนบทห่างไกล สามารถมีอาหารกลางวันที่มีประโยชน์รับประทาน และได้เรียนรู้การช่วยเหลือตัวเองด้วยการปลูกพืชผักสำหรับใช้รับประทานเอง

การที่พระองค์ทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ประกอบคุณงามความดี เป็นการกระตุ้นให้บุคคลอื่นๆ เข้ามาร่วมโครงการของพระองค์ และมีการบริจาคทุนทรัพย์ให้จำนวนมาก

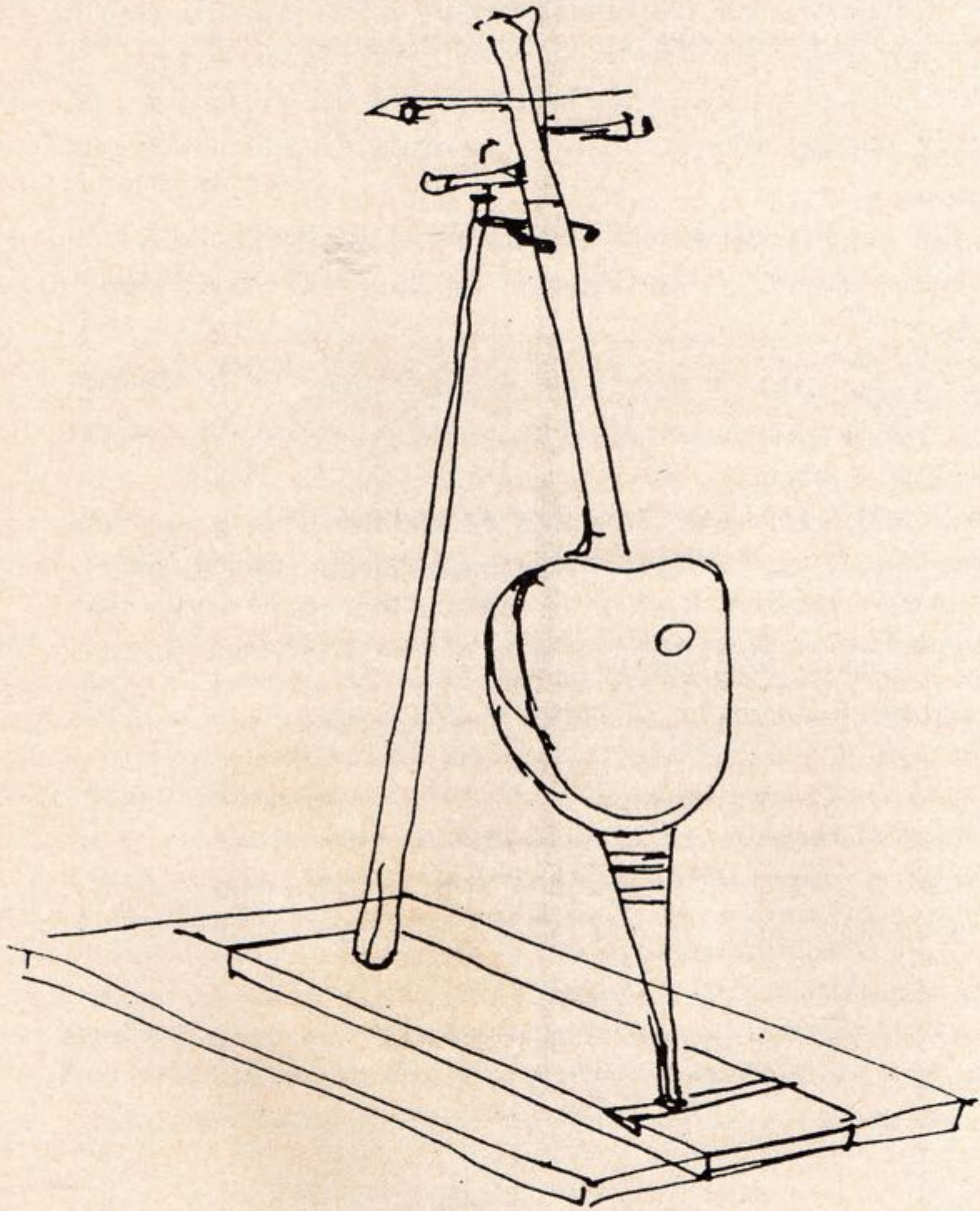
ประชาชนชาวไทยชื่นชมในความ "พอดี" ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพูดจานุ่มนวล จลองพระองค์ก็ไม่ทรูหรา ทุกอย่างดูเรียบง่าย

นอกจากนี้ ในรอยยิ้มของพระองค์ คนไทยยังได้พบ "ภาพ" ที่ตัวเองปรารถนา คือ การมีความสุขในขนบธรรมเนียมประเพณีของตัวเอง และมีความมั่นใจในการที่จะก้าวไปสู่โลกสมัยใหม่

ด้วยเหตุนี้ มูลนิธิรามอน แม็กไซไซ จึงเต็มใจทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลแม็กไซไซ เพื่อเป็นการสดุดี พระจริยวัตรอันงดงามของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เจ้าฟ้าแม็กไซไซที่คนไทยทุกคนภาคภูมิใจ

(จากมติชน ฉบับวันพุธที่ 10 กรกฎาคม 2534)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับงานมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ทรงรับเลือกตั้งอัญเชิญเป็นองค์ประธาน

เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2520 ในการประชุมสามัญของมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ ห้องประชุมหอสมุดแห่งชาติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งในขณะนั้นทรงดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรรัตนราชสุดาฯ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง "กรรมการที่โปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง" ได้ทรงพระกรุณาฯ รับเลือกตั้งอัญเชิญเป็นองค์ประธานคณะกรรมการ ได้พระราชทานพระราชดำรัสในการประชุมนั้นว่า

"ขอขอบคุณกรรมการทุกท่านที่ได้รับข้าพเจ้ามาเป็นกรรมการด้วยอีกผู้หนึ่งอย่างเต็มใจ ซึ่งการที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้มาเป็นกรรมการครั้งนี้ ตั้งใจอยู่ว่าจะใช้ความรู้ที่เคยได้ศึกษามาในการส่งเสริมพระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยที่มีความคิดอยู่ว่า พระองค์ท่านเป็นผู้มีความรู้และความสามารถในวิทยาการหลายแขนง ตั้งแต่การที่ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ ก็ย่อมทรงทราบวิทยาการต่างๆ ที่เป็นของพระมหากษัตริย์ มีการปกครอง และการทหาร เป็นต้น และยังทรงมีความรู้ทั้งในด้านศิลปะ ทั้งในด้านการประพันธ์ การดนตรี และในด้านประติมากรรม ทุกอย่างก็กล่าวมาทำได้ถึงขั้นเป็นที่ยกย่องทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงเป็นบุคคลที่เราจะเรียกได้ว่าเป็นบุคคลที่ทำได้ยากผู้หนึ่ง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับพระมหากษัตริย์พระองค์นี้ ความสำคัญอยู่ที่ความสามารถในด้านศิลปะนานาประการ เพราะฉะนั้น นอกจากจะถือว่า ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ปกครองบ้านเมือง นำบ้านเมืองมาอย่างสงบสุขแล้ว อย่างในด้านวิทยาการนี้ยังถือว่าเป็นบรมครูอีกด้วย คือท่านเป็นผู้มีความรู้ในด้านศิลปะ ผู้ค้นคิดวิทยาการต่าง ๆ ของไทยเรา และรู้สึกสำนึกในบุญคุณของท่านที่สร้างศิลปะมาให้เรารุ่นหลังได้ใช้ นอกจากใช้ประกอบอาชีพแล้ว ยังเป็นเครื่องเตือนใจอยู่เสมอว่า บ้านเมืองเรา นี้ คนรุ่นเก่ามีความสามารถรักษาบ้านเมืองไว้ให้อยู่อย่างสงบสุขพอที่จะมีศิลปกรรมต่าง ๆ อันเป็นที่เชิดหน้าชูตามาได้เป็นระยะเวลาอันยาวนานไม่ขาดสาย....."

ต่อจากพระราชดำรัสนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์ประธานมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงขอให้กรรมการของมูลนิธิทุกคนร่วมกันปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมายของมูลนิธิฯ ในอันที่จะเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ประวัติการก่อตั้งมูลนิธิฯ

มูลเหตุที่จะมีการก่อตั้ง มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย นั้นสืบเนื่องมาจากพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระองค์ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจเป็นคุณประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองนานับการ

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเป็นพระราชโอรสพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี ทรงพระราชสมภพเมื่อวันพุธ เดือน 4 ขึ้น 7 ค่ำ ปีกุน ตรงกับวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2310 ณ นิवासสถาน ตำบลอัมพวา เมืองสมุทรสงคราม พระนามเดิม "ฉิม" ขณะนั้นกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าข้าศึกแล้วบ้านเมืองระส่ำระสายแบ่งเป็นก๊กเป็นเหล่าถึง 6 ชุมชุม พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงดำรงตำแหน่งหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีพระชนมายุ 2 พรรษาพระบรมชนกนาถทรงรับราชการในกรุงธนบุรี และได้ย้ายนิवासสถานมาอยู่ที่ด้านใต้ของวัดระฆังโฆสิตาราม หรือที่เรียกกันว่า "วัดบางว่าใหญ่" เมื่อทรงพระเยาว์ได้ทรงศึกษาเล่าเรียนกับสมเด็จพระวันรัต ทองอยู่ (วัดระฆังโฆสิตาราม) และทรงผนวชเมื่อพระชนมายุ 19 พรรษา จาพรรษา ณ วัดสมอราย (วัดราชาธิวาส)

ในสมัยกรุงธนบุรี บ้านเมืองอยู่ในระหว่างศึกสงครามโดยตลอด พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้โดยเสด็จสมเด็จพระบรมชนกนาถไปในราชการสงคราม ตั้งแต่มีพระชนม์ 8 พรรษา เช่น ในการรบพม่าที่เชียงใหม่ รบพม่าที่บ้านบางแก้ว ภูเขาจัมแขวงเมืองราชบุรี ในการศึกอะแซห่วนก๊กที่เมืองพิษณุโลก ตีกรุงศรีสัตนาคนหุต ครั้งที่เชิญพระแก้วมรกตมาสู่กรุงธนบุรี และการรบที่กัมพูชานายทองต่อ ก้าวไฉน เขียนไว้ในบทความความอ่านทางวิทยุกระจายเสียง กรมประชาสัมพันธ์ว่า

"มีเรื่องเล่าสืบ ๆ กันมาว่า ขณะเมื่อทรงพระเยาว์ ในการตามเสด็จไป
ในพระราชสงครามนั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชพระบรมชนก
นาถ โปรดให้พระองค์ร่วมทรงม้าพระที่นั่ง เกาะพระปฤษฎางค์พระองค์แล้วเอาผ้า
มัดทั้ง 2 พระองค์ไว้ด้วยกัน เข้าสู่สมรภูมิ"

ครั้งเมื่อทรงเจริญวัยขึ้น ทรงรับตำแหน่งปลัดทัพบ้าง ยกกระบัตรทัพบ้าง
และคงตามเสด็จไปกับสมเด็จพระบรมชนกนาถในสงคราม จึงเป็นนักรบคู่พระทัย มี
ความรู้ความชำนาญและมีประสบการณ์อย่างยอดเยี่ยมในการศึกษาสงคราม

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้โดยเสด็จ
ไปในการพระราชสงครามครั้งสำคัญ ๆ หลายครั้ง เช่น สงครามที่ลาดหญ้า คึกพม่า
ที่ทำดินแดงอันเป็นการศึกสงครามครั้งสำคัญมากในการปราบปรามขับไล่อริราชศัตรู
ให้พ้นจากแผ่นดินไทย นำความร่มเย็นมาสู่พลกนิกร ทรงอุปราชาภิเษกเป็นกรม
พระราชวังบวรสถานมงคลเมื่อพระชนมายุ 41 พรรษา เมื่อพระชนมายุ 43 พรรษา
ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติสืบต่อจาก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
มหาราช พระบรมชนกนาถ

ในระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เสดยราชสมบัติอยู่
เป็นเวลายาวนานถึง 16 ปีนั้น ได้ทรงสร้างสรรคความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ชาติบ้าน
เมืองเป็นอเนกประการ ประวัติศาสตร์ได้จารึกไว้ว่า ประเทศไทยเรานี้ตลอด
รัชสมัยของพระองค์ บ้านเมืองอุดมสมบูรณ์ร่มเย็นเป็นสุข ในด้านต่างประเทศ
ทรงรับเป็นนวมตรีทัพพม่า ขณะเดียวกันก็โปรดให้สร้างเมืองและป้อม ๗ ที่อันเหมาะสม
เพื่อป้องกันพระนคร เช่น สร้างป้อมที่นครเขื่อนขันธ์ อันเป็นเมืองด่านสำหรับป้องกัน
ศึกศัตรู ในด้านศิลปะวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์สำคัญของชาติ พระองค์ก็ได้ทรงส่ง
เสริมทะนุบำรุงวรรณคดี กวีนิพนธ์ นาฏศิลป์ดนตรี งานช่างประติมากรรม จิตรกรรม
และสถาปัตยกรรมไทย

โดยเฉพาะในด้านวรรณคดีนั้น อาจกล่าวได้ว่ารัชกาลของพระองค์เป็น
ยุคทองของวรรณคดีไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เช่นเดียวกับที่ รัชสมัยสมเด็จพระ
นารายณ์มหาราชเป็นยุคทองของวรรณคดีไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา ทั้งนี้เพราะพระบาท
สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเอง ทรงเป็นกวี ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทกวีนิพนธ์
ตกทอดเป็นวรรณคดีมรดกของชาติ ซึ่งอนุชนรุ่นหลังได้ใช้ศึกษาหาความบันเทิงและ
เล่าเรียนเพิ่มพูนความรู้ ตลอดจนเป็นแบบฉบับงานกวีนิพนธ์อันสมบูรณ์เป็นจำนวนมาก

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิฯ

เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับเลือกตั้ง อัญเชิญเป็นองค์ประธานมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ นั้น มูลนิธิฯ ก่อตั้งมาแล้ว 9 ปี ในระยะแรกก่อตั้งมูลนิธิฯ จัดการประชุมครั้งแรก เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2512 ที่ประชุมมีมติแต่งตั้ง หม่อมหลวงปิ่น มาลากุลเป็นประธานกรรมการมูลนิธิฯ และอธิบดีกรมศิลปากร (ในขณะนั้นคือ นายธนิธ อยู่โพธิ์) เป็นรองประธาน

ตามตราสาร มูลนิธิฯ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1) เผยแพร่งานศิลปะและวรรณคดีของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโดยทั่วไป

2) จัดให้มีสถานที่แสดงดนตรี โขน ละคร บทพระราชนิพนธ์ เป็นพระบรมราชานุสรณ์ ที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นที่พระบรมราชสมภพ

3) ส่งเสริมการศึกษาศิลปะและวรรณคดี

4) สนับสนุนงานศิลปะและวรรณคดีไทย

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาข้างต้นมูลนิธิฯ กำหนดไว้ในตราสาร ให้มีกรรมการ 4 ประเภทคือ

1) กรรมการโดยตำแหน่ง มี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ อธิบดีกรมศิลปากร ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม

2) กรรมการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯแต่งตั้ง ซึ่งในขณะนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งแล้ว 3 ท่าน คือ หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี รังสิต (ต่อมาภายหลังทรงสถาปนาเป็น พระองค์เจ้าหม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ และ นายกัลย์ อิศรเสนา ณ อยุธยา

3) กรรมการผู้แทนราชสกุลในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งมีรวม 20 ราชสกุล แต่พบผู้สืบราชสกุลในขณะนั้น 18 ราชสกุล คือ กุสุมา กุญชร กปิธกา กล้าวยไม้ ชุมแสง นิยมิศร เดชาติวงศ์ ทินกร ธรรมานนท์ ปราโมช พนมวัน ไพบูลย์ มาลากุล เรณูนันท์ วัชรวิงศ์ สนิทวงศ์ อาภรณ์กุล อรุณวงศ์

4) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเลือกตั้งจากผู้มีศรัทธาเสียสละร่วมงาน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒินี้ ต่อมาภายหลังได้รวมกรรมการผู้แทนราชสกุลอื่น ๆ เข้าไว้ด้วยเช่น ราชสกุล จิตรพงศ์ รังสิต คัคฆางค์ เป็นต้น

กรรมการดังกล่าว นี้อยู่ในวาระคราวละ 3 ปี และมูลนิธิฯ กำหนดไว้ในตราสาร ให้มีคณะกรรมการดำเนินงานอีกคณะหนึ่ง โดยประธานเป็นผู้เลือกและแต่งตั้งจากคณะกรรมการประเภทต่าง ๆ รวมทั้งประธานเองรวมจำนวน 11 คน

งานของมูลนิธิฯ ในระยะแรก

ในระหว่าง พ.ศ. 2511 จนถึง พ.ศ. 2520 มูลนิธิฯ ได้ดำเนินงานสำคัญ ๆ คือ

1. งานบำเพ็ญกุศล มูลนิธิฯ จัดให้มีการบำเพ็ญกุศลที่วัดอัมพวันเจติยารามจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อถวายพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ของทุกปี อันเป็นวันคล้ายวันพระบรมราชสมภพและในวันดังกล่าวนี้ มูลนิธิฯ จัดให้มีการวางพวงมาลาถวายราชสักการะ พระบรมราชานุสาวรีย์ ที่ตั้งอยู่ ณ บริเวณลานพระบรมราชานุสรณ์ใกล้พระอุโบสถวัดอัมพวันเจติยาราม โดยเชิญชวนหน่วยราชการผู้สืบราชสกุล พ่อค้า ประชาชน มาร่วมงานและร่วมวางพวงมาลา

2. งานเฉลิมพระเกียรติ กิจการอื่นที่คณะกรรมการดำเนินงานชุดก่อตั้งมูลนิธิฯ ได้จัดเพื่อเฉลิมพระเกียรติตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ งานจัดพิมพ์หนังสือจากหน้ายเผยแพร่ เช่น พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โคลงฉันเฉลิมพระเกียรติโดยพระยาตรังคภูมิบาล สิ่งอนุสรณ์ในรัชกาลที่ 2 ในพระบรมมหาราชวัง จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังจัดการอภิปรายบรรยาย เนื่องในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ทุกปี เช่น เรื่องการปกครองในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระราชนิพนธ์บทละครเรื่องอิเหนา จัดสัมมนาเรื่อง "ดนตรีไทย" และร่วมกับกรมศิลปากรจัดการแสดงตามบทพระราชนิพนธ์ เช่น เรื่องอิเหนา จัดบรรเลงดนตรีไทยโดยนักดนตรี 200 คน เพื่อหาทุนเพิ่มเติมสำหรับการก่อสร้าง "อุทยานและศาลาพระบรมราชานุสรณ์" ที่วัดอัมพวันเจติยาราม

3. งานก่อสร้าง "อุทยานพระบรมราชานุสรณ์" มูลนิธิฯ จัดไว้เป็นโครงการสำคัญตั้งแต่เริ่มก่อตั้งโดยพระราชสมุทรมเหธี อดีตเจ้าอาวาสวัดอัมพวันเจติยาราม ซึ่งเป็นผู้ที่ริเริ่มและศึกษาเรื่องราวพระบรมราชสมภพ และนิवासถาน ณ อาเภออัมพวา ได้มอบที่ดิน 11 ไร่ ทางทิศตะวันตกของบริเวณพระอารามหลวงแห่งนั้น ให้เป็นที่ก่อสร้างอุทยานตามโครงการ

ครั้นถึง พ.ศ. 2520 เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีอักษรศาสตร์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาแต่งตั้งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นกรรมการและพระองค์ท่าน ทรงรับเลือกตั้งอัญเชิญเป็นองค์ประธานมูลนิธิฯ แล้วต่อมาได้ทรงพระกรุณาแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน อีก 10 คน คือ

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เป็น รองประธาน คนที่ 1
 หม่อมหลวงแจ่ม กุญชร เป็น รองประธาน คนที่ 2

ท่านผู้พิชิตชัย มาลากุล ท่านผู้พิชิตมณีรัตน์ บุณาค นาวาอากาศตรีกำธน
 สินธวานนท์ ร้อยเอกกฤษฏา อรุณวงษ์ ๗ อยู่ธยา อธิบดีกรมศิลปากร นายทองดอ
 กล้ายไม้ อยู่ธยา เป็นกรรมการ นายสัมฤทธิ์ ลาเจียก เป็นกรรมการและเหรียญก
 (นายสัมฤทธิ์ ลาเจียกกราบบังคมทูลลาออกจากหน้าที่เมื่อพ.ศ. 2533 นายบุญเรือง
 ตันยาผู้อำนวยการกองคลัง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นกรรมการและ
 เหรียญกในปัจจุบัน) นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ (ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้า
 พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ จตุตถจุลจอมเกล้า เมื่อพ.ศ. 2530 และตติย
 จุลจอมเกล้า พ.ศ. 2534) กรรมการและเลขานุการ

โครงการอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงแผ่พระทัยในการ
 ประพันธ์มาแต่ทรงพระเยาว์ ทรงเป็นทั้งเจ้าฟ้า กวี นักอักษรศาสตร์ ศิลปิน

ในระยะแรกที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับ
 พระมหากรุณาแต่งตั้งเป็นกรรมการของมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระ
 พุทธเลิศหล้านภาลัย นั้น มูลนิธิฯ ก่อตั้งมาแล้วเป็นเวลา 9 ปี และมีเงินทุนดำเนินการ
 591,856.52 บาท ในขณะที่นั้น พื้นที่ดำเนินการตามโครงการอุทยานพระบรมรา
 ชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย 11 ไร่ ที่พระราชสมุทรมณี อดี
 เจ้าอาวาสวัดอัมพวันเจติยาราม มอบให้ดำเนินการก่อสร้างอุทยานนั้น มูลนิธิฯ ซึ่งมี
 ฯพณฯ ม.ล.ปิ่น มาลากุลเป็นประธานตั้งแต่แรกก่อตั้ง ได้ดำเนินการไปแล้วส่วนหนึ่ง
 โดยได้ขอความร่วมมือจากสถาบันกรมอาชีพศึกษา และของกรมชลประทานกำหนด
 แผนผังการก่อสร้างไว้เป็นส่วนต่าง ๆ โดยกำหนดให้มีการก่อสร้างไว้เป็นส่วนต่าง
 ๆ โดยกำหนดให้มีการก่อสร้างอาคารเรียกว่า "ศาลาพระบรมราชานุสรณ์" เป็น
 ประธาน มีรายละเอียดดังนี้

ด้านหน้าอุทยาน เป็นทางหลวง ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้เป็นทางไปยัง
 อาเภออัมพวาและจังหวัดสมุทรสงคราม แยกซ้ายไปยังอาเภอดำเนินสะดวก และ
 อาเภอบางแพ็ดัดต่อกรุง เทพมหานครและจังหวัดอื่น ๆ

ในพื้นที่อุทยาน จะมีการก่อสร้างจัดผังเป็น
หน่วยบริการ เป็นอาคารริมทางหลวง จัดเป็นสำนักงานหน่วยบริการ
ต่าง ๆ และให้ความสะดวกแก่ผู้ที่มาทางถนน

ลานจอดรถยนต์ อยู่ถัดเข้าไป จอดได้ประมาณ 50 คัน

ศาลาในอุทยาน ซึ่งจะจัดไว้เป็นที่ประทับเมื่อเสด็จพระราชดำเนินมาทอด
พระเนตรการแสดง ให้ชื่อว่า "ศาลาพระบรมราชูปถัมภ์"

สนามใหญ่ จัดไว้สำหรับการแสดงกลางแจ้ง ผู้ชมการแสดงจะอยู่ตาม
แนวต้นไม้ทั้งสามด้าน

ศาลาพระบรมราชานุสรณ์ มูลนิธิฯ จะสร้างเป็นอาคารใหญ่ เพื่อเป็นที่
พระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยภายในจะมีห้องประชุม
และเวทีใช้สำหรับการแสดงปารุกถา นาฏศิลป์ และดนตรี มีห้องสมุดพิพิธภัณฑ์ เก็บ
เอกสารและสิ่งของอันเกี่ยวกับวัฒนธรรมสมัยรัชกาลที่ 2 มีห้องสำนักงานและห้อง
อื่น ๆ ตามสมควร

พระตำหนัก มูลนิธิฯ มีโครงการจะย้ายอาคารทรงไทย นามาบลูกสร้าง
ไว้ในพื้นที่อุทยาน เพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ อาคารนั้นเป็นเรือนไม้สัก อยู่ใน
วัดอัมพวันเจติยาราม และเป็นที่ยึดถือว่า เป็นพระตำหนักของพระบาทสมเด็จพระพุทธ
เลิศหล้านภาลัยที่เคยอยู่ในสวนขวา และได้พระราชทานให้สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ซึ่งต่อมาได้ทรงให้รื้อย้ายมาปลูกสร้างไว้ที่ วัดอัมพวัน
เจติยารามพร้อมทั้งพระแท่นที่บรรทม

อาคารริมน้ำ จะก่อสร้างขึ้นอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่มาทางน้ำ มีท่าหน้า
และที่จอดเรือกัตตาคร และอาจจัดเป็นที่พักอาศัยได้ด้วย

แม่น้ำ แม่น้ำแม่กลองทางตะวันออก วกลงทางทิศใต้ ไปจังหวัดสมุทร
สงคราม ทางตะวันตก วกขึ้นทิศเหนือไปจังหวัดราชบุรี

โครงการจัดพื้นที่อุทยานนี้ ในระยะแรกมีแนวความคิดสำคัญ คือ การก่อสร้าง
"ศาลาพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย" และการจัด
อุทยานให้ประชาชนใช้พักผ่อนศึกษาหาความรู้ มีจุดประสงค์สำคัญ ๆ 3 ประการ คือ

1. เพื่อส่งเสริมและรักษาสมบัติวัฒนธรรมของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
สมบัติวัฒนธรรม สมัยรัชกาลที่ 2

2. เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เยาวชน ใน
เรื่องที่เป็นสาระ และเป็นของชาติไทย

3. เพื่อให้ความสำคัญแก่ท้องถิ่นชนบท และส่งเสริมการท่องเที่ยว

โครงการดังกล่าวเป็นโครงการใหญ่ จะต้องมีการใช้จ่ายลงทุนด้วยเงินจำนวนมากโดยเฉพาะการก่อสร้าง ในระยะ 18 ปี ที่ล่วงมาแล้ว (พ.ศ. 2511) กำหนดไว้ในขณะนั้นว่าต้องใช้เงินงบประมาณ 7,120,000 บาท (เจ็ดล้านหนึ่งแสนสองหมื่นบาทถ้วน) และต้องทำด้วยความรอบคอบ คณะกรรมการของมูลนิธิฯ ในระยะเริ่มแรก จึงได้ตั้งกรรมการขึ้น 3 คณะคือ

1. คณะกรรมการดำเนินการก่อสร้าง
2. คณะกรรมการที่ปรึกษา
3. คณะกรรมการจัดหาเงิน

งานตามโครงการได้ดำเนินการไปส่วนหนึ่ง

พระราชปณิธานขององค์ประธานในงานของมูลนิธิฯ

เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับเลือกตั้ง อัญเชิญเป็นองค์ประธานมูลนิธิฯ และทรงพระกรุณาแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการขึ้นแล้ว ได้มีการประชุมปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานที่ยังค้างอยู่ให้มีความก้าวหน้าไปตามเป้าหมายแต่ขณะนั้นมูลนิธิฯ มีเงินทุนดำเนินงานอยู่เพียง 591,856.52 บาท และงานรื้อย้ายพระตำหนักหลังเล็กมาไว้ในอุทยานนั้น มูลนิธิฯ ได้ขอให้กรมศิลปากร คิดคำนวณค่าใช้จ่ายแล้วอภิบาลกรมศิลปากรซึ่งในขณะนั้น คือ นายเดโช สวานานนท์ แจ้งว่า สถาปนิกของกรมศิลปากรคิดคำนวณแล้ว จะต้องใช้จ่ายเงินในการรื้อย้าย ประมาณ 600,000 บาท ซึ่งเงินที่มูลนิธิฯ มีอยู่ขณะนั้น ไม่เพียงพอ

คณะกรรมการมูลนิธิฯ ได้ดำริมาตั้งแต่แรกว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยนั้น ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณแก่พสกนิกรชาวไทย ทั้งนี้เพราะพระองค์ได้ทรงสร้างสรรคศิลป์วัฒนธรรมไว้เป็นมรดกแก่นุชนชาวไทย พระองค์เองทรงเป็นทั้งพระมหากษัตริย์นักรบ นักปกครอง นักบริหาร ทรงเป็นศิลปินและกวี ทรงนำความสุขสงบและความเจริญรุ่งเรืองมาสู่บ้านเมืองไทยเป็นอเนกประการ บุคคลสำคัญของชาติบ้านเมืองทั้งพระมหากษัตริย์และสามัญชนอื่น ๆ ก็ได้มีอนุสรณ์สถานเชิดชูพระเกียรติและเกียรติเป็นอันมากแล้วสมควรที่ชาวไทยจะแสดงกตเวทิตาคุณเทิดทูนเผยแพร่พระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ให้เป็นที่ปรากฏในหมู่ประชาชนชาวไทยทุกยุคทุกสมัยด้วย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์ประธานมูลนิธิฯ จึงทรงมีพระราชปณิธานที่จะดำเนินงานโครงการก่อสร้างอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยของมูลนิธิฯ ให้ลุล่วงไปตามเป้าหมายโดยเร็ว เพื่อให้อุทยานสามารถอำนวยความสะดวกแก่

ประชาชนชาวสมุทรสงครามและท้องถิ่นใกล้เคียงและเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยให้แพร่ไพศาลยั่งยืนอยู่ตลอดไป

ในการประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน ในระยะแรก ๆ ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นองค์ประธานมูลนิธิฯ ใน พ.ศ. 2520 นั้น ทรงพระกรุณาให้จัดการประชุมที่สวนดุสิตาลัย ในสวนจิตรลดาบ้าง และที่บ้านของท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค กรรมการของมูลนิธิฯ ในวังสวนจิตรลดาบ้าง องค์ประธานและกรรมการได้ทรงพิจารณาแผนที่แผนผังโครงการ ตลอดจนแผนการดำเนินงานก่อสร้างอุทยานพระบรมราชานุสรณ์อย่างละเอียดรอบคอบ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้พระราชทานพระราชดำริเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ตั้งแต่ระยะแรกที่ทรงรับตำแหน่งองค์เป็นประธานของมูลนิธิฯ หลายประการ โดยเฉพาะมีพระราชประสงค์จะให้งานก่อสร้างอุทยานสำเร็จ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่มหาชนได้ตามวัตถุประสงค์โดยเร็ว ในส่วนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์โดยเร็ว ในส่วนการดำเนินงานก่อสร้างได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ นาวาอากาศตรีเกษม สินธุวานนท์ (ปัจจุบัน พ.ศ. 2534 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานยศเป็นพลอากาศตรี) เป็นผู้อำนวยการโครงการก่อสร้างอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ โดยร่วมมือกับร้อยเอกกฤษฎณา อรุณวงษ์ ๘ อยู่ยุทธยา กรรมการผู้แทนราชสกุลอรุณวงษ์ ซึ่งเป็นสถาปนิกผู้มีชื่อเสียง และมีผลงานสถาปัตยกรรมที่เป็นที่ยกย่องเป็นจำนวนมาก รวมทั้งให้ร่วมมือกับคณะกรรมการดำเนินงานท่านอื่น ๆ ด้วย

ปัญหาของมูลนิธิฯ ในระยะแรกที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับเป็นองค์ประธาน ก็คือมูลนิธิฯ ยังมีเงินทุนดำเนินงานก่อสร้างอุทยานไม่เพียงพอใน พ.ศ. 2520 นั้น คำนวณค่าก่อสร้างอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ไว้เต็มตามโครงการเป็นเงินค่าใช้จ่ายถึง 7 ล้านบาท และเพียงงานย้ายพระตำหนักเล็ก จากวัดอัมพวันเจติยารามมาไว้ในบริเวณอุทยานก็จะต้องมีค่าใช้จ่ายถึง 6 แสนบาทแต่ขณะนั้นมูลนิธิฯ ก็มีเงินทุนเพียง 591,856.52 บาท ที่ต้องนับว่าอยู่ห่างไกลเป้าหมายมาก

ทรงเริ่มงานหาทุนและงานก่อสร้าง

เมื่อมีการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานในวันที่ 29 ธันวาคม 2520 ห่างจากวันที่ทรงรับเลือกตั้งเป็นองค์ประธานเพียง 20 วัน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีพระราชบัญชาให้จัดงานพระบรมราชานุสรณ์ เนื่องในศุภวาระครบรอบ 210 ปี แห่งวันพระบรมราชสมภพ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศ

หล้าณภาลัย กำหนดงานวันที่ 24 - 25 กุมภาพันธ์ และ 8 มีนาคม 2521 ทรงพระกรุณาแต่งตั้งหม่อมหลวงแจ่ม กุญชร เป็นประธานจัดงานท่านผู้หญิงดุขฎิ มาลากุล และท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค เป็นรองประธาน หม่อมราชวงศ์ศีกฤทธิ ปราโมช และหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เป็นที่ปรึกษา และมีกรรมการอื่น ๆ อีก

การจัดงานครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้าณภาลัย ใน พ.ศ. 2521 นั้น เป็นงานครั้งแรกของวาระที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นองค์ประธานของมูลนิธิฯ และเป็นเวลาที่ห่างจากวันที่ทรงรับตำแหน่งองค์ประธานเพียง 2 เดือน กับ 15 วัน เท่านั้น เห็นได้ชัดว่า ทันทีกที่ทรงรับตำแหน่งก็ทรงริเริ่มงานของมูลนิธิฯ โดยมิได้ทรงร้งรอเวลา

งานวันพระบรมราชานุสรณ์ฯ พ.ศ. 2521 นี้จัดเป็นงานใหญ่ถึง 3 วัน และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาเสด็จเป็นองค์ประธานของงานทั้งที่อัมพวาและในกรุงเทพฯ

ด้วยเดชพระบารมี การจัดงานตามพระราชบัญชาในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2521 เพื่อหารายได้ก่อสร้างอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้าณภาลัยนั้น มีรายได้จากค่าจำหน่ายบัตรและเงินทูลเกล้าฯ ถวาย รวมทั้งเงินรายได้จากการแสดงละครเรื่องอิเหนา ที่กรมศิลปากรทูลเกล้าฯ ถวายด้วย เป็นเงินหนึ่งล้านเศษ

เมื่อการจัดงานหารายได้ครั้งแรกในสมัยที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฯ เป็นองค์ประธานเสร็จสิ้นลงแล้ว ในการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานของมูลนิธิฯ ครั้งที่ 1 ของ พ.ศ. 2521 ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้จัด ณ ศาลาดุสิตาลัย ในสวนจิตรลดา เมื่อวันอังคารที่ 20 มิถุนายน 2521 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์ประธานได้พระราชทานพระราชดำริว่ามูลนิธิฯ มีรายได้จากการจัดงานหนึ่งล้านสองพันหนึ่งร้อยห้าสิบบาท และมีเงินรายได้เดิมจากการจัดงานเมื่อ พ.ศ. 2516 อยู่แล้วประมาณห้าแสนบาท เมื่อรวมกับเงินที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจะทูลเกล้าฯ ถวายอีกหกแสนบาท มูลนิธิฯ จึงมีทุนรวมแล้วประมาณสองล้านกว่าบาท เป็นจำนวนเพียงพอที่จะเริ่มดำเนินการก่อสร้างอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ ตามแผนงานของมูลนิธิฯ และให้งานก่อสร้างอุทยานสำเร็จเป็นประโยชน์แก่มหาชนตามวัตถุประสงค์โดยเร็ว

ในการประชุมครั้งนี้ เมื่อทรงพิจารณาแผนผังโครงสร้างอุทยานประกอบกับความเห็นของคณะกรรมการแล้ว พระราชทานพระราชดำริให้ร้อยเอกกฤษฏา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา นำผังบริเวณอุทยานเดิมไปพิจารณาจัดใหม่ให้มีเนื้อที่และบริเวณ

เหมาะสมสามารถดำเนินการให้เสร็จทันใช้เป็นสถานที่จัดงานในปีต่อไป โดยมีค่าใช้จ่ายภายในวงเงินที่มีอยู่

องค์ประธานพระราชทานพระราชดำริด้วยว่าในบริเวณอุทยานที่จะจัดสร้างขึ้นนั้น ให้ปลูกต้นไม้ในวรรณคดี เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและอนุรักษ์พันธุ์ไม้ตามที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย องค์ประธานรับสั่งด้วยว่า พังอุทยานวรรณคดีนั้น หลวงบุเรศบารุงการฯ ได้เคยจัดทำถวายไว้แล้วเมื่อก่อนที่หลวงบุเรศบารุงการฯ ถึงแก่กรรม ซึ่งจะโปรดพระราชทานมาให้มาพิจารณาต่อไป

เกี่ยวกับการจัดอาคารลงในพื้นที่อุทยานนั้น พระราชทานพระราชดำริว่า ไม่เหมาะสมที่จะจำลองพระที่นั่งแบบโบราณมาไว้ เพราะฝีมือช่างในสมัยปัจจุบันอาจไม่ถึงขนาด ดังนั้นจึงควรกำหนดให้มีอาคารที่จะเป็นประโยชน์แก่มหาชนได้กว้างขวาง เช่น จัดทำห้องสมุดหรือพิพิธภัณฑ์สถานเพื่อรวบรวมพระราชนิพนธ์หรือแสดงนิทรรศการผลงานเป็นเครื่องเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยให้ปรากฏ หรือเพื่อให้ใช้ประโยชน์ในการศึกษาด้านอื่น ๆ นอกจากนั้น ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการดูแลรักษาหรือบริหารอุทยานว่า ควรมอบให้จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการ โดยรับมอบนโยบายข้อแนะนำจากมูลนิธิฯ

คณะกรรมการดำเนินงานได้ดำเนินการตามพระราชบัญชา โดย นาวาอากาศตรี กานันท์ สิ้นธวานนท์ ซึ่งทรงพระกรุณาแต่งตั้งให้เป็นผู้อำนวยการโครงการก่อสร้างอุทยานและ นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ เลขาธิการคณะกรรมการดำเนินงานกับสถาปนิกและวิศวกรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต ได้เดินทางไปสำรวจพื้นที่ในวันหยุดราชการ คณะผู้สำรวจได้พบว่าขณะนั้นมูลนิธิฯ ได้ถมดินจัดทำลานจอดรถและทำรั้วอุทยานไว้แล้วในพื้นที่ส่วนหน้าด้านถนนบางนกแขวก - ท่าแพ ประมาณ 1 ไร่ ส่วนพื้นที่ที่เหลืออยู่ยังมีได้ดำเนินการ มีสภาพเป็นร่องสวน มีต้นสาเก ฝรั่ง มะพร้าว ซึ่งมีผลบ้าง แต่ขาดการบำรุงรักษา ผลจากการสำรวจประกอบกับ ร้อยเอกกฤษฎา อรุณวงศ์ ณ อยุธยา ได้พิจารณาปรับแผนการก่อสร้างอุทยานจึงมีมติให้แบ่งพื้นที่อุทยานดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง บริเวณลานจอดรถหน้าอุทยาน (ซึ่งดำเนินการเสร็จแล้ว)

ส่วนที่สอง บริเวณพื้นที่ส่วนที่จะเป็นโรงละครกลางแจ้ง ซึ่งจะหาเป็นเนินดินลดหลั่นกัน

ส่วนที่สาม บริเวณที่จะก่อสร้างอาคารทรงไทย 5 หลัง จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ 4 หลัง หอสมุด 1 หลัง

ส่วนที่สี่ บริเวณพื้นที่ซึ่งตกแดงด้วยพันธุ์ไม้ ในวรรณคดีนานาชาติ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจและเพื่อศึกษาพันธุ์ไม้

ส่วนที่ห้า บริเวณพื้นที่ติดแม่น้ำ มีศาลาอเนกประสงค์ ซึ่งจะใช้เป็นแหล่งชุมนุมค้าขายทานองตลาดน้ำ และแหล่งชุมนุมจำหน่ายพืชผลเกษตร และหัตถกรรมพื้นเมือง

การก่อสร้างในส่วนที่สามนั้น เดิมมูลนิธิดาริจะร้อยย้ายอาคารทรงไทยที่เชื่อว่าเป็นพระตำหนักของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ที่สวนขวาในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งต่อมาพระราชทานให้สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส และได้โปรดให้มาสร้างไว้ที่วัดอัมพวันเจติยาราม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม อันเป็นที่พระบรมราชสมภพของรัชกาลที่ 2 และมูลนิธิฯ ได้มอบหมายให้อธิบดีกรมศิลปากร (ขณะนั้นคือ นายเดโช สวานานนท์) รับผิดชอบพิจารณาหาวิธีร้อยย้ายไปปลูกสร้างใหม่ อธิบดีกรมศิลปากรได้มอบให้เจ้าหน้าที่กองสถาปัตยกรรมพิจารณาแล้ว มีความเห็นว่าการร้อยย้ายพระตำหนักหลังเล็กจะต้องให้เงินงบประมาณหกแสนบาท ซึ่งสำนักงานสลากกินแบ่งได้แสดงความจำนงจะทูลเกล้าฯ ถวายเงินเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานแล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่ของกรมศิลปากรตรวจสอบและจัดทำแบบรายการเพื่อดำเนินการร้อยย้ายก่อสร้างมาเสนอแล้ว คณะกรรมการมีความเห็นว่าการร้อยย้ายอาคารไม้พระตำหนักดังกล่าวนี้จะทำได้ด้วยยาก และไม้เก่าจะชำรุดต้องใช้น้ำใหม่มาเสริม และค่าใช้จ่ายก็ค่อนข้างสูง เมื่อประชุมปรึกษาหารือกันหลายครั้งแล้ว จึงมีมติให้ออกแบบก่อสร้างอาคารลักษณะเรือนไทยตามแบบพระเพ็ญโบราณ ทั้งนี้เพราะในปัจจุบัน ลักษณะเรือนไทยอันเป็นศิลปะเอกลักษณ์สำคัญของชาติกำลังจะเสื่อมสูญไป เรือนไทยที่มูลนิธิฯ สร้างขึ้นที่อุทยานฯ จะได้เป็นแบบอย่างให้อุทยานได้ศึกษาลักษณะศิลปะสถาปัตยกรรมเรือนไทยและสืบทอดให้ยั่งยืนต่อไปด้วย

การก่อสร้างอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ ในส่วนที่สองถึงส่วนที่สี่นั้น ได้เริ่มลงมือดำเนินการในสมัยที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นองค์ประธานมูลนิธิฯ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา คณะกรรมการได้รับความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีศรัทธาร่วมงาน ได้แก่ สถาปนิกและวิศวกรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตหลายคน เป็นต้นว่า นายสุรีย์ เหมะพรรณม์ นายยุกุทธิ์ บุญยะประกัสสร คณะกรรมการฯ ได้ก่อสร้างบริเวณและอาคารถาวรวัตถุต่าง ๆ โดยดำเนินการตามความเหมาะสมของฤดูกาลและกำลังทรัพย์ที่มีผู้มีจิตศรัทธาทูลเกล้าฯ ถวายทุกปี

งานก่อสร้างที่เริ่มดำเนินการใน พ.ศ. 2521 ได้แก่ การถมดิน ปรับพื้นที่ ทาถนนลูกรังบดอัดจนสุดพื้นที่ บุคคุน้ำภายใน บูหน้าและปลูกพืชคลุมดิน ปลูกต้นไม้ในวรรณคดีและจัดทำป้ายอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ในส่วนที่สอง เป็นเงินประมาณหนึ่งล้านสองแสนบาท ป้ายอุทยานมีลักษณะเป็นหินอ่อนอักษรตัวทองbronze

ทรงเปิดป้ายอุทยาน เมื่อ พ.ศ. 2522

เมื่อดำเนินการในส่วนที่สองนี้แล้ว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดป้ายอุทยานฯ เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2522 และมูลนิธิฯ ได้จัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย หารายได้สมทบทุนมูลนิธิฯ เพื่อใช้จ่ายในการก่อสร้างขั้นต่อไปด้วย โดยได้จัดการแสดงนิทรรศการกรมศิลปากร ที่บริเวณโรงละครกลางแจ้งของอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ซึ่งก่อสร้างในลักษณะเนินดินลดหลั่น มีคูน้ำผ่านเข้ามาส่วนหนึ่งและเก็บรักษาต้นไม้ เช่น ต้นมะพร้าวทางต้นไม้

มหกรรมรวมเกียรติ ที่จัดแสดง ณ โรงละครกลางแจ้งของอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในการจัดงานเฉลิมพระเกียรติรัชกาลที่ 2 ใน พ.ศ. 2522 นี้ เป็นการจัดแสดงรวมเกียรติตามบทพระราชนิพนธ์เรื่องรวมเกียรติติดต่อกันตั้งแต่ต้น เรื่องจนจบเรื่อง นับเป็นการจัดแสดงนิทรรศการรวมเกียรติ ครั้งสำคัญของกรมศิลปากรอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากเป็นการแสดงที่ยากจะจัดขึ้นได้ และจึงยากจะหาผู้ใดอีกทั้งยังเป็นการแสดงนิทรรศการกลางแจ้งที่มีบริเวณการแสดงเป็นเนินและเป็นธรรมชาติมีทั้งจากต้นไม้และคูน้ำจริงประกอบเหมาะสมเป็นฉากธรรมชาติป่าเขาเลาเนาไพร ซึ่งเป็นฉากของเรื่องรวมเกียรติ

การแสดงใช้ศิลปินร่วมงานหลายร้อยคน และประกอบกับความชำนาญของนาฏศิลป์ กรมศิลปากร "มหกรรมรวมเกียรติ" ซึ่งจัดเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์ประธานมูลนิธิราชสุดาฯ เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดป้ายอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ จึงเป็นการสนองวัตถุประสงค์สำคัญของมูลนิธิฯ จะเผยแพร่งานศิลปะและวรรณคดีของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และจัดให้มีสถานที่แสดงดนตรี โขน ละครตามบทพระราชนิพนธ์ เป็นพระบรมราชานุสรณ์ ที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นที่พระบรมราชสมภพ เพื่อเฉลิมพระเกียรติให้ปรากฏยั่งยืนสืบไป

ด้วยเดชพระบารมี และด้วยพระวิริยะอุตสาหะของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะองค์ประธานเพียงระยะเวลาที่หนึ่งปีเศษ

ระหว่าง พ.ศ. 2521 ถึง พ.ศ. 2522 ที่ทรงดำรงตำแหน่งการดำเนินงานของมูลนิธิฯ ลุล่วงไปตามแผนเป็นอย่างดี สามารถก่อสร้างบริเวณอุทยานส่วนที่สองคือ ส่วนที่ใช้สำหรับการแสดงละคร และเป็นส่วนสำหรับพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน ได้สำเร็จลุล่วงไปจนสามารถเปิดป้ายอุทยาน และจัดมหกรรมรวมเกียรติ เจลิมฉลองประกาศผลงานของมูลนิธิฯ ให้ปรากฏแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่มีจิตศรัทธาและจงรักภักดีสละทั้งแรงทรัพย์และกำลังความคิดร่วมปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธิฯ

การหาทุนดำเนินงาน

เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานทรงประกอบพิธีเปิดป้ายอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2522 แล้ว มูลนิธิฯ ได้ดำเนินการก่อสร้างในพื้นที่อุทยานต่อไปตามแผนงาน

มีงานที่ยังต้องดำเนินการอีกมาก เช่นปลูกหญ้าแต่งบริเวณให้เต็มพื้นที่ และจัดสวนพรรณไม้ในวรรณคดีตามพระราชดำริขององค์ประธาน การปลูกหญ้าในพื้นที่ 11 ไร่ต้องรักษาผืนดินเพื่อรักษาพันธุ์และพรรณไม้ พื้นดินที่สมุทรสงครามนั้น เมื่อถึงฤดูน้ำทะเลหนุนน้ำเค็มจะเข้ามาสู่พื้นที่ เรือกสวนมูลนิธิฯ ก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ จึงต้องจัดการขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อใช้น้ำจืดสำหรับงานจัดสวนปลูกหญ้าปลูกต้นไม้ ภายใต้การควบคุมบริหารงานของนาวาอากาศตรีกำธน สินธวานนท์ และร้อยเอกกฤษฎา อรุณวงศ์ ณ อยุธยา กับกรรมการดำเนินงานของมูลนิธิฯ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่อาสาสมัครร่วมงานอีกหลายคนได้ดำเนินการขุดเจาะบ่อบาดาลเสร็จเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2525

ในการดำเนินการก่อสร้างทุกกระยะนั้น คณะกรรมการและผู้อำนวยการโครงการก่อสร้างได้รับความร่วมมือจากพระคุณเจ้าพระราชสมุทรมณี เจ้าอาวาสวัดอัมพวันเจติยาราม ในขณะนั้น (ถึงแก่กรรมภาพ แล้วเมื่อ พ.ศ. 2525) ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกโครงการอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ท่านได้สนับสนุนแนะนำและส่งเสริมการดำเนินงานของมูลนิธิฯ ตลอดมา

เมื่อมูลนิธิฯ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีแล้ว ด้วยเดชพระบารมี มูลนิธิฯ ได้รับเงินที่ผู้จงรักภักดี และผู้มีจิตศรัทธาทูลเกล้าฯ ถวายสมทบทุนมูลนิธิฯ ทุกปี เพียงพอที่จะดำเนินการก่อสร้างอุทยานเป็นระยะๆ โดยไม่ต้องหยุดชะงัก ฝ่ายหาเงินทุนก็จัดงานหาทุนทุกปีและสมเด็จพระองค์ประธานทรงแนะนำให้ คณะกรรมการเร่งดำเนินการก่อสร้างไปตามวง

เงินที่มี เพื่อให้ผู้ที่มีจิตศรัทธา นับตั้งแต่พระองค์เจ้าพระราชสมุทรมณี ผู้อุปการะ บุกเบิก มอบที่ดินให้มูลนิธิฯ ดำเนินการ ตลอดไปจนถึงผู้ทูลเกล้าฯ ถวายเงินและชาว บ้านที่เฝ้ามองผลงานของมูลนิธิฯ ได้เห็นผลงานเพื่อเสริมสร้างศรัทธาให้ทวีขึ้น จะ ได้เป็นแรงส่งเสริมให้งานสว่างไปตามเป้าหมายโดยเร็ว และตั้งนั้นพื้นที่ทุกส่วนก็ได้ รับการก่อสร้างเพิ่มเติมขึ้นตามลำดับ

การจัดงานหรือจัดกิจกรรมหาทุนมาสมทบเป็นค่าใช้จ่าย มีดังนี้

พ.ศ. 2521 จัดงานที่วัดอัมพวันเจติยาราม และที่วัดอรุณราชวราราม หม่อมหลวงแจ่ม ภูธร เป็นประธาน มีรายได้หนึ่งล้านสองพันหนึ่งร้อยห้าสิบบเจ็ด บาท

พ.ศ. 2522

1) จัดกอล์ฟการกุศล นายพารณ อิศรเสนา ๕ อยู่ธยาและภริยา (นางบุญนาค อิศรเสนา ๕ อยู่ธยา) ได้ริเริ่มจัดกอล์ฟหารายได้สมทบทุนโดย เรียนเชิญ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (ขณะนั้นยังมีได้เป็นนายกรัฐมนตรี) เป็นประธาน คุณหญิงวัลลีย์ วีระปรีดิ์ เป็นรองประธาน มีรายได้จากการจัดกอล์ฟ ครั้งนี้ 600,000 บาท (หกแสนบาท)

2) จัดมหรรรามเกียรติ์ มูลนิธิฯ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงาน แสดงเฉลิมพระเกียรติและหารายได้ มี ม.ล. ปิ่น มาลากุล เป็นประธานจัดการ แสดงโขน"มหรรรามเกียรติ์-" ที่อุทยานมีรายได้ 245,206 บาท (สองแสนสี่หมื่นห้าพันสองร้อยหกบาทถ้วน) ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

พ.ศ. 2523 คณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติและหารายได้ มีคุณหญิงแสงเดือน ๕ นคร เป็นประธาน จัดการแสดงนาฏศิลป์ตามพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เริ่มแต่วันที่ 24 กุมภาพันธ์ เป็นต้นไป มีรายได้ 677,152.10 บาท (หกแสนเจ็ดหมื่นเจ็ดพันหนึ่งร้อยห้าสิบบสองบาทสิบสตางค์)

พ.ศ. 2525

1) คณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติและหารายได้ มีท่านผู้หญิง มณีรัตน์ บุญนาค เป็นประธาน จัดการแสดงตามบทพระราชนิพนธ์ เช่น โขนเรื่อง รามเกียรติ์ ตอนกุมภกรรณลักหอกเมกขศักดิ์ การแสดงเห็นมเครื่องควหาวน ของ กรมศิลปากร วันที่ 1 เมษายน 2525 ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อสมท. มีการรับ บริจาคทางโทรศัพท์ด้วย มีรายได้ 2,272,822 บาท (สองล้านสองแสนเจ็ดหมื่น สองพันแปดร้อยยี่สิบสองบาทถ้วน)

2) ในปีเดียวกันนี้ เนื่องด้วยเป็นปีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี คณะกรรมการอำนวยการโครงการ "พระบรมเพ็ชสมภารร่วมเย็นเป็นสุข" โดย

นายเกียรติ วัธนะเวคิน เป็นประธาน นางจรรยาสมร วัธนะเวคิน ภริยา และผู้มีเกียรติที่สืบเชื้อสายชาวจีนทั่วประเทศ ได้ร่วมกันจัดงานร่วมสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์และได้กราบบังคมทูลอัญเชิญ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาเพ็ง เมื่อวันที่เสาร์ 20 มีนาคม เวลา 15.30 น. และเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรอุปรากรจีน (จีว) รายการพิเศษ ชื่อ "นาฏศิลป์อันร่วมโพธิ์ทอง" ของคณะผู้แสดงไทยเชื้อสายจีน แสดงเรื่อง "เป่าบู้จีน" อันเป็นการพัฒนาอุปรากรจีน โดยร้องและเจรจาเป็นภาษาไทย แสดง ณ โรงละครแห่งชาติ เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2525 เวลา 20.00 น. ในการนี้ คณะกรรมการโครงการ "พระบรมโพธิสมภารร่วมเย็นเป็นสุข" ได้นำผู้มีจิตศรัทธา และจงรักภักดีทูลเกล้าฯ ถวายเงินร่วมกันทั้ง 2 กิจกรรม เพื่อสมทบทุนมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ เพื่อสมทบทุนมูลนิธิพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รวมทั้งสิ้น 4,335,270 บาท (สี่ล้านสามแสนสามหมื่นห้าพันสองร้อยเจ็ดสิบบาทถ้วน)

3) พ.ศ. 2525 นี้ ในการจัดประชุมสามัญประจำปีของมูลนิธิฯ ที่ศาลาศิวลาลัย ก็เป็นการเสด็จพระราชดำเนินทรงวางศิลาฤกษ์อาคารทรงไทยที่อุทยานฯ คณะกรรมการดำเนินงานของมูลนิธิฯ และนายวุฒินันท์ พงศ์อารยะ ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม ได้นำผู้มีจิตศรัทธา ทูลเกล้าฯ ถวายเงินคราวละหลายแสนบาท

พ.ศ. 2526 คณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติและหารายได้ มีท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค เป็นประธาน ได้จัดการแสดงละครในเรื่อง อิเหนา ตอน ประสันดาเข็ดหนัง และสิกข์ แสดงโดยนาฏศิลป์ของกรมศิลปากร ณ สถานนีโทรทัศน์สีช่อง 3 ในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2526 มีรายได้ 155,200 บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นห้าพันสองร้อยบาท) ทั้งนี้เพราะใน พ.ศ. นี้ คณะกรรมการมิได้มุ่งหมายจะหารายได้แต่มุ่งแสดงเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และยอดเงินดังกล่าวนี้เป็นเงินที่มีผู้ศรัทธาทูลเกล้าฯ ถวายองค์ประธานมูลนิธิ

พ.ศ. 2527 ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติและหารายได้อีกวาระหนึ่ง ได้จัดการแสดงชุด "ยุคทองของวรรณคดีสมัยกรุงรัตนโกสินทร์" เป็นการแสดงภาพนิ่งของกวีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ๖๖ เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางสีดาลุยไฟ ละครในเรื่อง อิเหนา ตอนสังคามาระดาแต่งถ้ำ ละครนอกเรื่อง สังข์ทอง ตอนนางพันธุรัตน์ออกป่า ระหว่างวันที่ 24 - 25 มีนาคม 2527 ที่โรงละครแห่งชาติพร้อมทั้งได้จัดทำอาหารคาวหวานตามบทพระราชนิพนธ์ แจกจ่ายแก่ผู้ซื้อบัตรเข้าชมการแสดงด้วย และในการนี้ ได้นำผู้มีศรัทธาเข้าเฝ้าทูลเกล้าฯ ถวายเงินแด่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาเป็น

ประธาน ประทับทอดพระเนตรการแสดงด้วย ยอดเงินรายได้รวมทั้งสิ้น
1,523,040 บาท (หนึ่งล้านห้าแสนสองหมื่นสามพันสี่สิบบาทถ้วน)

เงินรายได้เหล่านี้ มูลนิธิเก็บคอกผลและใช้ดำเนินงานก่อสร้างอุทยาน
ขยายพื้นที่จากส่วนที่หนึ่งไปจนถึงส่วนที่สอง สาม, สิ่ง งานก้าวหน้าไปตามลำดับ ตาม
กำลังเงินและความสามารถของคณะกรรมการ ในลักษณะอาสาสมัคร ซึ่งก็นับว่าก้าว
ไปเป็นผลตามแผนอย่างน่าพอใจยิ่ง ตลอดระยะระหว่าง พ.ศ. 2520 ถึง 2527
ภายใต้พระราชบริหารขององค์ประธาน คือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม
บรมราชกุมารี ซึ่งทรงเป็นที่รักและศรัทธาของคณะกรรมการผู้ร่วมปฏิบัติงาน ตลอด
จนผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวนหนึ่ง ที่เสียสละมาร่วมปฏิบัติงานโดยมิได้มีชื่อเป็นกรรมการ
ด้วย

ทรงรับอัญเชิญเป็นองค์ประธาน สมัยที่ 2

ปี พ.ศ. 2525 นี้ เป็นปีที่วาระการเป็นกรรมการดำเนินงานของพระ
องค์ท่านในวาระแรก ซึ่งมีระยะเวลา 5 ปี สิ้นสุดลงด้วย อย่างไรก็ดี ในการ
ประชุมสามัญประจำปี ได้มีการเลือกตั้งประธานและคณะกรรมการดำเนินงาน ที่
ประชุมได้เลือกตั้งอัญเชิญพระองค์ท่านเป็นประธาน โดยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์
อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งก็ทรงพระกรุณาฯรับเลือกตั้งอัญเชิญ และในที่ประชุมคราวนั้นได้ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ทรงเลือกเลขานุการ และเหรัญญิกคนเดิม คือ นางกุลทรัพย์
เกษมแก่นกิจ และนายสัมฤทธิ์ ลาเจียกและต่อมาก็ได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะกรรมการ
ดำเนินงานชุดเดิม คือ ม.ล.ปิ่น มาลากุลเป็นรองประธาน คนที่ 1 ม.ล.
แจ่ม กุญชร เป็นรองประธาน คนที่ 2 ท่านผู้หญิงดุจฎี มาลากุล ท่านผู้หญิงมณีรัตน์
บุญนาคนาวาอากาศตรีภัทร สีนธวานนท์ อธิบดีกรมศิลปากร และนายทองต่อ
กล้วยไม้ ๗ อยู่ธยา เป็นกรรมการ เพื่อดำเนินงานของมูลนิธิฯ ต่อไปตามโครงการ

พิธีวางศิลาฤกษ์อาคารทรงไทย

วันที่ 18 มีนาคม 2525 เป็นวันสำคัญของมูลนิธิฯ อีกวันหนึ่ง เนื่องด้วย
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงพระกรุณาฯเสด็จพระราช
ดำเนินเป็นองค์ประธาน ในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารทรงไทย และเป็นการเสด็จไป
ทอดพระเนตรความก้าวหน้าของโครงการก่อสร้างอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ด้วย

เมื่อพิจารณาว่า โครงการก่อสร้างอุทยานของมูลนิธิฯซึ่งได้กล่าวแล้วว่า
ต้องใช้เงินมากและต้องอาศัยเงินที่ได้มาจากประชาชนผู้จงรักภักดีทุกุลเกล้าฯ ถวาย
ทั้งสิ้นแล้ว ก็ต้องนับว่าการก่อสร้างอุทยานดำเนินไปด้วยดี เพียงเวลา 5 ปี นับแต่
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นองค์ประธานมูลนิธิฯ ด้วย

เคชพระบารมีงานของมูลนิธิฯ ก็ล่องไปด้วยดียิ่ง

คำที่ได้กล่าวไว้ว่า "ด้วยเคชพระบารมี" นี้ควรทราบดีกันแล้วว่ามีใช้ เพราะพระองค์ท่านมีกำเนิดเป็นพระราชธิดาของพระมหากษัตริย์เท่านั้น "พระบารมี" ของพระองค์ท่าน ในที่นี้ล้วนเกิดจากการที่ได้ทรงทพงานหนักทรงเอาพระทัยใส่ศึกษา และมีพระหัตถ์เขียนมาในพระราชภารกิจในฐานะองค์ประธาน ทรงสลับรับฟังและ ทรงพระราชดำริวินิจฉัยในเรื่องต่าง ๆ ตรงตามแนวของเรื่อง และทรงสนพระทัย ใน "งาน" หรือพระราชภารกิจที่ต้องทรงเกี่ยวข้องด้วยอย่างจริงจัง ดังนั้น จึง ย่อมทรงปราดเปรื่องและทรงบริหารงานทุกอย่าง หรือจะกล่าวว่าทุกมูลนิธิและทุก โครงการได้อย่างราบรื่นเรียบร้อย และก้าวหน้าไปและ "พระบารมี" ดังที่ว่านี้ จึงทำให้ผู้คนทั้งหลายมีความจงรักภักดี ที่มีเงินก็ยินดีเต็มใจทูลเกล้าฯถวายแรงปัญญาความคิดหรือแรงงาน หรือแม้บางท่านก็ถวายทั้งเงิน และถวายทั้งแรงงานด้วย

ด้วยเหตุนี้ จึงไม่น่าสงสัยเลยว่าเหตุใดโครงการที่ต้องใช้เงินมากอย่าง การก่อสร้างอุทยานในพื้นที่ 11 ไร่ จึงก้าวหน้ารวดเร็วไปอย่างน่าพอใจ ทั้งแก่ผู้ที่ได้ร่วม ถวายเงินและอย่างน่าภูมิใจแก่ผู้ที่มีโอกาสได้ร่วมปฏิบัติงานให้แก่มูลนิธิฯ

การก่อสร้างอาคารทรงไทยขนาดใหญ่นี้ ได้มีการเตรียมการ และมีการ พิจารณาหลักการ หลักเกณฑ์กันอย่างกว้างขวาง ก่อนที่จะลงมือก่อสร้าง มูลนิธิฯได้ แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการก่อสร้างเรือนไทยขึ้น โดยมี น.ต.กาธน สินธวานนท์ ซึ่ง องค์ประธานทรงไว้วางพระราชหฤทัยแต่งตั้งให้เป็น ผู้อำนวยการโครงการก่อสร้างอุทยานแล้วนั้นเป็นประธานอนุกรรมการ และมีกรรมการร่วมด้วยล้วนเป็นผู้ทรง คุณวุฒิมีชื่อเสียงทั้งในด้านก่อสร้างทั่วไปและในด้านสถาปัตยกรรมไทย เช่น ฆจจรรย์ ฤทัย ใจจงรัก, อาจารย์ภิญโญ สุวรรณคีรี, อาจารย์เสนอ นิลเดช และ ร.อ. กฤษณา อรุณวงศ์ ๕ อยุธยา

การประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารทรงไทยซึ่งจะใช้เป็นพิพิธภัณฑสถานและ หอสมุดนี้คณะอนุกรรมการก่อสร้างได้หาข้อมูลที่จะจัดให้เป็นไปตามแบบประเพณีอย่าง ถูกต้อง สมบูรณ์และเหมาะสมแก่เวลาที่จะเสด็จมาทรงประกอบพิธีด้วย ดังนั้น ตาม กำหนดการจึงแบ่งเป็น 2 ภาค

ภาคแรก มีการทำพิธีบวงสรวงสังเวศเทพยดาตามประเพณีทางพราหมณ์ และพุทธมูลนิธิฯได้เชิญ นายเปล่ง ที่นกลั่นธูป ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านพิธีกรรม มา เป็นเจ้าหน้าที่.

ภาคที่สอง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จมา ทรงวางศิลาฤกษ์ ณ มณฑลพิธี ซึ่งคณะกรรมการจัดงานได้เตรียมบริเวณ และสถานที่ ไว้เรียบร้อยแล้ว

พิพิธภัณฑ์และหอสมุดพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์ประธานมูลนิธิฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงวางศิลาฤกษ์อาคารทรงไทยแล้วคณะกรรมการก่อสร้างเรือนไทย ก็ได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารตามปฏิบัติงานและตามยอดเงินที่มีอยู่

อาคารทรงไทย ซึ่งรองศาสตราจารย์ฤทัย ใจจงรัก ออกแบบไว้ นั้น เป็นเรือนไทยภาคกลาง ขนาด 5 หลัง กำหนดก่อสร้างตามแบบประเพณีไทย เพื่อให้เป็นแบบอย่างสำหรับอนุชนศึกษาลักษณะบ้านไทยสมัยรัตนโกสินทร์ได้ด้วย อย่างไรก็ตาม การก่อสร้างเรือนไทยกลุ่มนี้ ขนาดของเรือนใหญ่กว่าบ้านที่อยู่อาศัย เพราะมีวัตถุประสงค์จะใช้เป็นพิพิธภัณฑ์และหอสมุด ต้องต้อนรับผู้ที่จะเข้ามาชมและใช้บริการจำนวนมาก ดังนั้นนอกจากขนาดใหญ่กว่าบ้านไทยทั่วไปแล้ว ก็ยังต้องดัดแปลงประยุกต์วิธีการทางวิศวกรรมสมัยใหม่เข้ามาช่วยบ้างเท่าที่จำเป็น เป็นต้นว่าปูพื้นกระเบื้องใต้ถุนแทนที่จะเป็นดินตามลักษณะบ้านทรงไทยใต้ถุนสูงทั่วไป ส่วนเรือนไทยหลังที่สร้างเป็นหอสมุดนั้น ก็นำเอาลักษณะการก่อสร้างหอไตรสมัยโบราณ ซึ่งเป็นรากฐานของห้องสมุดในสมัยปัจจุบันมาใช้ กล่าวคือ สร้างอาคารมีเสาหล่อไว้ใต้น้ำ และเพื่อให้แข็งแรงพอรับน้ำหนักหนังสือและคนจำนวนมากได้ ก็ได้หล่อคอนกรีตที่โคนเสาด้วย ที่ดัดแปลงต่างไปจากหอไตร คือ ทางเดินยาวเชื่อมจากหอสมุดกับพิพิธภัณฑ์ ทั้งนี้ก็เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการก่อสร้างอาคารทรงไทยหลังนี้ เพื่อประโยชน์ของประชาชน

ในที่สุด เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2527 การก่อสร้างเรือนไทยทั้ง 5 หลัง ก็เสร็จพร้อมทั้งการทาสีและติดตั้งระบบไฟฟ้า เป็นเงินค่าก่อสร้างรวมทั้งสิ้น 6,200,000 บาท (หกล้านสองแสนบาทถ้วน)

เมื่อก่อสร้างเรือนไทยเสร็จแล้ว ได้มีการจัดสร้างครุภัณฑ์จำพวกตู้และโต๊ะต่างๆ เพื่อจัดพิพิธภัณฑ์และหอสมุดให้เปิดบริการได้ ครุภัณฑ์สำหรับห้องสมุด มีมูลค่า 800,000 บาท (แปดแสนบาทถ้วน) และครุภัณฑ์สำหรับจัดพิพิธภัณฑ์ในระยะเริ่มแรกเป็นเงินประมาณ 90,000 บาท (เก้าหมื่นบาทถ้วน)

เรือนไทยส่วนที่จัดเป็นพิพิธภัณฑ์นั้น จัดเป็นพิพิธภัณฑ์แบบชาติพันธุ์วิทยา แสดงความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เรือนไทยแปดหลังกลางเป็นเรือนประธานจัดเป็นพิพิธภัณฑ์แสดงศิลปวัตถุที่เป็นที่นิยมนสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเฉพาะสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เช่น เครื่องถ้วยเบญจรงค์ เครื่องใช้ประจำบ้าน เช่น หินบดยา เครื่องใช้ประเภทโลหะ เช่น ขันสาคร และมีตู้หุ่นวรรณคดีตามบทพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เรื่อง สังข์ทอง อิเหนา ฝีมือ จักรพันธ์ โปษยะกฤษณ์ และตัวหุ่นกระบอก

ของเก่าที่นางสาวร่าย ช่วยสมบุรณ์ ศิลปินเปิดหุ่นชาวสมุทรสงครามซึ่งอายุถึง 94 ปีแล้ว ทูลเกล้าฯถวายองค์ประธาน 27 ตัว นอกจากนั้น ยังมีหัวโขนในวรรณคดีรามเกียรติ์ ท่านผู้หญิงดุขฎิ มาลากุล ถวาย 3 หัว และคุณหญิงยศวดี อัมพรไพศาล คหบดีตานี้ ชาวสมุทรสงคราม กับ ธนาคารเอเชีย บริจาคเงินให้จัดทำขึ้นอีกจำนวนหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้

ในพิพิธภัณฑ์นี้ คณะกรรมการมูลนิธิได้มีมติให้จัดสร้างพระบรมรูปปั้นครึ่งพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยประดิษฐานไว้ สำหรับเป็นที่สักการบูชา ด้วย

ส่วนเรือนไทยอีกสองหลังที่เป็นปีกซ้ายปีกขวานั้น ทางขวา จัดเป็นห้องของผู้ชายไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีอาวูธ ไล่ เบน และเครื่องใช้สำหรับผู้ชาย เช่น อุปกรณ์เขียนอ่าน พระพุทธรูปบูชา กุบข้าง จากลายจีน

เรือนไทยปีกซ้าย จัดเป็นห้องฝ่ายหญิง มีเตียงนอน เครื่องเย็บปักถักร้อย เครื่องสำหรับถักด้าย ผ้า คันฉ่อง จากลายปัก ทานองเดียวกัน คาบรยายในขุนช้างขุนแผนที่ว่า

"ม่านนี้ฝีมือวันทองทำ

จาได้ไม่ผิดนัยน์ตาพี่

เส้นไหมมันเขียนเนบเนียนดี

สิ้นฝีมือแล้วแต่นางเดียว"

สิ่งของต่าง ๆ ที่จัดไว้ในพิพิธภัณฑ์นั้น ส่วนใหญ่เป็นสิ่งของที่มีผู้บริจาค เช่น พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ บริจาคหมอน้ำลายใบเทศ คุณหญิงอ้อมบุญ สิ่งหลกะบริจาค ถ้วยลายน้ำทอง ลายใบเทศ คุณหญิงบุบผา หิรัณยษริติ บริจาค จานเชิงเคลือบลายใบเทศ ซึ่งลายใบเทศนี้ เป็นลายศิลปะที่เกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยหม่อมหลวงแจ่ม กุญชร บริจาค ไล่ - เบน ท่านผู้หญิงดุขฎิ มาลากุล บริจาค หัวโขนขนาดเล็ก 3 หัว ท่านหญิงฉัตรสุดา วงศ์ทองศรี บริจาค จานเชิง 2 ใบ กระโถน หม้อคุณหญิงวิระยา ชวกุล บริจาค จานเชิง ขามฝูและขามไม่มีฝู รวม 6 ใบ นายชูชีพ ศิลปิน บริจาคขอสามสาย พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล บริจาค หนังสือ 2 ก็น เจ้าอาวาสวัดเพชรสมุทรวรวิหาร บริจาค กุบหลังข้าง ขันสาคร จากไม้ลายจีนพระครูสมุทรธีรคุณลายคราม ป้าน้ำชา ถ้วยน้ำชาลายคราม 1 ชุด (3 ก็น) ตะลุ่มมุก 1 ใบ นายสง่า เพชรนารายณ์ บริจาค ขามเบญจรงค์ลายเทพนมรสิงห์ คุณหญิงกระจ่างศรีกัรติบุตร บริจาค ชุดเครื่องแป้ง ขันน้ำ พานรอง ฝอยลายครามลายผักชี โต๊ะทองเหลือง

ม.ร.ว.รสนิน คัคฌางค์ ปรึกษา ครุฑจับนาคน้ำแกะสลัก (ตราประจำพระองค์
รัชกาลที่ 2) ฯลฯ

สิ่งของเหล่านี้ ส่วนหนึ่ง ม.ล.แจ่ม มาลากุล ประธานอนุกรรมการจัด
หาสิ่งของเข้าพิพิธภัณฑ์ได้ไปติดต่อขอไว้ และอีกส่วนหนึ่ง ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค
เป็นผู้ติดต่อขอรับบริจาค และท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค รับมอบหมายจากคณะกรรมการ
การดำเนินงานของมูลนิธิฯ ให้ เป็นประธานฝ่ายจัดพิพิธภัณฑ์

นอกจากการจัดในตัวเรือนไทยดังกล่าวแล้ว ที่ฐานเรือนตรงกลางได้ก่อ
สร้างเป็นช่องว่างไว้สำหรับปลูกไม้ยืนต้น มูลนิธิฯได้รับความร่วมมือจากนายวุฒินันท์
พงศ์อารยะ ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาคราม ขอรับบริจาคต้นพิกุลขนาดใหญ่ชะลอม
มาปลูกไว้ และดูแลรักษาเป็นอย่างดี ช่วยทำให้บริเวณชานกลางเรือนมีความงดงาม
มาก และยิ่งมีความงดงามเพิ่มขึ้น เมื่อประกอบกับการจัดแต่งชานเรือนบริเวณนี้ด้วย
กระถางไม้ตัด กระถางไม้ดอกอ่างบัว ท่านเองเดียวกับลักษณะเรือนไทยของขุนช้าง
ในวรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
ตอนขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง ที่ว่า

โจนลงกลางนอกชานร้านดอกไม้
ของขุนช้างปลูกไว้อยู่คาชาน
รวยรสเกสรเมื่อค่อยคืน
ขึ้นขึ้นลมชายสบายใจ

ในการจัดพิพิธภัณฑ์นี้ ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค ซึ่งรับเป็นผู้จัด มีความ
เห็นว่า เพื่อให้เห็นลักษณะความเป็นอยู่แบบไทยให้ครบสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะจัดแสดง ได้
ควรจัดแสดงลักษณะครัวและห้องน้ำไว้ด้วย และถ้าเป็นไปได้ก็ควรมีส่วนที่แสดงการ
ทำศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านด้วย

จึงคัดแปลงพื้นที่ส่วนใต้ถุนเรือนไทยด้านบันได ทางขึ้นหอสมุดสำหรับจัด
เป็นครัวและห้องน้ำ ในครัวมีถ้วยโอชาม เต่าแบบเชิงกราน กระต่ายขูดมะพร้าว
ไม้หินสำหรับโม่แป้ง และเครื่องใช้อื่น ๆ ในครัวแสดงถึงการทำครัวแบบที่ตองนั่งกับ
พื้นและวงสำหรับอาหารที่แสดงว่าตองนั่งกินอาหารกับพื้นด้วยเช่นกัน

ข้าง ๆ ครัวนี้ จัดเป็นห้องน้ำ ความจริงคนไทยสมัยรัตนโกสินทร์ในระดับ
ชาวบ้านทั่ว ๆ ไปนั้นไม่มี "ห้องน้ำ" ต้อง "ไปทุ่ง" หรือเข้าไปขับถ่ายกันตาม
พุ่มไม้ในทุ่งหรือในป่า ห้องน้ำที่จัดไว้ นั้นจึงเป็นห้องน้ำของผู้คนในระดับสูง เช่น
ในรั้วในวัง หรือในบ้านผู้มีอันจะกิน

ครัวและห้องน้ำดังกล่าวนี้ ใช้ฝาพลาสติกประกบกันไว้ เพื่อให้ผู้ดูสามารถแลเห็นได้จากภายนอก

การจัดหาสิ่งของเข้าพิพิธภัณฑ์ ในระยะแรก ๆ ระหว่างที่เริ่มดำเนินการก่อสร้างอยู่นั้นได้มีความคิดว่า จะหาสิ่งของเครื่องใช้ส่วนพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย หรือสิ่งของร่วมสมัย แต่เนื่องจากแนวความคิดดังกล่าวเป็นเรื่องที่หาไปได้ยากมาก เพราะสิ่งของดังกล่าวย่อมจะมีอยู่กระจัดกระจายไปตามแหล่งเอกชน หรือที่ทราบแน่ชัด ก็จะมีอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ซึ่งมีกฎหมายกำกับห้ามการโอนมอบ หรือแม้แต่เคลื่อนย้ายออกนอกเขตก็จะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี และในการประชุมสามัญประจำปีสมัยหนึ่ง ได้มีการปรึกษาเกี่ยวกับการจัดหาสิ่งของเข้าพิพิธภัณฑ์พระพุทธเลิศหล้านภาลัยที่อัมพวานี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ก็ได้รับสั่งด้วยว่าไม่เป็นการเหมาะสมที่จะขอสิ่งของจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติมาไว้ที่พิพิธภัณฑ์พระพุทธเลิศหล้านภาลัยหรือหากสำคัญจริง ๆ ก็ควรจำลองแบบย่อขนาดลง และอธิบายไว้ให้ประชาชนทราบข้อมูลด้วย

ส่วนหอสมุดนั้น น.ต.เกษ สิ้นธวานนท์ รับมอบเป็นประธานจัด และนางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ รองประธานฯ เป็นผู้ดำเนินการจัด โดยได้เสนอให้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่จากหอสมุดแห่งชาติไปร่วมดำเนินการ และได้เสนอคณะกรรมการดำเนินงานของมูลนิธิฯ ให้มอบกิจการหอสมุดให้อยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร โดยเรียกชื่อว่า หอสมุดพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และจัดเป็นหอสมุดแห่งชาติสาขาจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งกรมศิลปากรได้รับไว้ในความดูแล และจัดหนังสือจำนวนหนึ่งที่เตรียมไว้สำหรับเปิดหอสมุดแห่งชาติประมาณ 4,000 เล่ม ให้เป็นหนังสือสำหรับหอสมุดพระพุทธเลิศหล้านภาลัยฯ และหนังสืออีกส่วนหนึ่ง จัดซื้อโดยเงินของมูลนิธิ นอกจากนี้หอสมุดแห่งชาติได้จัดส่งเจ้าหน้าที่นักภาษาโบราณ เดินทางไปสำรวจเอกสารโบราณตามวัดต่าง ๆ เพื่อขอรับบริจาคเข้าไว้ในหอสมุดแห่งชาติสาขาสุมทรสงคราม ซึ่งมีผู้ศรัทธาบริจาคจำนวนมาก

ในการจัดหอสมุด บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดของหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร ได้ร่วมมือดำเนินการทางวิชาการ โดยลงทะเบียนหนังสือ ทำบัตรรายการ จัดหมวดหมู่ และนำหนังสือจัดเข้าชั้น จัดทำบรรณานุกรม จัดทำหมายเลขประจำตัว และได้เสนอขออนุมัติมูลนิธิฯ จ้างบรรณารักษ์ระดับ 3 และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดระดับ 1 เพื่อเข้าปฏิบัติงานที่หอสมุดพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ตั้งแต่เดือนมกราคม 2527 โดยรับเงินเดือนในลักษณะลูกจ้างชั่วคราวจากมูลนิธิฯ จนกว่าทางราชการจะจัดสรรอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่และงบประมาณให้ได้ต่อไป

หอสมุดพระพุทธเลิศหล้านภาลัยนี้ ใช้พื้นที่เรือนไทย 1 หลัง มีเนื้อที่ 108 ตารางเมตร ซึ่งถ้าคำนวณตามลักษณะการก่อสร้างห้องสมุดโดยทั่วไปแล้ว นับว่าเป็นห้องสมุดที่มีขนาดเล็กมาก การก่อสร้างทำตามแบบประเพณีสร้าง "หอไตร" ในวัดต่าง ๆ ในสมัยโบราณ ซึ่งยังคงมีให้เห็นได้มากในภาคเหนือ ลักษณะดังกล่าวคือ การปลูกสร้างเรือนหรือ "หอ" ลงในน้ำ ซึ่งเข้าใจได้ว่าเป็นความฉลาดของบรรพบุรุษไทยที่จะปกป้องสรรพตาราวิชาการต่าง ๆ ในสมุดหนังสือ หรือใบลาน ไว้ให้พ้นจากภัยของผู้คน หรือแมลง เช่น มดปลวก และหากเกิดปัญหาอัคคีภัย ก็จะใช้น้ำดับได้โดยง่าย และน้ำยังส่งความเย็นไปรักษาสมุดหนังสือให้มีอายุยืนนานที่สุด พ้นจากความกรอบแห้ง เพราะแดดและความร้อนแผดเผาเป็นเสมือนการรักษาอุณหภูมิไว้คงที่ด้วย

โดยที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเอง ทรงเป็นกวีองค์ประมุขแห่งการกวีนิพนธ์ในแผ่นดิน ทรงอุปถัมภ์การกวีนิพนธ์นานาประการ ในยุคสมัยของพระองค์วรรณคดีทุกประเภทเจริญสูงสุด เป็นที่ประจักษ์และยอมรับนับถือว่าเป็น ยุคทองของวรรณคดีไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เช่นเดียวกับรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นยุคทองของวรรณคดีไทยสมัยอยุธยา ดังนั้น การจัดหอสมุดพระพุทธเลิศหล้านภาลัยนี้ จึงมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือรวบรวมบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทั้งที่เป็นสิ่งตีพิมพ์ และสิ่งไม่ตีพิมพ์และให้รวมผลงานของกวีและนักประพันธ์ร่วมสมัยไว้ด้วย กวีสำคัญในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (เมื่อยังทรงดำรงพระยศเป็นกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์), สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส (เมื่อดำรงพระยศเป็นกรมหมื่นนุชิตชิโนรส) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเดชาดิศร (เมื่อดำรงพระยศเป็นกรมหมื่นเดชอดิศร ต้นราชสกุล เดชาติวงศ์) พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (ต้นราชสกุล สนิทวงศ์) นายรินทร์ธิเบศร พระยาตรังคภูมิบาล สุนทรภู่ เป็นต้น

นอกจากนี้ ก็มีวัตถุประสงค์ให้รวบรวมหนังสือและบทความเกี่ยวกับพระองค์ท่านที่มีผู้แต่งขึ้นในสมัยต่อมา และในสมัยปัจจุบัน รวมทั้งมีหนังสือที่จะอ่านศึกษาหาความรู้ทั่วไปได้ตามควร รวมทั้งจะพยายามจัดหา วัสดุทัศนวิสัยที่เป็นประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้า เรื่องราวเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เช่น ภาพจิตรกรรม ภาพศิลปวัตถุภาพสถานที่ สถาปัตยกรรม หรือสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นในรัชสมัยตลอดจนภาพสำเนาจดหมาย เหตุที่ไม่สามารถจะจัดหาต้นฉบับจริงมาเก็บรักษาหรือรวบรวมไว้ได้

ในระยะแรกเปิด หอสมุดพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีหนังสือและสิ่งพิมพ์ ประมาณ 6,000 เล่ม หนังสือสมุดไทย 77 เล่ม ไบลาน 1,091 ผูก มีที่นั่งอ่านได้พร้อมกัน 32 ที่นั่ง ทั้งแบบนั่งโต๊ะเก้าอี้ และนั่งบนพื้น มีตั้งวางหนังสือแบบบ้านไทย

คณะกรรมการจัดห้องสมุดเสร็จเป็นส่วนใหญ่ในเดือนมกราคม 2528 และได้นำสมุดไทยไบลานที่ชาวจังหวัดสมุทรสงครามมอบให้ มาจัดแสดงไว้ด้วย และเมื่อชาวสมุทรสงครามและบุคคลที่มีโอกาสได้มาเยี่ยมชมห้องสมุดที่จัดไว้นี้ เห็นว่า ได้มีการนำสมุดไทยไบลานมาจัดแสดงโดยเหมาะสม ก็มีสวนจูงใจและน้อมนาศรัทธาของชาวสมุทรสงครามอื่น ๆ ให้นำสมุดไทยไบลานอันเป็นสมบัติทรัพย์สินทางปัญญา ที่ยังมีอยู่ในครอบครองของชาวสมุทรสงคราม ซึ่งนับว่าเป็นดินแดนที่ผู้คนมีความเป็นอยู่และมีฐานะทางเศรษฐกิจดีมาช้านาน มามอบให้แก่หอสมุดเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งมีผู้มอบหมายหนังสือตีพิมพ์เก่ามีอายุมากให้แก่หอสมุดพระพุทธเลิศหล้านภาลัยด้วย

ในระหว่าง พ.ศ. 2526 ถึง 2527 ขณะที่คณะกรรมการได้เร่งรัดการก่อสร้างอาคารให้เป็นพิพิธภัณฑสถานและหอสมุดนี้ พื้นที่ส่วนที่สี่ซึ่งจัดเป็นสวนพรรณไม้ในวรรณคดี ก็ได้รับการตกแต่ง และจัดปลูกพรรณไม้ต่าง ๆ เป็นต้นว่า ต้นลาตวน คัดเค้า สาวหยุด ไม้ มะสังยี่สูง กุหลาบเทศ บัว ไม้ตัดจาวกตะโกและช่อย สารภี พิกุล บุนนาค กระทิง เต่าร้างกรรณิการั กระดังงา สายหยุด ช่อนกลิ่นหรือช่อนชู มะลิ ปาหนันเข็ม จาปี จาปา โพธิ์ไทร มะขาม ทองหลาง ฯลฯ ก่อสร้างด้วยคอนกรีตหลังคามุงกระเบื้องสีเขียว ซึ่งรองศาสตราจารย์ภิญโญ สุวรรณคีรี สถาปนิกที่มีชื่อเสียงในการสร้างผลด้านสถาปัตยกรรมไทยเป็นผู้ออกแบบ และควบคุมการก่อสร้าง พร้อมกันนั้น ก็ได้มีการถมดินปรับพื้นที่ทำเขื่อนและทำน้ำเสร็จจุลวงไปด้วย

เมื่อกาลเวลาได้ล่วงมาถึงบัดนี้ ก็จะได้เห็นได้ว่างานของมูลนิธิฯ ตามโครงการก่อสร้างอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งได้แบ่งพื้นที่ก่อสร้างไว้เป็น 5 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง ลานจอดรถ ส่วนที่สอง โรงละครกลางแจ้ง ส่วนที่สาม เรือนไทยสำหรับจัดเป็นพิพิธภัณฑสถานและหอสมุด ส่วนที่สี่ สวนพรรณไม้ในวรรณคดี และส่วนที่ห้า ศาลาอเนกประสงค์และพื้นที่ริมน้ำสำหรับชุมนุมค้าขายเพื่อให้เป็นศูนย์เกษตรและหัตถกรรม ก็สำเร็จจุลวงไปครบร้อยเปอร์เซ็นต์แล้ว ในพุทธศักราช 2528 นี้ โดยพระราชบริหารของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งก็ด้วยความปลอบปล้ำมิตินิยมสโมสรสมานสู่คณะกรรมการดำเนินการ และท่านผู้เกี่ยวข้องซึ่งได้อุทิศตนเสียสละกำลังกายและกำลังทรัพย์ร่วมแรงร่วมใจกันช่วยงานสำเร็จ และดังนั้น จังหวัดสมุทรสงครามก็มีสถานที่สำคัญเกิดขึ้นเป็นสมบัติของท้องถิ่นซึ่งมีคุณค่าในด้านการศึกษาประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จะเกื้อกานวยประโยชน์แก่มหาชน คือ "อุทยาน

พระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย" ในพื้นที่ 11 ไร่ ของ วัดอัมพวันเจติยาราม ในเขตอำเภออัมพวา สมควรจะกล่าวได้ด้วยว่า เป็นที่น่าเสียดายที่พระราชสมุทรมเหธี อดีตเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ริเริ่มโครงการนี้ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2526 ก่อนที่การก่อสร้างอุทยานจะเสร็จครบถ้วนถึงกระนั้นก็เชื่อว่า ดวงวิญญาณของท่านในสุคติภพจะปลาบปลื้มและชื่นชมโสมนัสในผลสำเร็จของโครงการ ซึ่งพระองค์เจ้าท่านนั้นได้ติดตามความคืบหน้ามาโดยตลอดนับแต่เริ่มก่อตั้งมูลนิธิฯ เริ่มก่อสร้างอุทยานจนถึงวันที่ท่านมรณภาพ ซึ่งงานของอุทยานก็ดำเนินไปด้วยดีตลอดมา และพระองค์เจ้า พระราชสมุทรมเหธี ผู้บุกเบิกกิจการอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ฯ แห่งนี้ ก็ได้รับพระมหากรุณาในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิงศพพระองค์เจ้า ณ วัดอัมพวันเจติยาราม เมื่อ พ.ศ. 2527 ด้วย

พิธีเปิดพิพิธภัณฑ์และหอสมุดพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

เมื่อการก่อสร้างอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เสร็จลุล่วงไปตามโครงการของมูลนิธิฯ ตั้งนี้แล้ว คณะกรรมการดำเนินงาน จึงดำริและเห็นควรจัดพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์และหอสมุดตลอดจนบริเวณอุทยานให้ประชาชนได้เข้าใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์

ในการจัดงานพิธีในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2528 นั้น คณะกรรมการดำเนินงานโดยพระราชบัญชาและอนุมติของสมเด็จพระองค์ประธานได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น เพื่อจัดเตรียมงานคณะหนึ่ง ประกอบด้วย

ที่ปรึกษา หม่อมหลวงแจ่ม กุญชร และ ท่านผู้หญิง ศุภณี มาลากุล

ประธานคณะกรรมการ ม.ล.ปิ่น มาลากุล

รองประธานคณะกรรมการ ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค นาวาอากาศตรี ก้าธน์ สีนหวานนท์ อธิบดีกรมศิลปากร (นายทวิศักดิ์ เสนาณรงค์)

เลขานุการ นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ

กาหนดการ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนิน ทรงประกอบพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์และหอสมุดพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ณ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
อำเภออัมพวา

จังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2528

การเปิดอุทยานให้ประชาชนเข้าชม

ภายหลังพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์และหอสมุดพระพุทธเลิศหล้านภาลัยฯ ผ่านไปแล้ว ในวันที่ 1 มีนาคม พุทธศักราช 2528 มูลนิธิฯ โดยรับพระราชบัญชาในสมเด็จพระองค์ประธาน ก็ได้เปิดอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ให้ประชาชนจากจังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดใกล้เคียงและกรุงเทพมหานคร เข้าชม และใช้บริการได้โดยได้กำหนดระเบียบปฏิบัติไว้ ดังนี้

วันเวลาเปิด - ปิดอุทยาน

เปิด วันพุธ - วันอาทิตย์ ระหว่างเวลา 9.00 - 18.00 น.

ปิด วันจันทร์ - อังคาร

พิพิธภัณฑ์และห้องสมุด เปิดให้เข้าชมได้ระหว่างเวลา 9.00-16.30 น.

ค่าบำรุง ผ่านเข้าอุทยานโดยไม่ชมพิพิธภัณฑ์และหอสมุด

ผู้ใหญ่คนละ 10 บาท

เด็กคนละ 5 บาท

ผ่านเข้าอุทยานและชมพิพิธภัณฑ์หอสมุดด้วย

ผู้ใหญ่คนละ 20 บาท

เด็กคนละ 10 บาท

ภิกษุสามเณรไม่เก็บค่าบำรุง

การเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังอุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ที่วัดอัมพวันเจติยาราม อําเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงครามนั้น ไปได้สะดวกมาก ถ้าไปโดยรถประจำทาง มีรถขนส่งสายใต้ ค่าโดยสารคนละ 20 บาท ไปถึงตัวเมืองแล้วต่อรถประจำทางที่ตลาด ถ้าไปโดยรถยนต์นั่งส่วนตัวไปตามถนนสายธนบุรี ปากท่อ หรือทางหลวงสายนครปฐม ราชบุรี ก็ได้ ถ้าเดินทางในฤดูแล้งและฤดูหนาว ก็จะได้ถือโอกาสชม นาเกลือ นากุ้ง อันสวยงามสองข้างทางไปด้วย ซึ่งบางวันอาจได้ชมนกฝูงใหญ่ น้บร่อยบินว่อนลงบนนาทุ่งอย่างน่าชม เมื่อไปถึงทางแยกเข้าจังหวัดสมุทรสงครามแล้วไปตามถนนเข้าสู่ตัวเมืองซึ่งมีสายเดี่ยว และทางจังหวัดสมุทรสงครามได้จัดทำป้ายนำทางไว้โดยตลอดจากทางเข้าจังหวัด ผ่านตลาด ผ่านวัดเพชรสมุทระฯ ผ่านศาลากลางจังหวัดไปจนถึงทางแยกถนนสายแม่กลอง- บางนกแขวก จะมีป้ายนำทางต้อนรับท่านเข้าสู่อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยฯ จนถึงวัดอัมพวันเจติยารามหากท่านจะแวะถวายสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งประดิษฐาน อยู่ ณ ลานต้นจันทร์ ด้านขวาของพระอุโบสถ เพื่อ

แสดงกตเวทิตาธรรมตามลักษณะไทย ก็จะได้ชมสถานที่อันมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติ คือที่พระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยด้วย และต่อจากนั้นท่านก็จะ ไปถึงอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในระยะที่สายตามองเห็น ห่างวัดอัมพวันเจติยารามในเวลาเพียง 3 นาทีก็ถึง

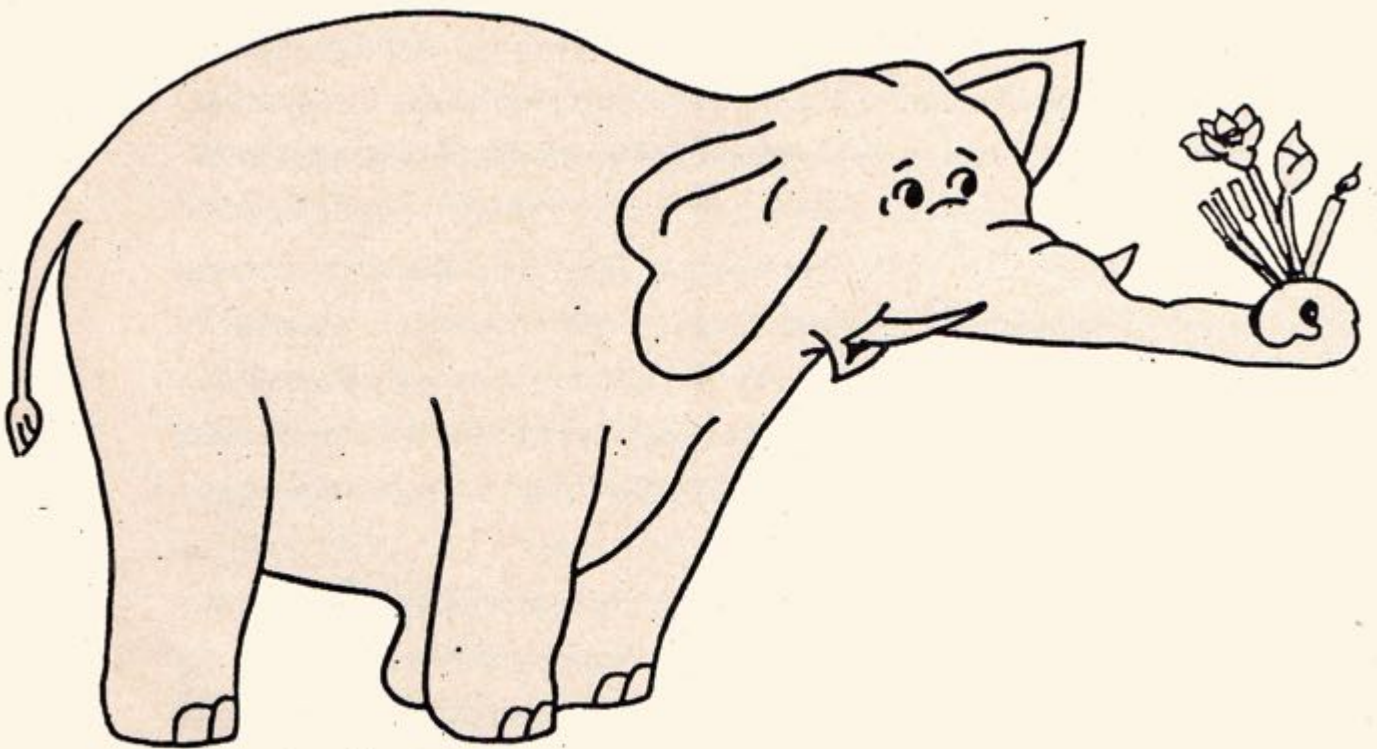
เมื่อนาท่านผู้อ่านให้ได้ประจักษ์ในพระราชภารกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์ประธานคณะกรรมการมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถึงบรรทัดนี้แล้วก็จะเห็นได้ว่าด้วยพระปรีชาสามารถด้วยพระราชจริยาวัตรอันงดงาม ด้วยพระราชวิริยะอุตสาหะ และด้วยพระราชปณิธานในพระองค์ท่าน พื้นที่ 11 ไร่ที่พระคุณเจ้าพระราชสมุทรมณีอดีตเจ้าอาวาสวัดอัมพวันเจติยาราม ได้มอบให้มูลนิธิดำเนินการสร้างอนุสรณ์สถาน เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยนั้นก็ได้กลายเป็นอุทยานอันงดงามเป็นที่รวมศรัทธาอันเต็มเปี่ยมจากผู้จงรักภักดีที่ร่วมเป็นกรรมการ และจากประชาชน ซึ่งได้ร่วมกันถวายแรงงาน แรงความคิด แรงทรัพย์ งานก่อสร้างอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์จึงสำเร็จลุล่วงไปในส่วนใหญ่ ตามเป้าหมายและเปิดให้ประชาชนเข้าเยี่ยมชมได้ ใน พ.ศ. 2528

อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์นี้เมื่อดำเนินการเต็มตามโครงการทุกประการแล้ว นอกจากจะเป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยผู้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าฯ แก่ปวงชนชาวไทยแล้ว ยังจะเป็นสถานที่อำนวยความสะดวกแก่มหาชนกล่าวคือ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคล เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจของคนไทยและชาวต่างประเทศ ตลอดจนเป็นแหล่งส่งเสริมอาชีพของชาวชนบท โดยเฉพาะเกษตรกร โดยจัดเป็นศูนย์กลางจำหน่ายเผยแพร่พืชผลทางเกษตรกรรม และผลผลิตพื้นเมืองอันจะอำนวยความสะดวกทั้งเป็นอเนกประการ ซึ่งในขณะนี้ มูลนิธิฯ ได้ดำเนินการได้ผลตามวัตถุประสงค์เหล่านี้แล้ว

แม้ว่าโครงการก่อสร้างอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ฯ ของมูลนิธิจะลุล่วงไปตามพระราชปณิธานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีแล้ว ใน พ.ศ. 2528 พระองค์ท่านก็ยังทรงบำเพ็ญพระราชกิจบริหารและดำเนินงานของมูลนิธิในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป เป็นต้นว่า โปรดฯ ให้จัดโครงการทางวิชาการ และการสืบทอดงานศิลปะ มูลนิธิฯ ได้สนองพระราชดำริ โดยจัดโครงการ ให้ทุนวิจัย เรื่องเกี่ยวกับ

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และโครงการฝึกอบรมนาฏศิลป์ดนตรีแก่
 เยาวชนในจังหวัดสมุทรสงคราม และให้ทุนการศึกษานาฏศิลป์แก่นักเรียนสมุทร
 สงครามให้เข้าเรียนในวิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยได้รับความร่วมมือจากกรมศิลปากรรับ
 นักเรียนดังกล่าวเป็นกรณีพิเศษ โครงการประกวดดนตรีไทย โครงการดังกล่าวนี้ได้
 ดำเนินการอยู่ตลอดมาจนถึงปัจจุบันตามพระราชดำริ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ
 และประชาชนชาวไทย ดังเราท่านทั้งหลายได้ประจักษ์อยู่ทั่วกันแล้ว นับว่าเป็นพระ
 มหากรุณาธิคุณล้นเกล้าหาที่สุดมิได้

คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ

❧ ความทรงจำ ❧

ข้าพเจ้าได้เดินทางมารับมอบหมายหน้าที่การงาน ณ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2533 ทราบว่าจังหวัดนี้มีขนาดเล็กกระทัดรัด มี 3 อำเภอ พื้นที่ของแต่ละอำเภอก็มีไม่มาก ประชากรมีเพียง 2 แสนคนเศษ ได้แต่คิดอยู่ในใจว่า คงเป็นเพราะอายุมากแล้ว จึงให้มาทำงานที่ไม่มากมายอะไรนัก แต่เมื่อได้รับหน้าที่แล้ว ก็ต้องทำงานให้เต็มฝีมือ ว่าง ๆ ก็ออกสำรวจว่า จะเริ่มทำอะไรให้เป็นประโยชน์กับจังหวัดนี้ดี ดู ๆ ไปแล้วก็ยังมีงานอีกมากมายที่รออยู่ ต่อมาอีกสองเดือนเศษ ก็ทราบว่า กรมการศึกษาออกโรงเรียน มีโครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี วโรกาสที่เจริญพระชนมายุ 36 พรรษา ในปีพุทธศักราช 2534 โดยหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนตลอดจนประชาชนทั่วประเทศ ร่วมกันจัดสร้างถวาย ในครั้งแรกมีจังหวัดต่าง ๆ แสดงความจำนงที่จะจัดสร้างไว้ 37 แห่ง แต่ไม่มีชื่อของจังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อเป็นเช่นนี้จึงได้ปรึกษากับผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ฯ พร้อมด้วยอาจารย์สุจินต์ กลัดประสิทธิ์ เป็นการภายในว่าห้องสมุดประชาชนอำเภอบางคนทีนั้นยังไม่มี น่าที่จะทำการสร้างแต่มีเวลาจำกัดเพียงเดือนเศษ ที่จะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นถึง 2 เรื่องใหญ่ ๆ ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของกรมการศึกษาออกโรงเรียน คือ

1 จะต้องหาสถานที่ก่อสร้าง ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ชุมชน และเมื่อก่อสร้างเสร็จแล้วต้องดูแลเป็นสง่าพร้อมทั้งมีผู้มาใช้บริการมาก ๆ

2 จะต้องหาผู้ร่วมบริจาคเงินประมาณ 1.5 ล้านบาท เพื่อสมทบกับเงินงบประมาณของกรมที่จัดตั้งไว้ให้เพียง 1.5 ล้านบาท

ซึ่งก็ควรจะลองดู ถ้าทำไม่ได้ก็ไม่เป็นไร แต่เมื่อคิดดูแล้วน่าจะทำได้ จากประสบการณ์ที่ผ่านมาในระหว่างที่เป็นผู้บริหารศูนย์ฯ 9 ปีเศษ ก็เคยดำเนินการหาผู้บริจาคเงินสมทบก่อสร้างห้องสมุดประชาชนอำเภอมาแล้วหลายแห่งด้วยกัน คือ

1 ห้องสมุดประชาชนอำเภออู่ทอง	จังหวัดสุพรรณบุรี
2 ห้องสมุดประชาชนอำเภอสามชูก	จังหวัดสุพรรณบุรี
3 ห้องสมุดประชาชนอำเภอเดิมบางนางบวช	จังหวัดสุพรรณบุรี
4 ห้องสมุดประชาชนอำเภอหนองหญ้าไซ	จังหวัดสุพรรณบุรี
5 ห้องสมุดประชาชนอำเภอศรีประจันต์	จังหวัดสุพรรณบุรี
6 ห้องสมุดประชาชนอำเภอบ้านไร่	จังหวัดอุทัยธานี

ห้องสมุดแต่ละแห่งดังกล่าว หาเงินสมทบไม่เกิน 200,000 บาท แต่คราวนี้ต้องหา

เงินถึง 1.5 ล้านบาทเศษ จังหวัดแห่งนี้ก็เพิ่งมาอยู่ใหม่ ที่ดินก็ต้องหา เวลาที่จำกัด นำหน้าใจอยู่ไม่น้อย แต่ถึงอย่างไรก็ต้องลองดู และที่สำคัญ ห้องสมุดประชาชนที่จะสร้างนี้นาม "เฉลิมราชกุมารี" ซึ่งเป็นนามมหามงคลยิ่งนัก คงสำเร็จแน่

อันดับแรกกรรมามีเงื่อนไขว่า ภายในวันที่ 10 เมษายน 2534 จะต้องหาเงินได้ไม่น้อยกว่า 8 แสนบาท จึงได้ปรึกษากับศึกษาธิการอำเภอบางคนทีในขณะนั้น คือ นายสมชัย ศิริธัญญารัตน์ ว่า จะเริ่มไปหาเงินที่ไหนดี ท่านศึกษาฯ จึงชวนข้าพเจ้าไปวัดเจริญสุขารามตำบลบางนกแขวก จำได้ว่า เย็นนั้นเป็นวันพฤหัสบดี ที่ 21 กุมภาพันธ์ 2534 เวลา 17:30 น. ได้พบพระคุณเจ้า พระครูประจิตสุตญาณ (บัดนี้ท่านได้มรณภาพแล้ว) ที่บริเวณหน้ากุฏิของท่าน ขณะนั้นท่านกำลังกวาดลานหน้ากุฏิอยู่ ท่านศึกษาฯ แนะนำให้หลวงพ่อบอกว่า ข้าพเจ้าคือผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกรงเรียนฯ คนใหม่มากราบหมัสการหลวงพ่อบอกเพื่อขอให้ท่านบริจาคเงินสมทบเพื่อสร้างห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" ซึ่งท่านก็เห็นความสำคัญของห้องสมุดประชาชน จึงบอกว่า "ตกลงฉันจะบริจาคให้ตามที่ขอมา" (ห้าแสนบาท) เมื่อเป็นเช่นนั้น ข้าพเจ้าจึงคิดว่า ห้องสมุดประชาชนแห่งนี้ต้องสร้างเสร็จแน่นอนเพราะนอกจากพระครูประจิตสุตญาณแล้ว ก็ยังมีท่าน ดร.กษมา วรวรรณ ฌ อยู่ธยา รองอธิบดีกรมการศึกษาออกรงเรียน ได้กรุณาจัดสรรเงินจาก บริษัทยูไนเต็ดเม็กซ์ซินเนอร์ จำกัด จำนวน 3 แสนบาท ให้อีก จึงยังขาดเงินอยู่อีกประมาณ 7 แสนบาท ซึ่งค่อย ๆ หากก็คงจะพอได้ ปัญหาที่เหลือแต่เรื่องสถานที่

ต่อมาในเวลาไล่เลี่ยกัน ท่าน พระปลัดชัยพุกษ์ ถาวร เจ้าอาวาสวัดเกาะใหญ่ ก็อนุญาตให้สร้างห้องสมุดประชาชน บนที่ดินของวัด บริเวณหน้าวัดเกาะใหญ่ ซึ่งทั้งนี้ก็เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากเจ้าคณะอำเภอบางคนที พระครูสมุทรภวิ เจ้าอาวาสวัดกลางเหนือ ได้ช่วยรับเป็นผู้ประสานกับเจ้าอาวาสวัดเกาะใหญ่ โดยให้เหตุผลถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องขอใช้สถานที่ในการก่อสร้างห้องสมุดฯ เพราะเป็นสถานที่ที่เหมาะสมและสวยงามมากอยู่ติดกับถนน (แม่กลอง-บางนกแขวก) และอยู่ใกล้ชุมชน ขณะเดียวกันก็ยังมีบุคคลอีกท่านหนึ่งที่ทำให้ความสนับสนุนอย่างดียิ่ง คือ อาจารย์ประคอง มีคง อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดเกาะใหญ่ แม้ว่าเมื่อสร้างห้องสมุดเสร็จแล้ว ตัวอาคารห้องสมุดจะยังโรงเรียนก็ตาม ท่านก็ยังให้ความเอื้อเฟื้อตลอดมา

ในที่สุด เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2534 นายวิธาน สุวรรณทัต ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงครามรับพระราชทานคำจารึกแผ่นศิลา ประกาศพิธีวางศิลาฤกษ์ ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์ ณ ศาลาศิลาถวัลย์ สวนจิตรลดา และได้ทำพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อ

วันที่ 26 กันยายน 2534 หลังจากนั้นก็เริ่มดำเนินการก่อสร้างห้องสมุดฯ ซึ่งคาดว่าจะสร้างแล้วเสร็จภายในเดือนมกราคม 2535

เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2534 เป็นวันที่ดีใจมากที่สุด เพราะได้รับหนังสือจากสำนักราชเลขาธิการแจ้งให้ทราบว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับเชิญเสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" ในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2535 นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่พสกนิกรชาวสมุทรสงครามเป็นที่ยิ่ง

ในขณะที่ข้าพเจ้าได้ทราบข่าวดีเป็นล้นพ้นก็อดที่จะสะท้อนใจ ระลึกถึงท่านพระครูประจิตสุตญาณ ไม่ได้ เพราะท่านเปรียบประดุจศิลาแผ่นแรกแห่งการเริ่มต้นของการก่อสร้างห้องสมุดในครั้งนี้ นอกจากท่านจะบริจาคเงินเพื่อการก่อสร้าง 5 แสนบาทแล้ว ก็ยังบริจาคเพิ่มอีก 5 หมื่นบาท เพื่อจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด เสียงของพระครูท่านยังก้องอยู่ในความทรงจำของข้าพเจ้าอยู่เสมอ "ฉันจะคอยเตรียมตัวเพื่อรอรับเสด็จ และอยากจะได้เห็นห้องสมุด "เฉลิมราชกุมารี" เร็ว ๆ" แต่อนิจจา พระคุณท่านได้จากพวกเราไปแล้วหากดวงวิญญาณมีจริง ขอให้ท่านได้โปรดรับรู้ไว้ด้วยว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่ท่านหวังและตั้งใจได้สัมฤทธิ์ผลแล้วสมความปรารถนา ขอเชิญท่านได้ร่วมกิตติยินดีกับพวกเราในพิธีเปิดด้วย

โอกาสนี้ ข้าพเจ้าขอเชิญชวนทุกท่านพร้อมใจกันส่งพลังจิตแห่งผลบุญกุศลถวายพระครูประจิตสุตญาณ ขอให้ดวงวิญญาณของท่านไปสู่สุคติและสถิตย์อยู่ในสรวงสวรรค์ด้วยเทอญ

เหลือเวลาอีกไม่นานแล้ว เพียงแค่ไม่ถึงเดือนที่จะจัดเตรียมงาน แต่จะอย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการฯ และผู้ดำเนินงานทุกคน ก็ต้องให้ความพร้อมในการจัดเตรียมงานให้มากที่สุด เพราะเป็นครั้งหนึ่งในชีวิตที่ได้มีโอกาสจัดเตรียมงานเพื่อรับเสด็จฯ และเป็นความสำเร็จของผลงานที่สร้างให้กับชาวสมุทรสงครามทุกคน

ท้ายที่สุดนี้ ข้าพเจ้าก็ต้องขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจ ในการจัดสร้างห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อาทิ เกือบบางคนก็ โดยเฉพาะคุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ และท่านอื่น ๆ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการส่งบทความเพื่อจัดทำหนังสือที่ระลึกฉบับนี้ วันแห่งการรอคอยใกล้เข้ามาทุกทีแล้ว 22 กุมภาพันธ์ 2535 วันแห่งความภาคภูมิใจที่จะจดจำ และจะเป็น... ความทรงจำที่มีลืมเลือน..

ประชุม พลเดช

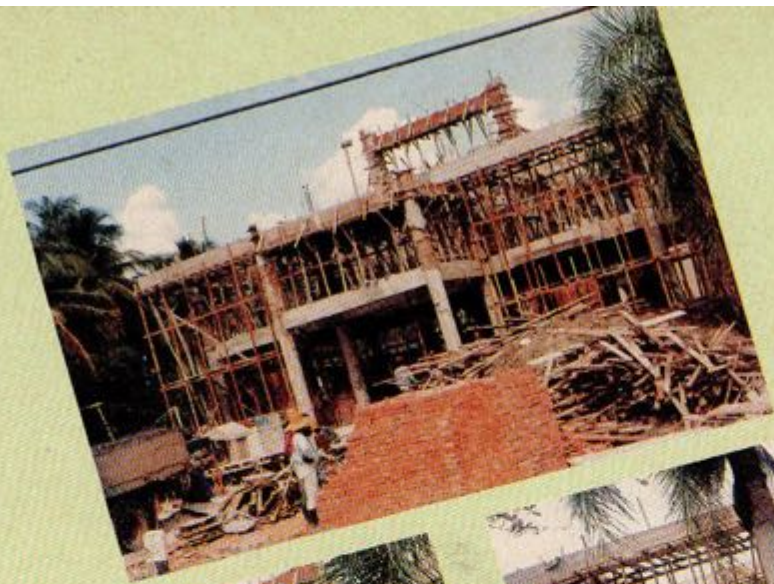
21 มกราคม 2535

พระครูประสิทธิ์ (ผู้ตรวจการ) มอบเงินบริจาค (ค่าเช่าที่ดิน) ให้แก่ผู้ (เจ้าอาวาส) แห่งวัด (วัด) "เฉลิมราชกุมารี"

พิธีวางศิลาฤกษ์ (วัด) "เฉลิมราชกุมารี" ตำบลบางคันทิ
วันพฤหัสบดี ที่ 26 กันยายน 2534

กิจกรรมตามกำแพงหน้า การดำเนินงานภาคใต้จังหวัดภูเก็ต "เขตเมืองภูเก็ต" ๙๙
อำเภอเมืองภูเก็ต

ดร. กานมา (ดร.จรรณณ อัญญา
 รองอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน
 เข้าพบนายจิราภ คุรุธรรมทัต
 ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2535

เข้าเยี่ยมชมภายในศาลากลางจังหวัดสมุทรสงคราม “เฉลิมราชกุมารี” (อำเภอบางคนที)

ร่วมประชุมวางแผนการจัดการจัดเตรียมงานพิธีเปิดห้องสมุด “เฉลิมราชกุมารี”

รายการผู้มีบริจาคตั้งแต่ 100,000 บาทขึ้นไป

พระราชาคณะพุทธเมธี (วัดเพชรสมุทราชรวิหาร)

250,000 บาท

นางเจี๊หวง นางเฉลอ ศิริหาค

100,000 บาท

นายประทีป นางทองเชื้อ มีนส์วาล์ดี

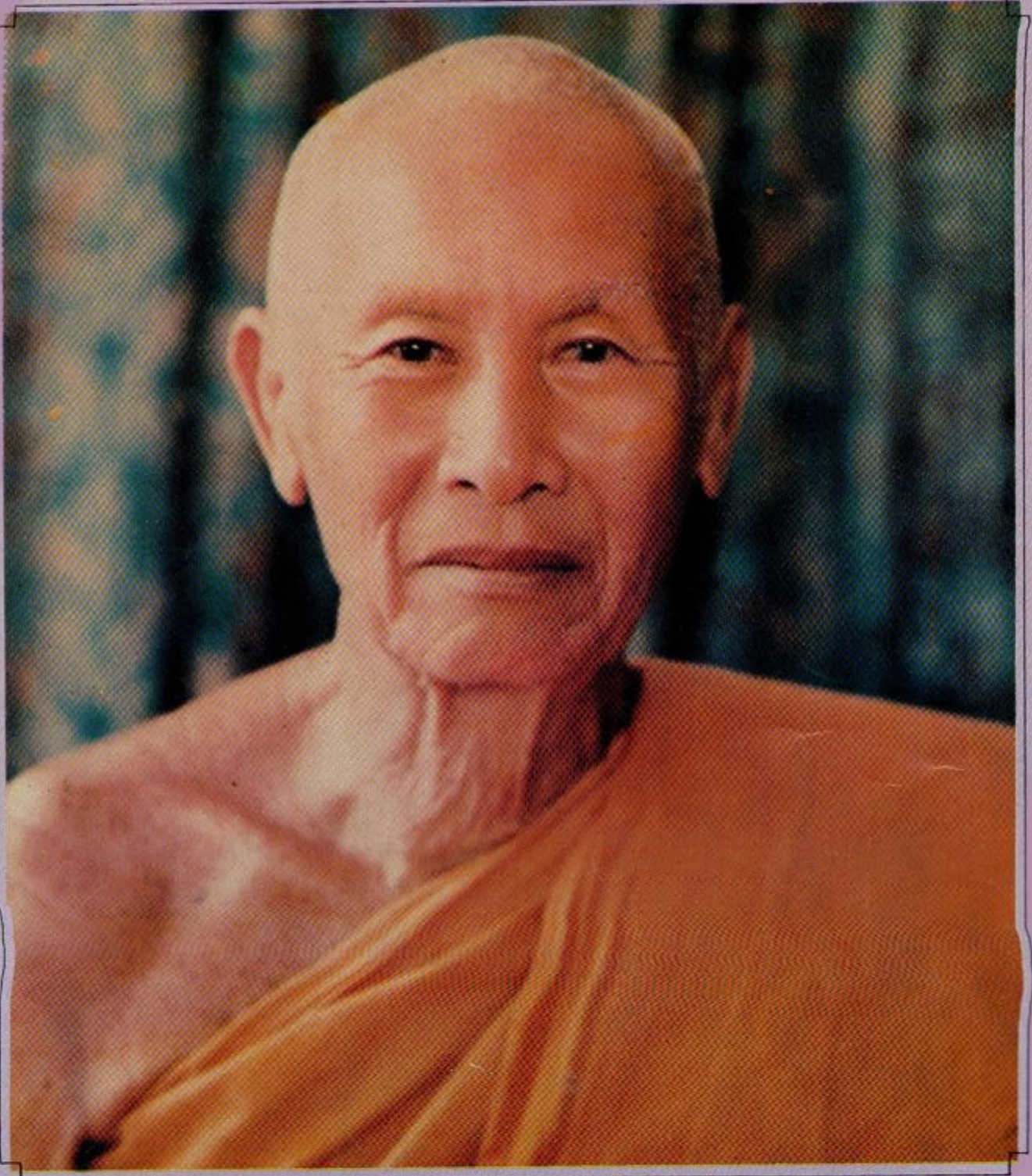
100,000 บาท

นายบุญชูเลิศ มีนส์วาล์ดี

100,000 บาท

มูลนิธิบูรณะหลวงพ่อเจ้าแม่เทตม 100,000 บาท

พระครูประจิตสุตญาณ

วัดเจริญสุขารามวรวิหาร

550,000 บาท

นายชูศักดิ์ จิตต์กุล

บริษัท ยูไนเต็ดแมชชีนเนอร์รี่ จำกัด กทม.

300,000 บาท

รายนามผู้บริจาคเงินสมทบสร้างห้องสมุดประชาชน
"เฉลิมราชกุมารี" อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

รายนามผู้บริจาค เกินกว่า 10,000 บาท

นางต้อย บุชบก	41,000 บาท
มูลนิธิ "กลิน - เกษร สุขนธมาน"	40,000 บาท
นางสาวรมณียา ลิปิสุนทร	35,000 บาท
นายประยูร นางสาวคร วาดกลิน	29,000 บาท
พระครูพิศิษฐ์ประชาภาค	20,000 บาท
นายชัชวาล จันทรส์วัสดิ์	20,000 บาท

รายนามผู้บริจาค รายละ 10,000 บาท

พระครูพิศาลสมุทรคุณ วัดบางคนที	พระปลัดชัยพฤกษ์ ถาวโร วัดเกาะใหญ่
พระจิต นิลเพชร วัดปากง่าม	นายเจือ นางเรณู อุ่นสำราญ
นายอานวย นางวินิจ ฅณาวงษ์	นางสาวกิจ นางสาวเล็ก ฅณาวงษ์
นายชาญศักดิ์ ทับทอง	โรงเลื่อยจักรเพ็ชรรัตน์
นางสาวกิมเอ็ง แซ่เล่า	นายกำจัด นางมณี อินธนูราช
นางเส่ง นางชูศรี จิวประสาท	นางพิมพ์า มะลิตอง
นายกรณ์ นางทองคำ กลัดประสิทธิ์	นายสุเทพ ไวยานิกรณ์
นางสาวนิลวรรณ จารุทัศน์	นางผ่องศรี วงศ์จรัสเกษม
นางจินดา ตูจินดา	นางสาวอบ จันทรศิริ
นายสมชาย ชานวิกัน	นางสมร รัตนไพบูลย์
นางบุญชูบ ลัดยศิษฐ์	นายกัญจัย แซ่ลิ่ม
นายทองคำ นางอุไร เอี่ยมสิงห์	นางบังอร พานิชสมบัติ
นายสุรศักดิ์ เพลียงวรคุณ	

รายนามผู้บริจาค ตั้งแต่ 1,000 บาท ขึ้นไป

พระครูสุนทรธรรมกิจ วัดแก้วเจริญ
 ร.ต.ประเสริฐ สุคนธมาน
 นางนิพันธ์ พูลทวีธรรม
 พี่น้องตระกูลวนาครวรรวิศาล
 คณะครูโรงเรียนอัมพวันวิทยาลัย
 นางเนือง ขำประเสริฐ
 นางสมหวัง ใจหนัก
 นางประยงค์ มณีคำ
 นายไพศาล แสงเจริญถาวร
 พระอธิการสุรรัตน์ อธิโต
 นายสุพร วงศาโรจน์
 นางสาวจรียา สมุตวนิช
 นายบวร นางบุญช่วย
 กลุ่มมอมิตรพิทย์ตำบลบ้านปราโมทย์
 พระครูสมุทรวิบูลย์ วัดบางแคกลาง
 นายแพทย์สุพจน์ ตูจินดา

ชมรมธนาคารจังหวัดสมุทรสงคราม
 บริษัท อีซูซู สวงนไทยมอเตอร์เซลล์ จำกัด
 นางทองแพร ภูสุวรรณ
 นายประสาน ทองพันธ์
 นางยุพา เข้มทอง
 นางวงษ์ วิริยะพันธ์
 นางหวล บัวลอย
 พ.ต.ต.กิจจา ใจหนัก
 นายเคยหลาย ลิ่มสมบัติอนันต์
 ท่านเจ้าคุณพระมหาสิทธิการ (เยื่อน ศศิธร)
 นางสาวแปลก เยกิจ
 นายเกษม ปิ่นสวาท
 คุณกิมเขีย ปิ่นสวาท
 พระอัมพวันเจติยาภิบาล
 พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิคุณ
 สจ.เปลว ธนิกกุล

 ขอขอบคุณผู้ให้การสนับสนุนในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้

1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน ส่วนกลาง
2. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง
3. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรสงคราม
4. อาจารย์พงษ์ศักดิ์ ภู่อารีย์
5. อาจารย์ประเสริฐ พยัคฆเวช

สนับสนุนกระดาษพิมพ์โดย

CIDA

พิมพ์ที่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง ตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

70120, พ.ศ. 2535

